

Forslag til tiltaksplan for Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Innhold

Tiltaksplan for å bedre tilstanden for villrein i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder	2
1. Tematiske tiltakspakker for å bedre tilstanden for villreinen i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder	2
1.1 En mer helhetlig og restriktiv arealplanlegging og arealforvaltning	2
1.2 Redusere negativ påvirkning på villrein fra motorferdsel og annen ferdsel	14
1.3 Villreinhelse: Redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter i villreinområdet	23
1.4 Bestandsforvaltning	27
1.5 Kunnskapsinnhenting	30
1.6 Evaluering, oppfølging og revisjon av tiltaksplaner	33
2. Geografiske tiltakspakker for å bedre tilstanden for villrein i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder	35
2.1 Blåsjøområdet	35
2.2 Sørrområdet Setesdal Ryfylke	54
2.3 Hovden-området	63
2.4 Bjørnevatn	68
2.5 Forbedre funksjonelle trekk mellom villreinområder	71

Tiltaksplan for å bedre tilstanden for villrein i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Forslaget til tiltaksplan for Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder er ikke i seg selv et juridisk bindende dokument, men en samlet plan for tiltak som skal søkes å gjennomføres av myndigheter på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå, frivillige organisasjoner og lokale aktører innenfor villreinområdet. En rekke enkelttiltak i forslaget til tiltaksplanen vil måtte vedtas, avtales eller på andre måter gjennomføres i samsvar med et selvstendig rettsgrunnlag eller gjennom frivillig tilslutning. Formålet med tiltaksplanene er å samle de konkrete tiltakene som er, kan eller skal vedtas eller gjennomføres i en felles tiltaksplan, som alle berørte aktører kan bruke som et referansepunkt for arbeidet med å forbedre tilstanden for villreinen i villreinområdene. En rekke av de konkrete tiltaksforslagene forutsetter enighet med bla. kommuner, fylkeskommuner, frivillige organisasjoner og veieiere. Det betyr at disse aktørene, inkludert private, selv bestemmer om de ønsker å bidra med tiltak og være en del av tiltaksplanen. Tiltaksplanene pålegger ikke kommunen eller fylkeskommunen nye oppgaver, men har tiltak der disse oppfordres til å være ansvarlig for gjennomføringen, enten alene eller sammen med andre. Disse tiltakene forutsetter at kommunene eller fylkeskommunene frivillig slutter seg til gjennomføringen. Konsekvensene for kommunene vil derfor avhenge av at de frivillig velger å bli med på tiltakene. For flere av tiltakene eksisterer det også tilskuddsordninger det kan søkes støtte til for å gjennomføre tiltaket. Dette er synliggjort i omtalen av de aktuelle tiltakene. Overfor private rettssubjekter (veieiere, grunneiere, turistforeningen o.l.), er forslagene til tiltak ikke statlige pålegg, men oppfordring til slike aktører om å frivillig slutte seg til gjennomføring av tiltaket. Hvorvidt slike tiltak skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av slike tiltak, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra private rettssubjekter gjennom høringen vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før den endelige tiltaksplanen fastsettes.

Felles for mange tiltak er også at de må følges opp i ordinære prosesser, f.eks. gjennom prosesser etter plan- og bygningsloven eller for å fastsette lokale forskrifter etter friluftsløven. Tiltak om regulering av ferdsel på anleggsveier hjemlet i vassdragslovgivningen, som ikke allerede følger av eksisterende vedtak, vil tilsvarende kunne forutsette at vassdragsmyndigheten treffer vedtak i medhold av vassdragslovgivningen etter alminnelige prosesser.

1. Tematiske tiltakspakker for å bedre tilstanden for villreinen i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

1.1 En mer helhetlig og restriktiv arealplanlegging og arealforvaltning

1.1.1 Innledning

Den største trusselen mot villrein i dag er nedbygging av dens leveområder. Samlede effekter av infrastruktur, forstyrrende menneskelig aktivitet og klimaendringer fører til fragmentering og tap av habitat. Dette har stor innvirkning på villreinens utbredelse og arealbruk. Det er dag stor variasjon i hvordan kommunene forvalter arealer i hei- og fjellområder i Setesdalområdet, og i hvilken grad villreinen hensyntas, og det er derfor behov for ulike tiltak knyttet til arealplanlegging og arealforvaltning.

Målsetningene om en mer helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villreinområdet, jf. Meld. St. 18 (2023-2024), gjelder både for arealforvaltning etter plan- og bygningsloven og arealinngrep etter sektorregelverk. Med villreinområdet menes villreinområdet samt de områdene utenfor villreinens leveområder som på ulike måter påvirker areal som brukes av villreinen. Kommuner og øvrige

myndigheter har ansvar for å beskytte villreinens leveområder gjennom arealplanleggingen. Vektlegging av villreinhensyn i arealforvaltningen er derfor sentralt for å oppnå målsetningene fra villreinmeldingen, blant annet for å forebygge tap og forringelse av villreinens leveområder. En bærekraftig arealplanlegging kan spare samfunnet for store fremtidige ressurser til naturrestaurering. En overgang til et grønnere samfunn vil kreve at kommuner, regionale og statlige myndigheter vektlegger kumulative effekter i vurderinger av fremtidige arealinngrep.

Tiltakspakke 1: En mer helhetlig og restriktiv arealplanlegging og arealforvaltning	
1	Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet
2	Endringer i rundskriv T2/16 for å bidra til en mer helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villreinfjellet
3	Revidere kommunale arealplaner (planvask) og basere fremtidig utbygging på oppdatert kunnskap og en sterkere vektlegging av villreinhensyn
4	Oppdatering eller revisjon av regional plan i Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke villreinområder
5	Høy terskel etter sektorregelverk for nye arealinngrep i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder
6	Vurdere om villreinnemnda bør gjøres til høringspart i alle dispensasjonssaker som berører villreinen i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder
7	Styrking av Norsk Villreinseter som kompetansesenter for villrein
8	Dialogforum for villreinforvaltning
9	Kompetanseheving om villrein for kommunestyre og fylkesting
10	Samlet vurdering av nasjonale naturrestaureringsprosjekter for å gjenopprette trekk mellom villreinområder og bedre tilstanden til villreinen frem mot 2050
11	Operasjonalisering av villreinfond
12	Villreinhensyn bør vektlegges i større grad ved søknad om nye landbruksveier i villreinområdene

1.1.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

Tiltak 1: Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet

Hovedansvar: Kommunal- og distriktsdepartementet

Delansvar: Klima- og miljødepartementet

Kommunal- og distriktsdepartementet har i samråd med berørte departementer fastsatt statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet (SPRAM), ved kgl. Res av 20. desember 2024. Disse skal legges til grunn ved planlegging etter plan- og bygningsloven og enkeltvedtak etter plan- og bygningsloven og annen lovgivning. Kommunal- og distriktsdepartementet har et hovedansvar for retningslinjene. Klima- og miljødepartementet har et delansvar for miljø, herunder å veilede om hvordan hensynet til villrein skal ivaretas i planleggingen og enkeltsaksbehandling. De statlige planretningslinjene har flere retningslinjer som har betydning for forvaltningen av villreinens leveområder. For villrein står det i retningslinjene punkt 3.8 følgende: «*Arealplanleggingen skal bidra til å nå målet om en helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villreinfjellet. Dette innebærer at det skal være en høy terskel for inngrep i villreinens leveområder.*» Det er også generelle retningslinjer som har betydning for villrein. Dette gjelder blant annet prinsippet om at fortetting og transformasjon skal vurderes og bør utnyttes før nye utbyggingsområder settes av og tas i bruk for alle utbyggingsformål. Videre at det i fjell og utmark er viktig at fritidsboligområder skal avgrenses mot sammenhengende natur-, villrein- og friluftsområder, kulturmiljøer og viktige områder for landbruk, reindrift og andre næringer. Virkningen av utbygging på landskap skal vurderes og minimeres.

Tiltak 2: Endringer i rundskriv T2/16 for å bidra til en mer helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villrein fjellet

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet

Rundskriv T-2/16 – *Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis* – handler om nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet og klargjør hvordan miljøforvaltningen skal bruke virkemiddelet innsigelse i forbindelse med kommunal planlegging.

Klima- og miljødepartementet har et ansvar for rundskrivet og for at praksisen på miljøområdet er i samsvar med rundskrivet. For å bidra til en mer ensartet forvaltningspraksis og gi økt forutsigbarhet for kommunal arealplanlegging klargjør dette rundskrivet hva som er spørsmål av nasjonal eller vesentlig regional betydning på klima- og miljøområdet. Målet med rundskrivet er å sikre en enhetlig forvaltningspraksis og at nasjonale og vesentlige regionale klima- og miljøinteresser blir godt ivaretatt i arealplanleggingen. Rundskrivet skal legges til grunn for innsigelsespraksisen i miljøforvaltningen og bidra til økt bevissthet om hvilke nasjonale og vesentlige regionale klima- og miljøhensyn staten mener man skal ta i den kommunale arealplanleggingen. Dersom et planforslag rammer nasjonale eller vesentlige regionale miljøverdier, kan innsigelse vurderes, jf. plan- og bygningsloven § 5-4. Det vil likevel hvile på en konkret vurdering i den enkelte saken om man skal fremme innsigelse. Viktige funksjonsområder for villreinen er et slikt nasjonalt hensyn som er omtalt i dette rundskrivet, og Statsforvalteren skal derfor vurdere om det skal bli fremmet innsigelse dersom et planforslag inneholder en ny arealbruk som vil komme i konflikt med slike områder.

Klima- og miljødepartementet vektlegger i tråd med Stortingets behandling av villreinmeldingen at statsforvalterne gjennom meldingen, utarbeidelse av tiltaksplaner og nye statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet får et tydeligere mandat enn i dag til å gripe inn mot tiltak i villreinområder for slik å sikre at målene i stortingsmeldingen om høy terskel for nye inngrep i villreinområdene følges opp i praksis, jf. Innst.374 S (2023-2024) s. 4. For å følge opp Stortingets føringer, har departementet 26. mai 2025 vedtatt endringer som formaliserer dette i rundskrivet. Det følger nå av rundskrivets punkt 3.8 at innsigelse skal vurderes når planforslaget kan komme i konflikt med: *«målet om en helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villrein fjellet, som innebærer at det skal være en høy terskel for inngrep i villreins leveområder, jmfør Innst. 374 S (2023–2024), Meld. St. 18 (2023–2024), og Kvalitetsnormen for villrein, jmfør forskrift 23. juni 2020 nr. 1298.»*

Tiltak 3: Revidere kommunale planer (planvask) og basere fremtidig utbygging på oppdatert kunnskap og en sterkere vektlegging av villreinhensyn

Hovedansvar: Kommunene

Delansvar: Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet

Tiltaket forutsetter frivillig tilslutning fra kommunene, og innebærer ikke statlige pålegg overfor disse kommunene. Prosessen for en eventuell planvask vil følge ordinære prosesser etter plan- og bygningsloven og sikre bred medvirkning fra alle berørte interesser. Dersom kommunene frivillig slutter seg til tiltaket, vil de være hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket. Klima- og miljødepartementet vil være delansvarlig for tiltaket gjennom veiledning og informasjon om villreinhensyn, og gjennom at kommunen kan søke om tilskudd til planvask etter kap. 1420, post 60 på Klima- og miljødepartementets budsjett.

Kommunen er den primære arealmyndigheten i forvaltningen av villreinområdene etter plan- og bygningsloven. Dette er også understreket av Stortinget under behandlingen av villreinmeldingen.

Kommunale arealplaner styrer arealbruken i villreinområdene utenfor verneområdene. Ved å gjennomgå eldre planer og fjerne arealer som er avsatt til bebyggelse, men enda ikke bygget ut, kan man forebygge en videre nedbygging og forringelse av villreinområdet og de områdene utenfor villreinområdene som på ulike måter påvirker areal som brukes av villreinen. Videre bør fremtidig planlegging og utbygging baseres på oppdatert kunnskap og en sterkere vektlegging av villreinhensyn. Flere av kommunene i Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke villreinområder har allerede satt i gang planvask, eller prosesser med revisjon av kommunale arealplaner.

Formålet med tiltaket er at kommunene, før eller underveis i revisjonsprosessen, foretar en helhetlig gjennomgang av samtlige kommunale arealplaner i Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke villreinområder, og at planverket oppdateres og revideres på bakgrunn av ny kunnskap om konsekvenser for villreinen. Klima- og miljødepartementet oppfordrer kommuner i Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke villreinområder å slutte seg til tiltaket i løpet av høringsperioden. Tiltaket innebærer at alle kommunene som slutter seg til tiltaket gjennomfører en såkalt «planvask» av samtlige juridiske bindende arealplaner i villreinområdet. Planvaskingen må følge ordinære prosesser for revisjon av kommuneplanens arealdel. Tiltaket vil ikke ha noen direkte målbar effekt i dag, siden det er snakk om å hindre fremtidig utbygging, men vil forebygge en videre nedbygging og forringelse av villreinområde som er negativt for villrein. Gjennomføring av tiltaket forutsetter at de kommunene som har behov for det søker og får innvilget tilskudd gjennom ordinære ordninger. Departementet oppfordrer til at følgende punkter av hensyn til villrein minimum skal ligge til grunn for revisjonsprosessen:

- gamle kommuneplaner og reguleringsplaner bør gjennomgås og oppdateres med bakgrunn i ny kunnskap om konsekvenser for villreinen, jf. Innst.374 S-2023-2024 s. 9. Vedtatte, ikke-realiserede reguleringsplaner som er negative for villreinen, bør endres eller oppheves. Dette gjelder byggeområder både innenfor villreinens leveområder, i randsonene til disse og i trekkutene mellom villreinområdene.
- kritisk gjennomgang av tomtereserver, med sikte på å ta ut tomtereserver som ikke bør videreføres i henhold til ny kunnskap om villrein, dvs. arealer som er avsatt til fritidsbebyggelse enten i kommuneplanens arealdel eller som ligger som godkjent i reguleringsplaner, men som enda ikke er bebygd. Det vises til at Stortinget har understreket at kommunene har ansvar for å ta hensyn til villreinen også ved planlegging av fritidsboliger i randsonene, jf. Innst.374 S-2023-2024 s. 7.

Bakgrunnen for tiltaket er blant annet potensialet for å forverre situasjonen for villrein som kan ligge i de ikke-realiserede utbyggingsområdene i gjeldende arealplaner, og behovet for å tilbakeføre slike områder til LNF-områder dersom målsetningene om å ivareta villreinen skal nås. Planvask er også fremhevet i regjeringens naturmelding (Meld. St. 35 (2023-2024)), og tiltaket er også i tråd med de nye statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet, og *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027*, der det blant annet forventes at kommunen, ved revisjon av kommuneplanens arealdel, vurderer om tidligere godkjent arealbruk skal tilbakeføres til landbruks-, natur- og friluftsmål samt reindrift (LNFR-formål) av hensyn til naturmangfold.

Tiltak 4: Oppdatering eller revisjon av regional plan i Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke villreinområder

Hovedansvar: Fylkeskommunene

Delansvar: Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet

Tiltaket forutsetter frivillig tilslutning fra fylkeskommunene, og innebærer ikke statlige pålegg.

Proessen for en eventuell planvask vil følge ordinære prosesser etter plan- og bygningsloven og sikre bred medvirkning fra alle berørte interesser.

Dersom fylkeskommunene frivillig slutter seg til tiltaket, vil de være hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket. Klima- og miljødepartementet vil være delansvarlig for tiltaket gjennom veiledning og informasjon om villreinhensyn, og gjennom at fylkeskommunen kan søke om tilskudd til planvask etter kap. 1420, post 60 på Klima- og miljødepartementets budsjett.

Regionale planer for villrein skal sikre en helhetlig forvaltning av fjellområder som er særlig viktige for fremtiden til villreinen i Norge. Planene fastsetter en langsiktig arealforvaltning som balanserer bruk og vern for de aktuelle fjellområdene med randområder, og gjelder inntil de er revidert. Det er utarbeidet planer for alle de ti nasjonale villreinområdene. Fylkeskommunen har det overordnede ansvaret for å utarbeide de regionale planene for helhetlig forvaltning av arealene i villreinfjella og oppfølgingen av disse planene, herunder å utarbeide og følge opp handlingsprogram og vurdere behov for revisjon av den regionale planen. Regional plan har også en viktig funksjon for å gjennomføre og innarbeide nasjonale forventninger etter pbl. § 6-1 i den regionale og kommunale arealplanleggingen.

Regionale planer skal følges opp av andre sektorer og legges til grunn som føringer for den kommunale planleggingen. Avvik fra de regionale planene gir grunnlag for innsigelse fra statsforvalter. Det kan også bli gitt regionale planbestemmelser som gjør hele eller deler av den regionale planen bindende for inntil 10 år, men ingen av de regionale planene for villrein har hittil tatt i bruk dette virkemiddelet.

Det følger av villreinmeldingen (Meld. St. 18 (2023 – 2024) at eksisterende regionale og kommunale planer i villreinfjella vil bli evaluert. Ny kunnskap blant annet fra klassifiseringen av villreinområdene tilsier videre at de regionale planene bør oppdateres, det følger derfor av meldingen at regjeringen vil oppfordre fylkeskommunene til å revidere eksisterende regionale planer på grunnlag av klassifiseringen etter kvalitetsnormen og tiltaksplaner for villreinen med sikte på bedre ivaretagelse av villreinsens leveområder. Dette er også i tråd med nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027, der det blant annet står at «vedtatte regionale planer for villreinfjella oppdateres i samsvar med ny kunnskap».

Klima- og miljødepartementet oppfordrer fylkeskommuner i Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke villreinområder til å slutte seg til tiltaket. Tiltaket innebærer, i tråd med villreinmeldingen, at fylkeskommunene som slutter seg til tiltaket i høringsperioden, senest etter evaluering av eksisterende regional plan skal revidere regional plan i tråd med oppdatert kunnskapsgrunnlag om villrein. Klima- og miljødepartementet oppfordrer fylkeskommunene til å ta utgangspunkt i følgende punkter ved revisjon av regionale planer:

- hensynta oppdatert kunnskap om villrein, og vektlegge hensynet til villrein tungt både når det gjelder retningslinjer og eventuelle bestemmelser, og utstrekning av arealsonene
- for å sikre god samordning på tvers av arealforvaltningen i villreinområdet, bes fylkeskommunene vurdere å definere soner i plankart med ulike grader av restriksjonsnivåer

- vurdere behovet for eventuelle bindende regionale planbestemmelser etter plan- og bygningsloven § 8-5
- tilrettelegge for samordnede interkommunale kommunedelplaner der dette kan være viktig av hensyn til villreins arealbruk

Grensene for nasjonalt villreinområde defineres gjennom regional plan. Dette er avklart gjennom brev fra daværende miljøvernminister i 2005 til fylkene. Her ble de nasjonale villreinområde definert, og det ble presisert at avgrensninger og retningslinjer for arealbruk i det enkelte område avklares gjennom regionale planprosesser. Videre ble det sagt at det skal kartfestes en klar grense for de nasjonale villreinområdene hvor ny utbygging bør unngås. På denne måten vil de nasjonale villreinområdene framstå som et eget tema eller sone på plankartet. Regionale planer vedtas av regional planmyndighet. Tiltaket innebærer derfor også at fylkeskommunene oppfordres til å vurdere om det er behov for utvidelse av de nasjonale villreinområdene basert på oppdatert kunnskap om villrein.

I tillegg er en rekke av de øvrige tiltakene i denne tiltaksplanen som det kan være aktuelt å følge opp i en videre prosess knyttet til revisjon av regional plan, for eksempel oppfølging gjennom gjensidig forpliktende avtaler mellom kommuner og fylkeskommuner ved en fremtidig revisjon av handlingsprogrammet til regional plan for Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke villreinområder. Dette gjelder blant annet tiltak om kanalisering av ferdsel gjennom sti- og løypeplaner, samordning av motorferdselspraksisen mellom kommuner, og opprettelse av dialogforum for villrein.

Tiltak 5: Høy terskel etter sektorregelverk for nye arealinngrep i Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke villreinområder

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet, Energidepartementet, Samferdselsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet

Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Energidepartementet, Samferdselsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet vil være hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket. De skal på sine ansvarsområder sørge for en bærekraftig forvaltning av villreinfjellet på tvers av kommune- og fylkesgrenser.

Arealinngrep er overordnet den største utfordringen for villreinen i villreinområdene i Norge. Som hovedregel vil alle typer arealinngrep i villreinfjellet, på tvers av ulike sektorer og interesser, påvirke villreinen negativt. Derfor er det ut fra villreinhensyn ønskelig å i størst mulig grad begrense arealinngrep i villreinfjellet, og hensynet til villreinen må vektes tungt opp mot andre samfunnshensyn. Dette er også i tråd med de statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet beskrevet i tiltak 1. Statens rolle som sektormyndighet og utbygger påvirker arealbruken gjennom ulike sektorregelverk. Tiltaket innebærer en synliggjøring av enkelte tiltak fra villreinmeldingen.

Både nye vannkraftanlegg og opprustning av eksisterende anlegg i villreinområdene kan ha negative konsekvenser for villrein, blant annet kan det medføre oversvømte trekkruter og beiteområder, usikker is på vann, og forstyrrelser i forbindelse med anleggsarbeid og driftsaktivitet knyttet til kraftverkene. Vindkraftverk vil kunne føre til at reinen blir forstyrret og fortrenget fra området både i anleggsfasen og i driftsfasen. Dette vil også kunne påvirke dyrenes kondisjon og produktivitet. Kraftutbygging kan i verste fall føre til at villreinen blir avskåret fra å bruke deler av leveområdet. Anleggsveier kan også ha en negativ effekt som fører til unnvikelse, og utgjøre en barriere for reinen. Mange av de samme problemene vil også gjelde ved utbygging og drift av solkraftverk i villreinområdene.

Mineralutvinning påvirker reinens arealbruk, spesielt i perioder med høy aktivitet. Rein reagerer med frykt på høylytt aktivitet som boring, sprenging og dumping av masser. Gruvedrift kan også påvirke bruk av trekkruter og føre til at reinen endrer sin bruk av landskapet. Gruvedrift vil kunne medføre barriereeffekter i forbindelse med aktivitet, veger og anleggstrafikk, og vil øke belastningen for villreinen og kunne påvirke deres arealbruk og beitemuligheter. Samferdselssektoren påvirker villreinen hovedsakelig gjennom offentlig vei og jernbane, som i hovedsak påvirker villrein på to måter. For det første utgjør selve veien/banen og trafikken der en barriere for villreinens vandring. For det andre skaper menneskelig aktivitet i nærområdene til vei og jernbanestasjoner økt ferdsel inn i villreinområdene, noe som gjør at villreinen trekker seg unna disse områdene. Parkeringsplasser langs veier, jernbanestasjoner og lignende fungerer også som innfallsporter for ferdsel inn i villreinområdene.

Stortinget har ved behandlingen av villreinmeldingen understreket viktigheten av at nasjonale myndigheter sørger for en bærekraftig forvaltning av villreinområdet på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Dette gjelder på tvers av ulike sektorer som er ansvarlig for arealinngrep i villreinområdene. Tiltaket innebærer, i tråd med føringene fra Stortingets behandling av villreinmeldingen, å sikre at målene i meldingen om høy terskel for nye inngrep i villreinområdene følges opp i praksis, at det skal være høy terskel for blant annet nye vannkraft-, energi-, samferdsel- og mineraltiltak i villreinområdene. Det, så langt som mulig, å unngå slike arealinngrep i villreinområdet, vil være et viktig forebyggende tiltak for å unngå negativ påvirkning på villrein. Dersom det likevel tillates nye utbygginger skal det settes vilkår som tar hensyn til villreinen gjennom bygge- og driftsfasen, så langt det lar seg gjøre.

I tråd med villreinmeldingen skal det blant annet tas hensyn til villrein i behandlingen av arealplaner for mineralutvinning og i vurderingen av om søknader om driftskonsesjon etter mineralloven skal bli innvilget. I saker der det blir tildelt driftskonsesjon etter mineralloven i villreinområdene, skal det bli tatt nødvendige hensyn til villrein gjennom for eksempel avbøtende tiltak, tilpasninger i driften og lignende. Det skal i tillegg legges til rette for at det blir tatt hensyn til villrein ved revisjon av eksisterende driftskonsesjoner etter mineralloven i villreinområder. Energi- og vassdragsmyndighetene vil blant annet videreføre en restriktiv praksis med å gi konsesjoner til nye energiproduksjonsanlegg i villreinområder dersom anleggene har vesentlig negativ påvirkning for villreinen, med mindre anlegget er viktig for andre vesentlige samfunnshensyn, slik som forsyningssikkerheten og kraftbalansen. Videre skal energi- og vassdragsmyndighetene, i de tilfellene det likevel blir gitt konsesjon til nye energi- og vassdragsanlegg, sette vilkår som tar hensyn til villreinen gjennom bygge- og driftsfasen, så langt det lar seg gjøre. For samferdselsprosjekter skal det blant annet utredes tekniske løsninger som forbedrer tilstanden til villreinen, ved utarbeidelse av planer for alle nye samferdselsanlegg i definerte villreinområder. Utredning av tunnelloesninger som bedrer tilstanden for villrein skal videre inngå i all planlegging, der det er relevant. Statens vegvesen og andre veiforvaltere som er ansvarlige for å drifte statlige veier, skal i tillegg gå gjennom alle driftskontrakter som er knyttet til veier som går gjennom villreinområder, og vurdere behovet for å innføre overnattingsforbud for bobil, stenging av gjeldende parkeringsplasser, forbud mot parkering langs veien og lignende av hensyn til villrein. Ved vurderingene bør hensynet til landbrukets behov vektlegges.

Tiltak 6: Vurdere om villreinnemnda bør gjøres til høringspart i alle dispensasjonssaker som berører villreinen i Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke villreinområder

Hovedansvar: Kommunal- og distriktsdepartementet

Delansvar: Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet

Tiltaket innebærer at Kommunal- og distriktsdepartementet, i samråd med Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet skal vurdere om villreinnemnda bør gjøres til høringspart i alle dispensasjonssaker som berører villrein.

Vurdering av negative konsekvenser av planlagte utbygginger er avgjørende for å ta veloverveide valg i arealforvaltningen, og for å unngå potensielt negative konsekvenser for villreinen. Av hensyn til å sikre et best mulig beslutningsgrunnlag i arealsaker bør det utredes om villreinnemnda sine synspunkter skal innhentes i konkrete plansaker om dispensasjoner fra gjeldende planer etter plan- og bygningsloven i villreinområdet, eller i områder utenfor villreinområdet som påvirker areal som blir brukt av villrein. Konkret innebærer tiltaket at det vurderes om villreinnemnda skal være høringspart i dispensasjonssaker som berører villreinen og villreinens leveområder. Tiltaket vil dersom det medfører at villreinnemnda gjøres til høringspart i slike saker kunne medføre noe økte kostnader knyttet til en økt saksmengde for nemdsmedlemmene og et behov for hyppigere møter. Tiltaket vil dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjetttrammer.

Tiltak 7: Styrking av Norsk villreinsenter som kompetansesenter for villrein

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet

Klima- og miljødepartementet er hovedansvarlig for å styrke Norsk villreinsenter.

Villreinforvaltningen består av en rekke ulike aktører fra privat, kommunal og statlig sektor.

Villreinsenteret er i dag blant annet et viktig bindeledd mellom forskning, forvaltning og allmennheten i sin rolle som kunnskapsformidler. Villreinsenteret er derfor på Klima- og miljødepartementets budsjett for 2025 styrket med 3 mill. kroner, jf. Prop.1 S (2024-2025). Tiltaket innebærer en styrking av Norsk villreinsenters rolle som kompetansesenter for fagsaker og rådgivning til blant annet myndigheter, og er et ledd i oppfølgingen av Meld. St. 18 (2023–2024) *Ein forbetra tilstand for villrein* og Stortingets behandling av denne.

Tiltak 8: Dialogforum for villreinforvaltning

Hovedansvar: Statsforvalteren/ fylkeskommunen/Villreinnemnda

Det foreslås at enten statsforvalteren, fylkeskommunen eller villreinnemnda er hovedansvarlig for å opprette og drifte et dialogforum for villreinforvaltning.

Formålet med tiltaket er å etablere en samarbeidsarena der aktører i villreinforvaltningen, verneområdeforvaltningen, lokale, regionale og nasjonale reiselivsaktører (destinasjonsselskaper), lokalt næringsliv, landbruksnæringen, turistforeninger, samt berørte kommuner og fylkeskommuner, rettighetshavere og øvrige aktører i fjellet møtes. En slik arena vil være nyttig for å samarbeide om kanalisering og styring av ferdsel, muligheter for næringsutvikling innenfor gjeldende regelverk og for å utforme rett type markedsføring på tider av året hvor det ikke går utover sårbare villreinområder. Et dialogforum kan også benyttes for å samarbeide og gi råd om utplassering av turposter, plassering av oppkjørte løyper til hundekjøring og lignende.

Et dialogforum kan innrettes på ulike måter. Nedenfor skisseres tre mulige alternative innretninger av et dialogforum:

- I) Statsforvalteren oppretter et dialogforum

- II) Fylkeskommunene oppretter et dialogforum gjennom handlingsprogrammet til regional plan. Dette må sees i sammenheng med allerede etablert regional samarbeidsplattform gjennom Heiplansamlingen.
- III) Villreinnemda oppretter et dialogforum, som ledd i å forsterke nemdenes rolle i villreinforvaltningen

En fordel med alternativ I) er at et slikt forum vil kunne fungere som et naturlig koblingspunkt mellom de ulike delene av forvaltningen og ha en rolle i å samordne dialogen om arbeidet med oppfølgingen av tiltaksplanene lokalt i villreinområdene med oppfølgingen fra overordnet statlig myndighet. For eksempel kan forumet bidra til dialog om koordinering og oppfølging av tiltak i villreinområdet (iverksetting, datainnsamling som ferdselstellinger, overvåking osv.). En fordel med alternativ II) er at fylkeskommunen gjennom ansvaret for regional plan har en sentral rolle i den regionale forvaltningen, og at forumet kan etableres som en del av handlingsprogrammer for regional plan.

Vedr. alternativ III) er villreinnemda allerede gitt myndighet som et særlig samarbeidsorgan i villreinforvaltningen og med ansvar for bestandsforvaltningen av villrein samt arbeid med ivaretagelse av leveområdene i forhold til bl.a. næringsutvikling og menneskelig påvirkning. Villreinnemda samarbeider tett med kommuner, fylkeskommuner, og statsforvalteren er representert i nemda. Som oppfølging av villreinformeldinga, og for å videreutvikle og styrke nemdenes rolle i villreinforvaltningen, foreslås det at Villreinnemda oppretter et dialogforum.

Uavhengig av innretning vil tiltaket trolig ikke gi en umiddelbart målbar effekt, men kan bidra til større samordning og koordinering på tvers av en fragmentert fjellforvaltning som kan ha effekt over tid. Det foreslås at et slikt dialogforum bistås med villreinaglig kompetansestøtte fra Norsk Villreinsenter. Effekten vil avhenge av hva slags oppslutning forumet får, hva slags saker en tar opp og jobber med og hvilken etterlevelse de ulike sakene får hos ansvarlige aktører. Det er trolig behov for midler til å opprette et slikt forum, uavhengig av hvilket organ som skal være ansvarlig for gjennomføringen av tiltaket. Dette vil dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjettammer.

Tiltak 9: Kompetanseheving om villrein for kommunestyrer og fylkesting

Hovedansvar: Statsforvalterne og fylkeskommunene

Statsforvalterne og fylkeskommunene er hovedansvarlig for kompetanseheving om villrein i kommunestyrer og fylkesting.

En generell utfordring i arealforvaltningen er at ønsket om å ivareta villreinen er til stede, men den konkrete kunnskapen om hvordan hensynet til villrein best kan ivaretas ikke alltid er tilstedeværende i forberedelse og vedtagelsen av saker som kan få negative konsekvenser for villrein. Tiltaket innebærer at Statsforvalteren, i samarbeid med fylkeskommunen skal sørge for styrking av villreinkompetansen for nye folkevalgte etter kommunevalg, med søkelys på villrein og hvordan ta hensyn til villrein i arealforvaltningen. Det bør være et mål å gjennomføre en slik opplæring regelmessig. Det kan også være aktuelt å invitere fjellstyrer, relevante grunneiere og lignende. Norsk villreinsenter, som har stor kompetanse på villrein og som kan bidra med veiledning, er også en aktuell bidragsyter. Tiltaket vil trolig ikke gi en umiddelbar målbar effekt, men økt kunnskap vil kunne bidra til at politiske beslutninger som påvirker villreinen tas på et bedre oppdatert faggrunnlag når det gjelder villrein.

Tiltak 10: Samlet vurdering av nasjonale naturrestaureringsprosjekter for å gjenopprette trekk mellom villreinområder og bedre tilstanden til villreinen frem mot 2050

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Miljødirektoratet vil ha hovedansvaret for å gjøre en samlet vurdering av nasjonale naturrestaureringsprosjekter for å gjenopprette trekk mellom og innad i villreinområder og bedre tilstanden til villrein frem mot 2050.

Naturrestaurering kan defineres som tiltak som bidrar til å forbedre eller gjenopprette tilstand i økosystemer som er blitt forringet eller ødelagt. Regjeringen har i Meld.St. 35 (2023-2024) blant annet varslet at de innen 2030 vil klargjøre omfanget av landarealer som er forringet eller ødelagt, og vurdere målrettede og effektive naturrestaureringstiltak gjennom blant annet arbeidet med menyer av tiltak.

Historisk har det vært utveksling av villrein både mellom Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder, og mellom disse villreinområdene og Hardangervidda villreinområde. Utvekslingen med Hardangervidda sikret genetisk variasjon og vinterbeite for villreinen, særlig i Setesdal Ryfylke. Det foregår fremdeles utveksling mellom områdene, men denne er begrenset og sporadisk. Villreinen hadde tidligere større arealbruk nord for E134, men veien utgjør i dag en tilnærmet fullstendig barriere for villreinens trekk. Påvisning av skrantesjuka på Hardangervidda medfører foreløpig begrensninger for gjennomføring av tiltak for å bedre trekkmuligheter for villrein mellom Hardangervidda og Setesdalsområdene. Likevel er det viktig å legge til rette for tiltak for å bedre utvekslingsmuligheter ved en eventuell fremtidig friskmelding av villreinstammen på Hardangervidda.

Det er i faggrunnlaget for tiltaksplanen for Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke villreinområder, som for flere av de andre faggrunnlagene, foreslått overordnede nasjonale infrastrukturtiltak knyttet til nasjonale veier for å bedre trekkmuligheter mellom villreinområder. Klima- og miljødepartementet mener det er viktig å foreta en samlet vurdering av disse forslagene, for å prioritere eventuell videre innsats med overordnede infrastrukturprosjekter i villreinområdene frem mot 2050. Det er naturlig å se til koblinger for FNs tiår for naturrestaurering, som går fram mot 2030, for å planlegge og komme i gang med utvalgte ambisiøse restaureringsprosjekter.

Vei og jernbaneprosjekter prioriteres i Nasjonal transportplan som legges fram en gang i hver stortingsperiode. Departementet viser til at regjeringen har vedtatt/igangsatt et prosjekt for utbygging av tunell på E134 over Haukeli, mellom Røldal-Seljestad, som vil bidra til å øke utvekslingen av villrein mellom Hardangervidda og Setesdal Ryfylke villreinområder. Dette følger av den nasjonale transportplanen 2022–2033, jf. Meld. St. 20 (2020–2021), og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. 653 S (2020–2021). Prosjektet E134 Røldal–Seljestad over Haukelifjell skal bidra til at E134 over Haukelifjell blir en forutsigbar, sikker og effektiv transportåre mellom Østlandet og Vestlandet.

Miljødirektoratet skal ut fra dette gjøre en samlet vurdering av tiltak i de respektive faggrunnlagene i samråd med Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet. I vurderingen skal det legges vekt på at størst mulig nytte for villreinen i forhold til kostnaden og i forhold til eventuelle naturinngrep.

I mellomtiden er det viktig at det ikke legges annen irreversibel infrastruktur i det aktuelle tiltaksområdet, og at trekk-korridoren må skjermes mot utbygging som kan hindre mulighetene til å gjenopprette gamle trekkveier. Dette er i tråd med Meld.St 18 (2023-2024) der det ble lagt vekt på at det skal være høy terskel for nye inngrep i villreinområdene. Fra Stortingets behandling av meldingen

følger det også at Statsforvalterne gjennom blant annet tiltaksplanene får et tydeligere mandat til å gripe inn mot tiltak i villreinområder for å sikre at målene i meldingen om en høy terskel for nye inngrep følges opp i praksis. Tiltaket vil i seg selv ikke ha effekter for villreinen, men dersom det iverksettes naturrestaureringsprosjekter vil det ha effekt. Tiltak medfører noe merarbeid for Miljødirektoratet og dekkes innenfor gjeldende budsjettammer.

Tiltak 11: Operasjonalisering av villreinfond

Hovedansvar: Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet

Det følger av villreinmeldingen at energi- og vassdragsmyndighetene i framtidige revisjonssaker, vil pålegge vannkraftkonsesjonærene å bidra til finansiering av villreinfond, i tråd med ny beregningsmetode, der det ikke finnes egnede avbøtende tiltak. For noen villreinområder er det gjennom relativt nyere vilkårsrevisjoner avsatt betydelige midler allerede. Det er behov for å etablere en ordning for at disse midlene raskt skal kunne tas i bruk til ulike avbøtende tiltak og nødvendige utredninger. Arbeidet er pågående, og Energidepartementet og Klima- og miljødepartementet tar sikte på å ferdigstille dette arbeidet i løpet av 2025.

For sammenhengens skyld kan det nevnes at det også følger av villreinmeldingen at regjeringen vil utrede om og hvordan villreinfondet kan gjøres tverrsektorielt og i tråd med miljøpåvirker-betaler-prinsippet i naturmangfoldloven § 11, i forbindelse med tyngre tekniske inngrep som vil påvirke areal som blir brukt av villrein. Klima- og miljødepartementet vil følge opp dette gjennom oppfølgingen av villreinmeldingen i samarbeid med berørte departementer.

Tiltak 12: Villreinhensyn bør vektlegges i større grad ved søknad om nye landbruksveier i villreinområdene

Hovedansvarlig: Kommunene

Tiltaket innebærer at kommunene oppfordres til å vektlegge villreinhensyn i større grad ved søknad om nye landbruksveier etter landbruksveiforskriften. Formålet med tiltaket er å bidra til å unngå økt tilgjengelighet inn i sårbare områder for villreinen ved etablering av nye landbruksveier. Tiltaket skal ikke være til hinder for at planlegging og bygging av landbruksveier fremdeles skjer på en måte som skal gi landbruksfaglige helhetsløsninger.

Behandling av søknader om nybygging og ombygging av landbruksveier skjer etter forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier. Formålet med forskriften er å sikre at planlegging og bygging av landbruksveier skjer på en måte som skal gi landbruksfaglige helhetsløsninger, og samtidig at det skal legges vekt på hensynet til miljøverdier som blant annet naturmangfold. Det følger videre av forskriftens § 3-2 at saker etter forskriften skal undergis landbruksfaglige og miljøfaglige vurderinger, hvor det blant annet skal legges vekt på konsekvenser som bygging, ombygging og bruk av veien vil ha for miljøverdier. Det skal framgå av vedtaket at det er gjort vurderinger i samsvar med naturmangfoldloven § 7. Fra dette følger det at villreinhensyn skal vurderes ved søknader om nye landbruksveier i og nær villreinområder. Ved godkjenning av søknader kan kommunen i tillegg etter § 3-3 sette vilkår om blant annet miljømessig tilpasning av veien, vilkår som begrenser motorisert ferdsel på veien eller vilkår som er påkrevd av hensyn til de formålene denne forskriften skal tjene, jf. § 1-1.

1.1.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Overordnet vurderes tiltakspakken å ha middels effekt på eksisterende tilstandsutfordringer. Mange av tiltakene har ukjent utfall, både når det gjelder

utforming og oppfølging, og effekten blir følgelig noe uvis. Generelt vurderes det at tiltakspakken i begrenset grad har tilbakevirkende effekt på eksisterende negative faktorer (I Ryfylke neddemt areal, barrierer pga. vannmagasiner, og ferdselsutfordringer på tilknyttet areal). Samtidig kan pakken i større grad dempe framtidige negative påvirkningsfaktorer, gitt at tiltakene iverksettes. Tiltakspakken vil derfor være viktig for å hindre ytterligere negative påvirkningsfaktorer.

De viktigste tiltakene for å redusere eksisterende utfordringer antas å være samlet vurdering av nasjonale naturrestaureringsprosjekter for å gjenopprette trekk mellom villreinområder og operasjonalisering av villreinfond. Usikkerheten av utfall gjør det utfordrende å gi en god vurdering av forventet effekt på villreinen i Setesdalområdet. Gitt utfall om lav vektlegging av villrein i både utforming og oppfølging av tiltakene, vil tiltakspakken ha liten effekt på framtidige negative påvirkningsfaktorer. Gitt utfall om særlig vektlegging av villreininteresser i både utforming og oppfølging av tiltakene, vil tiltakspakken kunne få god effekt på framtidige negative påvirkningsfaktorer. Tiltakspakken anses imidlertid å ha liten mulighet til å snu negativ utvikling innen 2030, for dette spesifikke problemområdet.

Klima- og miljødepartementet har vurdert de administrative og økonomiske konsekvensene av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

Tiltakene knyttet til arealforvaltning vurderes samlet sett å ha lave negative konsekvenser for berørte parter og lave økonomiske kostnader. Tiltakene om kommunal og regional planvask samt om høy terskel etter sektorregelverk, vil bidra til å gjennomføre målsetningen om en høy terskel for nye inngrep og en mer helhetlig arealforvaltning i villreinområdene fra villreinmeldingen. Dette vil ha konsekvenser for annen offentlig og privat virksomhet, men vil samlet sett verken på kort eller lang sikt medføre særlige endringer økonomisk og administrativt for fylkeskommuner, kommuner og privat virksomhet. Generelt vil tiltak som fører til at arealinngrep blir unngått eller moderert, føre til positiv endring for villreinen eller unngått negativ påvirkning.

Med unntak av tiltakene om kommunal planvask og oppdatering eller revisjon av regional plan, bør oppfølgingen av de nye tiltakene i denne tiltakspakken kunne gjennomføres innenfor gjeldende rammer og med dagens tilgjengelige ressurser og vil derfor ikke ha noen direkte økonomiske kostnader. Eventuelle tilskudd til å gjennomføre kommunal eller regional planvask vil følge av søknadsprosesser etter eksisterende tilskuddsordninger.

Tiltak om samlet vurdering av nasjonale naturrestaureringsprosjekter vurderes ikke å få direkte konsekvenser for annen virksomhet på nåværende tidspunkt, og konsekvensene av en eventuell fremtidig gjennomføring av tiltak for å tilrettelegge for å gjenopprette trekkpassasjer mellom villreinområder vil utredes på et senere tidspunkt. Tiltaket om å foreta en samlet vurdering av nasjonale naturrestaureringsprosjekter vil ha administrative konsekvenser for Miljødirektoratet, som dekkes innenfor gjeldende budsjettammer.

Tiltaket om operasjonalisering av villreinfond knyttet til vilkårsrevisjoner i villreinområdene vil kreve administrative ressurser for å gjennomføre, men vil i sum ha positive økonomiske konsekvenser ved at tiltaket vil føre til at midler som allerede er avsatt eller som fremover vil avsettes i forbindelse med vilkårsrevisjoner kan benyttes til gjennomføring av avbøtende tiltak og nødvendige utredninger i villreinområdene.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett.

Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjetttrammer.

1.2 Redusere negativ påvirkning på villrein fra motorferdsel og annen ferdsel

1.2.1 Innledning

Menneskelig ferdsel både motorisert og ikke-motorisert er en sentral påvirkningsfaktor for villreinen, og gjør det utfordrende for reinen å flytte seg fritt innenfor villreinområdet. Den negative effekten av klimaendringer og værforhold, samt ytre påvirkningsfaktorer som ikke kan elimineres, kan reduseres ved å iverksette tiltak for å redusere den samlede belastningen av menneskelige forstyrrelser. Tiltakspakken inneholder blant annet tiltak for å kanalisere ferdsel ut i områder som ikke er i konflikt i med villrein, samt tiltak for å bedre informasjon ut til brukere av villreinområdene for å begrense forstyrrelser på reinen.

Det pågår en del motorisert ferdsel i villreinområdene, blant annet motorferdsel til private hytter, turisthytter, oppsyns- og forvaltningsvirksomhet, forskningsaktivitet, samt motorferdsel i forbindelse med drift av offentlige anlegg, og aktivitet i regi av forsvaret, politiet og redningsselskaper. Motorferdsel er en faktor som kan forstyrre villreinen og utgjør i sum en betydelig belastning på villreinens arealbruk og trekk-adferd. Den samlede belastningen av motorferdsel omfatter både lovlig motorferdsel og eventuell ulovlig motorferdsel. Lovlig motorferdsel i villreinområdene skjer på grunnlag av regelverk som tillater ferdsel direkte, uten søknad, og ferdsel som tillattes gjennom søknad. Tiltakspakken inneholder derfor tiltak for å redusere det samlede omfanget av motorferdsel i villreinområdene, og å bedre tilpasse motorferdselen til villreinens behov. Dette innebærer at det totale omfanget av motorferdsel må nedjusteres, kanaliseres og at sårbare områder må skjermes.

Tiltakspakke 2: Redusere negativ påvirkning på villrein fra motorferdsel og annen ferdsel	
13	Reduksjon og tilpasning av motorferdsel i utmark i villreinområder
14	Økt kunnskap og bedre samordning av motorferdsel i utmark i villreinområder
15	Digital saksbehandling og rapportering for motorferdsel i utmark
16	Forbedre metoder for villreintelling og merking
17	Utfasing av sanntidstilgang til GPS-posisjoner til annet enn forskningsformål
18	Regulering av ferdsel utenfor verneområder i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder
19	Vurdere regelverksendringer for å muliggjøre regulering av ulike former for ferdsel innenfor verneområder i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder
20	Ferdse relaterede informasjons- og veiledningstiltak i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder
21	Kanalisering av ferdse len gjennom sti- og løypeplaner i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder
22	Vurdere styrking av villreinoppsyn og veiledning
23	Tilrettelegging for økt sikkerhet, kvalitet og profesjonalitet i guidede reiselivsoplevelser, ved å støtte opp under arbeidet med en Norsk Standard for guider
24	Oppfordre hyttetilsyn og brukere av DNT sitt løypenett til å informere når de har observert villrein

1.2.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

Tiltak 13: Reduksjon og tilpasning av motorferdsel i utmark i villreinområder

Hovedansvar: Staten, kommunene, verneområdemyndighetene og øvrige aktører

Tiltaket omfatter både myndigheter som gir tillatelser til motorferdsel i utmark (del A) og aktører som har direktehjemmel til motorferdsel i utmark (trenger ikke søke om tillatelse) (del B). Kommunene og verneområdestyrene har et hovedansvar på sitt myndighetsområde innenfor gjeldende regelverk å redusere og tilpasse motorferdselen i utmark i villreinområdene. Dette er ikke et pålegg eller en instruks, men en oppfordring til at kommunene og verneområdestyrene bidrar til redusert og tilpasset motorferdsel. De aktører som gjennomfører motorferdsel i tråd med en direktehjemmel i regelverket bør gjennomgå sin egen motoriserte ferdsel i villreinområdet, og så langt mulig reduserer motorferdselen til det som er nødvendig.

Det pågår en del motorisert ferdsel i villreinområder, blant annet motorferdsel til private hytter, turisthytter, oppsyns- og forvaltningsvirksomhet, forskningsaktivitet, samt motorferdsel i forbindelse med drift av offentlige eller større anlegg, og aktivitet i regi av forsvaret. Motorferdselen skjer typisk med snøskuter, helikopter, sjøfly, ATV, biler og andre kjøretøyer på veier og «sleper». Motorferdsel en av mange faktorer som kan forstyrre villreinen og utgjør i sum en betydelig belastning på villreinens arealbruk og trekk-adferd. Den samlede belastningen av motorferdsel omfatter både lovlige motorferdsel og eventuell ulovlig motorferdsel. Lovlig motorferdsel i villreinområdene skjer på grunnlag av regelverk som tillater ferdsel direkte, uten søknad, og ferdsel som tillattes gjennom søknad.

Med det faggrunnlaget vi i dag besitter, har departementet grunn til å mene at det totale omfanget av motorferdsel er for høyt i en del villreinområder. Det er vår oppfatning at det enkelte steder er en svært liberal tillatelsespraksis som bidrar til negativ påvirkning på villreinen.

For å legge til rette for en bedre tilstand for villreinen, må det samlede omfanget av motorferdselen reduseres og i større grad enn i dag tilpasses villreinens behov. Dette innebærer at det totale omfanget av motorferdsel må nedjusteres, kanaliseres og at sårbare områder må skjermes.

For å bidra til dette foreslår departementet flere tiltak som bør ses i sammenheng. Departementet mener det er behov for økt kunnskap om dagens praksis, økt kunnskap om hvordan motorferdsel kan bedre tilpasses villreinens behov og økt samordning mellom aktørene som forvalter motorferdsel i villreinområdene, se tiltak 14. Et digitalt saksbehandlingssystem kan bidra til dette, se tiltak 15. Fordi tilstanden for villreinen i mange områder er kritisk eller i dårlig tilstand, mener departementet at det allerede nå er grunn til å oppfordre forvaltningsmyndighetene i villreinområdene om frivillig å vurdere den motorferdsel de tillater eller selv utfører og å bidra til at omfanget av motorferdsel reduseres. Dette tiltaket handler derfor om å redusere omfanget av motorferdselen og justere aktiviteten i villreinområdene. Særlig er det viktig å redusere omfanget i sårbare perioder og/eller områder for villreinen.

Del A:

Forvaltningsmyndigheter som vurderer søknader om motorferdsel, bør innenfor gjeldende regelverk blant annet vektlegge følgende:

- Utgangspunktet for vurderingen er en avveining av nytteverdien av motorferdselen holdt opp mot ulemper- og skadevirkninger
- Antall turer som innvilges vurderes kritisk ut fra en vurdering av behov og hva som anses nødvendig

- Motorferdsel kanaliseres utenom områder og tidsperioder som er viktige for villrein
- Motorisert ferdsel i utmark på snødekt mark opphører senest 10. april eller første virkedag etter påske om den faller senere.
- Økt samordning ved utforming av tillatelser og rapportering, se tiltak 14.

For å vurdere om forvaltningsmyndighetene faktisk bidrar til en reduksjon i motorferdsel, er det nødvendig å utvikle bedre oversikt over den motorferdsel som gjennomføres i dag og å følge med på utviklingen over tid. Departementets forslag til tiltak 15 vil forenkle rapportering på området. I tråd med planen som presenteres i tiltak 14 vil det videre avdekkes hvorvidt motorferdselen ikke reduseres eller bedre tilpasses villreinen, og i så tilfelle vil departementet vurdere om det er behov for å ta i bruk statlige virkemidler. Dette kan for eksempel være å regulere motorferdsel etter motorferdselregelverket, eller å benytte seg av instruksjonsmyndighet i verneområder i større grad. Det vil være særlig aktuelt å bruke slike virkemidler i områder der omfanget av motorisert ferdsel er over det som er forsvarlig for villreinen og der en i utgangspunktet forventer en betydelig nedgang i motorisert ferdsel.

Del B:

Motorferdsel som gjennomføres i tråd med en direktehjemmel i regelverket oppfyller forutsetningsvis et samfunnsnyttig behov, og det er derfor i utgangspunktet større grunn til å tillate mer ulemper ved slik ferdsel enn ved annen ferdsel. Det er likevel grunn til at aktører med slik adgang til motorferdsel kritisk gjennomgår sin egen motoriserte ferdsel i villreinområdet, og så langt mulig reduserer motorferdselen til det som er nødvendig. Hensynet til å ivareta samfunnsnyttig virksomhet kan i flere tilfeller ivaretas gjennom mindre justeringer eller tilpassing av aktivitet. Akutte behov vil det sjeldent være mulig å tilpasse, men aktivitet det er mulig å planlegge på forhånd skal i størst mulig grad legges til tider og steder som er tilpasset villreinens behov. Siktemålet om å redusere og justere motorferdsel omfatter også statlige myndigheters motorferdsel. Miljødirektoratet får ansvar for å kartlegge, og koordinere i samråd med berørte sektorer, en mulig reduksjon i den statlige motorferdselen i villreinområdene vurdert opp mot samfunnsnyttene av aktivitetene.

Tiltaket skal føre til reduserte forstyrrelser fra motorferdsel og kan samlet gi betydelig positiv effekt for villrein. Tiltaket vil medføre mindre fleksibilitet og mindre aktivitet for utøvere av motorferdsel i villreinområdene. Kostnadene ved tiltaket anses forholdsvis lave, og knytter seg i hovedsak til administrative kostnader for forvaltningen.

Tiltak 14: Økt kunnskap og bedre samordning av motorferdsel i utmark i villreinområder

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Delansvar: Statsforvaltere, kommunene, verneområdemyndighetene og andre aktører

Tiltaket omfatter både myndigheter som gir tillatelser til motorferdsel i utmark og aktører som har direktehjemmel til motorferdsel i utmark (trenger ikke søke om tillatelse). Miljødirektoratet har et hovedansvar for at det kommer på plass økt kunnskap og for å koordinere arbeidet med bedre samordning av motorferdsel. Kommuner, statsforvaltere, verneområdemyndigheter og andre aktører har et delansvar for tiltaket ved å bidra til økt kunnskap og sikre at det blir en bedre samordning av motorferdselen.

Forvaltningen av motorferdsel i utmark er preget av at den reguleres av flere regelverk og flere aktører. Regulering av motorferdsel i villreinområdene skjer gjennom motorferdselloven og - der det er verneområder – gjennom verneforskrifter. Lovlig motorferdsel i verneområdene forutsetter at

motorferdselen også er tillatt i medhold av motorferdselloven. Utgangspunktet er at motorferdsel i utmark er forbudt, men regelverkene åpner i hovedsak for at motorferdsel som skal dekke et allment anerkjent nytteformål er direkte tillatt. Utover dette kan motorferdsel tillates etter søknad for visse formål som er angitt i regelverket eller etter dispensasjon på visse vilkår. Regelverkene begrenser motorferdsel for rene rekreasjonsformål og det er ikke adgang til å legge for eksempel snøskuterløyper i nasjonale villreinområder, men for øvrig har forvaltningsmyndighetene et visst handlingsrom til å bestemme omfanget av motorferdselen. Restriksjonsnivå og hjemler for motorferdsel kan variere både mellom de ulike verneforskriftene og mellom verneforskrifter og motorferdselloven.

I tillegg til at det er flere regelverk som regulerer motorferdselen i villreinområdene, forvaltes den tillatelsesbaserte motorferdselen av en rekke ulike aktører. De totalt 209 verneområdene som ligger i villreinområdene forvaltes av 40 ulike forvaltningsmyndigheter (nasjonalpark- og verneområdestyrer, tilsynsutvalg, statsforvaltere og kommuner). Kommunen er ansvarlig myndighet etter motorferdselloven. Det er ikke en helhetlig samordning av praksis mellom aktørene som er ansvarlig for tillatelsesbasert motorferdsel i villreinkommuner. Ulik praksis kan delvis være et naturlig og ønsket resultat av lokal forvaltning. En mer liberal praksis i ett område kan imidlertid bidra til å fordreie villreinen til områder med mindre motorferdsel og dermed redusere villreinenes areal totalt sett. Ulik praksis kan også legge press på myndigheter som ønsker å være restriktive og også utfordre regelverkets legitimitet. Flere aktører har pekt på en liberal og/eller varierende dispensasjonspraksis og manglende oversikt over samlet motorferdsel og vurderinger av effekt.

På denne bakgrunn er det behov for en bedre samordning av tillatelses- og dispensasjonspraksisen blant kommuner og verneområdemyndigheter. Forvaltningsmyndighetene oppfordres til å samordne seg mer med sikte på en mer restriktiv og ensartet praktisering av tillatelser og krav til motorferdsel i villreinområdene. Tiltaket må ses i sammenheng med tiltak 13 der forvaltningsmyndighetene og andre aktører oppfordres til å vurdere kritisk den motorferdsel de tillater eller selv utfører og å bidra til at omfanget av motorferdsel reduseres.

Departementet ønsker å legge til rette for bedre samordning og at tillatelses- og dispensasjonspraksisen blir bedre tilpasset villreinens behov. Miljødirektoratet har, på oppdrag fra departementet, utarbeidet en anbefaling til samordningsplan i tråd med dette. Departementet vurderer flere av anbefalingene som fornuftige, og foreslår å ta utgangspunkt i en trinnvis samordningsprosess:

- 1) Etablere et kunnskapsgrunnlag om dagens forvaltningspraksis
- 2) Gjennomgå vedtak om motorferdsel i utmark
- 3) Utvikle og gjennomføre kursserie om regelverk og villreinens behov
- 4) Etablere dialogforum for de enkelte villreinområdene
- 5) Vurdere effekten av økt samordning og økt veiledning

Arbeidet skal ledes og koordineres av Miljødirektoratet.

Tiltak 15: Digital saksbehandling og rapportering for motorferdsel i utmark

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Delansvar: Statsforvaltere, verneområdestyrer og kommuner

Tiltaket omfatter myndigheter som gir tillatelser til motorferdsel i utmark. Miljødirektoratet har et hovedansvar for at systemet kommer på plass. Kommuner som frivillig vil bruke systemet, samt statsforvaltere og verneområdemyndigheter har et delansvar for å bruke systemet.

Et enklere og mer samordnet system for saksbehandling i motorferdselsaker er etterspurt både nasjonalt og i villreinområdene spesielt. Miljødirektoratet skal derfor utarbeide et digitalt system for saksbehandling og rapportering i forbindelse med tillatelser og dispensasjoner til motorferdsel i utmark. Systemet skal utformes med sikte på at det kan brukes i hele landet, dvs. både innenfor og utenfor villreinområdene, og på saker både etter motorferdselloven og etter verneforskriftene. Et slikt system kan ha flere fordeler. Det vil gjøre søknadsbehandlingen mer brukervennlig, og samtidig være ressursbesparende for den myndigheten som behandler søknaden. Et digitalt saksbehandlingssystem kan legge til rette for bedre kunnskap om den samlede motorferdselen både i ett område, og på et nasjonalt nivå. Det er i dag ingen samlet oversikt over omfanget av motorisert ferdsl i utmark innenfor villreinområdene. Gjennom et digitalt system kan en for eksempel legge til rette for enklere og mer enhetlig rapportering og eller en kan hente ut data det er særlig interesse av å belyse, for eksempel omfanget av motorferdsel i et sårbart villreinområde. Det er også mulig å tenke seg at vedtakene automatisk overføres til Miljøvedtaksregisteret. Digital saksbehandling kan også bidra til å gjøre tillatelsesbasert kjøring mer kontrollerbart for kontrollmyndigheter i felt.

Tiltaket i seg selv vil ikke bedre forholdene for villreinen, men det vil gi et svært viktig grunnlag for en god forvaltning av motorferdselen i villreinområdene. Tiltaket vil medføre en del kostnader til utarbeidelse som tas innenfor gjeldende budsjetttrammer, og kan føre til en justering av forvaltningen av motorferdselen med tilhørende behov for blant annet opplæring. På sikt kan tiltaket imidlertid gi gevinster i form av mer effektiv saksbehandling, bedre kvalitet på vedtakene og bedre kunnskap.

For at etableringen av et slikt system skal fungere etter hensikten er det nødvendig at publikum og forvaltningsmyndigheter benytter systemet. Departementet kan i dag ikke pålegge kommuner å bruke et slikt system. Det er derfor frivillig. Dersom det eventuelt skal være pliktig for kommunene å bruke et slik system, kreves det etter departementets vurdering lovendringer. Departementet vil se nærmere på hvilke eventuelle lov- eller forskriftsendringer som kreves. Departementet kan derimot pålegge statlige forvaltningsmyndigheter for verneområder, det vil si statsforvalterne og verneområdestyrene, å bruke et nasjonalt saksbehandlingssystem for motorferdsel i verneområder i kraft av den generelle instruksjonsmyndigheten over underordnede organer.

Tiltak 16: Forbedre metoder for villreintelling og merking

Hovedansvar: Miljødirektoratet og ev. Landbruksdirektoratet

Helikopter benyttes både ved merking og ulike tellinger av villreinbestanden. Villreinmerking omfatter blant annet forskningsmerking for å kartlegge dyrenes områdebruk i tid og rom. Villreintellinger er et viktig redskap for villreinforvaltningen i å skaffe oversikt over bestandene, både knyttet til overvåkning av bestandene og bestandsforvaltning. Samtidig er bestandstellingene kostbart, og medfører miljøbelastning ved helikopterbruk og forstyrrelse av dyrene. På bakgrunn av den teknologiske utviklingen, både knyttet til satellittdata og droneteknologi, bør det vurderes om dagens villreintellinger og merking kan gjennomføres på en mer skånsom måte for villreinen. Tiltaket innebærer at Miljødirektoratet gis i oppdrag å sammenstille eksisterende kunnskap om bruk av droner og andre teknologiske virkemidler til telling og merking av vilt, og å vurdere om det er mulig å avslutte bruk av helikopter ved forvaltning av villrein som nevnt her.

Tiltak 17: Utfasing av sanntidstilgang til GPS-posisjoner til annet enn forskningsformål

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Merking av villrein med GPS-sender gjør at forskning og forvaltning kan få informasjon om villreinens trekkruer, bruk av leveområder og respons på forstyrrelser. GPS-merking har dyreetiske og

økonomiske kostnader, men gir samtidig verdifull kunnskap om villreinens områdebruk og vil være viktig for å vurdere effekten av tiltak som iverksettes fra forvaltningen.

Som følge av at enkelt dyr er GPS-merket i villreinområdene, oppstår det også ønsker om sanntidsbruk av posisjonsdata til ulike forvaltningsformål. Eksempelvis gjennom såkalt *dynamisk forvaltning*, som innebærer at man tilpasser ferdselen i ulike områder ut fra hvor villreinen oppholder seg til enhver tid.

Dyreposisjoner er Norsk institutt for naturforskning sitt system for datamottak, lagring og visning av posisjonsdata fra dyr med radiosendere. Ordinære brukere har en generell forsinkelse på innsyn til posisjoner på to uker og visse tidspunkter er skjermet, men det er eksempler på at innsyn gis med kortere forsinkelse. Slik bruk av sanntidsdata kan være uheldig av flere ulike grunner:

- Det er usikkert om forvaltning basert på GPS-posisjoner i tilstrekkelig grad klarer å hensynta villreinen, fordi det uansett kun vil være et fåtall av villreinen som er GPS-merket
- Det er krevende å regulere ferdselen raskt nok basert på GPS-data til at man legger til rette for en naturlig arealbruk for villreinen
- Utstrakt tilgang til sanntids-posisjoner av merkede individer av villrein vil kunne føre til økte forstyrrelser for villrein, og andre uheldige konsekvenser som f.eks. oppsøkende virksomhet
- Dette kan igjen påvirke nytten av dataen for det formålet den innhentes for
- Kan skape forventninger om økt bruk av GPS-posisjoner til forvaltningsformål, som medfører en avhengighet av GPS-merket villrein med de dyreetiske og økonomiske konsekvenser dette innebærer, samt behov for et større forvaltningsapparat

Regimet for tilgang til sanntidsdata må derfor utformes slik at faren for uønskede forstyrrelser minimeres, og slik at forvaltningen ikke er basert på ufullstendig kunnskap. GPS-merkede dyr i forskningsøyemed bør kun benyttes slik at de ivaretar forskningsformålene og ikke påvirker menneskelig ferdsel innenfor området. Som et utgangspunkt bør derfor sanntidstilgang til GPS-posisjoner til annet enn forskningsformål så langt som mulig unngås.

Tiltaket innebærer at sanntidstilgang til GPS-posisjoner til annet enn forskningsformål utfases. For å få belyst nødvendigheten av å avslutte slik forvaltning på permanent basis, inkluderes dette i tiltaksplanen.

Tiltak 18: Regulering av ferdsel utenfor verneområder i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet

Menneskelig ferdsel er en sentral påvirkningsfaktor for villreinen, og gjør det utfordrende for reinen å flytte seg fritt innenfor villreinområdet. I de tilfellene der mildere virkemidler ikke lykkes med å oppnå en mer villreinvennlig ferdsel er det derfor behov for muligheter for å kunne regulere ferdselen i større grad enn i dag, både innenfor og utenfor verneområdene. Som en del av oppfølgingen av Meld. St. 18 (2023-2024) har Klima- og miljødepartementet innhentet en utredning i Miljødirektoratet av virkemidler for ferdselsregulering, der det blant annet skal vurderes å innføre en ny hjemmel i naturmangfoldloven for å kunne fastsette tids- og arealavgrensede ferdselsrestriksjoner i villreinområder utenfor eksisterende verneområder. Eventuelle forslag til endringer i naturmangfoldloven vil gjennomføres som en alminnelig regelverksprosess.

Tiltak 19: Vurdere regelverksendringer for å muliggjøre regulering av ulike former for ferdsel innenfor verneområder i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet

Det er omfattende overlapp i areal mellom verneområder og villreinområder, og flere verneområder har formål som omfatter hensynet til villreinen. Verneforskriftene er imidlertid ikke systematisk gjennomgått med tanke på regulering av ulike typer ikke-motorisert ferdsel som forstyrrer villrein. Eksempler er villreinsafari, hundekjøring, fatbike-sykling på snøføre, el-sykling, kiting og pack-rafting. Som ledd i oppfølgingen av Meld.St. 18 (2023-2024) er Miljødirektoratet derfor bedt om å gjøre en overordnet vurdering av behovet for endringer i reglene for ferdsel i alle verneforskrifter for verneområder som ha overlappende areal med villreinområder. Eksempelvis er organisert ferdsel per i dag ikke søknadspliktig innenfor en del landskapsvernområder som har overlappende areal med villreinområder. Naturmangfoldloven åpner ikke opp for å regulere ferdsel til fots i landskapsvernområder. Det kan derfor blant annet være grunn til å vurdere behovet for at enkelte landskapsvernområder også helt eller delvis blir vernet som biotopvernområde i de tilfellene det er særlige ferdselsutfordringer. Biotopvernområde er en underkategori av verneområder etter naturmangfoldloven kapittel V om områdevern. Biotopvernområde kan verne et område som har eller kan få særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter, eksempelvis for villrein. I biotopvernområder kan det blant annet fastsettes forbud mot ferdsel som kan påvirke eller forstyrre arten eller dens livsbetingelser.

Det er behov for å se på om enkelte ferdselsformer, som for eksempel kiting, bør reguleres nærmere av hensyn til villrein i gjeldende verneforskrifter. Tiltaket innebærer at Miljødirektoratet vurderer behovet for endringer i eksisterende verneforskrifter. Klima- og miljødepartementet vil deretter vurdere behovet for å sette i verk regelverksprosesser for å regulere ferdsel i eksisterende verneområder av hensyn til villrein. Tiltaket har ikke til hensikt å begrense eksisterende rettigheter knyttet til landbruksnæring. Eventuelle forslag til endringer vil gjennomføres gjennom alminnelige regelverksprosesser.

Tiltak 20: Ferdselsrelaterte informasjons- og veiledningstiltak i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet, DNT, Statskog og verneområdemyndighetene

Dagens bruk og brukere av Setesdalsheiene er mange og ulike, og det er behov for lett tilgjengelig og kvalitetssikret kunnskap om villreinområdet og hvordan ta hensyn til villreinen. Økt satsning på informasjon rettet mot besøkende bør ha fokus på både å kanalisere folk bort fra de mest sårbare områdene for villreinen, men også å informere folk om hvordan man bør oppføre seg i møte med villreinen. Det er behov for en økt satsning på både fysisk og digital informasjon rettet mot brukere av villreinområdet, både lokale og tilreisende, og for å vurdere behov for endringer i den veiledningen og informasjonen som er tilgjengelig i dag. Følgende informasjonstiltak er nødvendige: flerspråklig, fysisk informasjon (plakater og infoskilt ved parkeringsplasser og innfallsporter), informasjon på digitale plattformer (Ut.no, Inatur.no, sosiale medier etc.) og det kan også være behov for å utvikle veilednings- og kursmateriekknyttet til villrein som kan tilgjengeliggjøres for brukere av områdene gjennom ulike plattformer. Det kan også være aktuelt å vurdere bruk av teknologiske virkemidler som områdebaserte mobilvarsler til turgåere som er på vei inn i sårbare områder for villrein.

Tiltaket er en langsiktig investering som det er vanskelig å måle konkrete effekter av, men vil kunne virke holdningsskapende og dermed bidra i det langsiktige arbeidet med bevaring av villrein. Klima- og miljødepartementet vil kunne være ansvarlig for tiltaket eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under tilskuddsordningene på kap. 1420, post 81 og kap. 1420, post 60, eller under kap. 1420, post 31 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

Tiltak 21: Kanalisering av ferdselen gjennom sti- og løypeplaner i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Hovedansvar: Kommunene og fylkeskommunene

Ett av de fem strategiske områdene for villreinmeldingen (Meld. St. 18 (2023-2024)) er økt tilrettelegging av villreinvennlig ferdsel, og det er viktig at tiltaksplanene etter kvalitetsnormen bidrar til å tilrettelegge for ferdsel knyttet til rekreasjon som tar bedre hensyn til villrein. Dette kan eksempelvis innebære å kanalisere ferdselen i et villreinområde vekk fra områder som er viktige for villreinen, og ut mot områder der ferdsel ikke forstyrrer villreinen. Tiltaket er ikke ment å ramme ferdsel knyttet til utøvelse av næringsvirksomhet. I tillegg til tiltakene i tiltaksplanen knyttet til friluftsansjoner hytte-, sti- og løypenett, og tiltak knyttet til ulike veier som skaper ferdsel innover i villreinområdet, er det også ønskelig med en helhetlig sti- og løypeplanlegging på tvers av kommunene i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder. Det er eksempelvis hensiktsmessig med en helhetlig gjennomgang av løypenettet herunder preparering og stikking av løyper i fokusområder for villreinen. I faggrunnlaget pekes det særlig på behovet for å se nærmere på områdene sør i Setesdal Ryfylke og nordover mot Haukeli. Utarbeiding av kommunale og eventuelt regionale sti- og løypeplaner kan være et viktig virkemiddel for å lykkes med en helhetlig kanalisering av ferdselen innad i et villreinområde. Alle kommunene bør ha en sti- og løypeplan, eventuelt bør det utarbeides en felles plan som innarbeides i regional plan.

Tiltaket innebærer at fylkeskommunene i forbindelse med revidering av handlingsprogrammet i regional plan oppfordres til å tilrettelegge for en samordnet planleggingsprosess for en felles sti- og løypeplan i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder. Dette er også i tråd med handlingsplanen for friluftsliv fra 2018, der kommunene og fylkeskommunene ble oppfordret til å revidere sine sti- og løypeplaner. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for tiltaket eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under tilskuddsordningen kap. 1420, post 81, og kap. 1420, post 60 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

Tiltak 22: Vurdere styrking av villreinoppsyn og veiledning

Hovedansvar: Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet

For at ferdselsrelaterte informasjons- og kanaliseringstiltak skal fungere etter hensikten, er det også viktig at det er personer ute i villreinområdene som kan informere og veilede de som ferdes i disse områdene, og at oppsynsaktiviteter styrkes. Eksempelvis pekes det i faggrunnlaget på at det kan være behov for økt oppsynsvirksomhet for å avdekke ulovlig motorferdsel sent på vinteren (mars-april) som er en sårbar periode for villreinen. Det er derfor behov for å vurdere om det på sikt er nødvendig med styrking av oppsyn og veiledning av hensyn til å tilrettelegge for en mer villreinvennlig ferdsel. Dette dekkes innenfor gjeldende økonomiske rammer.

Tiltak 23: Tilrettelegging for økt sikkerhet, kvalitet og profesjonalitet i guidede reiselivsopplevelser, ved å støtte opp under arbeidet med en Norsk Standard for guider

Hovedansvar: Nærings- og fiskeridepartementet

I Hurdalsplattformen har regjeringen uttrykt en ambisjon om å utvikle en nasjonal godkjenningsordning for lokal- og region guider, turledere og fjellførere, i samarbeid med friluftsansjoner. Regjeringen følger nå opp dette med å støtte opp om arbeidet med å utvikle en Norsk Standard til guider. I motsetning til i mange andre land er det imidlertid ikke noen krav om slik kunnskap til de som ønsker å arrangere organiserte turer i naturen. Dette har vært etterlyst i flere sammenhenger, også av reiselivsnæringen selv, jf. den siste nasjonale reiselivsstrategien (2030) og i reisemålsutvalgets tilråding (NOU 2023:10). En norsk standard kan, dersom næringen selv ønsker det, være et første steg på veien til en sertifiseringsordning. Tiltaket kan på sikt bli et positivt virkemiddel også for villrein.

Tiltak 24: Oppfordre hyttetilsyn og brukere av DNT sitt løypenett til å informere når de har observert villrein

Hovedansvar/delansvar: Aust-Agder Turistforening, DNT Sør og Stavanger turistforening

Selv om en del villrein i Setesdalområdene er merket med GPS, mangler det fremdeles mye data på villreinens arealbruk. Direkte observasjoner kan i ulike tilfeller være av stor interesse for forvaltningen. Tiltaket innebærer at brukere av DNT sitt løypenett oppfordres til å informere når de har observert villrein. Rapportering kan enten skje via artsobservasjoner.no eller manuelt med etterfølgende innsamling fra hyttene.

1.2.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken vurderes samlet sett å ha middels effekt på eksisterende tilstandsutfordringer.

Tiltak knyttet til ferdsel og motorferdsel er viktig for Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder. En generell regulering av ferdsel innenfor villreinområdet vil ha positiv effekt på villreinen og dens mulighet til friere å kunne utnytte villreinarealet. I Setesdal Ryfylke vurderes det som særlig viktig å redusere forstyrrelser i gjenværende trange passasjer for trekk mellom funksjonsområdene. Dette omfatter både motorisert ferdsel og ferdsel til fots/på ski, både på og utenfor infrastruktur, og særlig knyttet til utfordringene ved Blåsjømagasinet, Svartevassmagasinet og Store Urar. I Setesdal Austhei vurderes det som særlig viktig å redusere forstyrrelser i gjenværende trange passasjer for trekk ved Bjørnevatn.

De viktigste tiltakene for å redusere eksisterende utfordringer antas å være regulering av ferdsel utenfor verneområder i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder, og vurdere regelverksendringer for å muliggjøre regulering av ulike former for ferdsel innenfor verneområder.

Usikkerhet av utfall i enkelte tiltak gjør det utfordrende å gi en god vurdering av forventet effekt på villreinen i Setesdalområdet. Gitt utfall om lav vektlegging av villrein i både utforming og oppfølging av tiltakene, vil tiltakspakken ha liten effekt på framtidige negative påvirkningsfaktorer. Gitt utfall om særlig vektlegging av villreininteresser i både utforming og oppfølging av tiltakene, vil tiltakspakken kunne få god effekt på framtidige negative påvirkningsfaktorer. Tiltakspakken anses å ha liten mulighet til å snu negativ utvikling innen 2030, for dette spesifikke problemområdet.

Klima- og miljødepartementet har vurdert de administrative og økonomiske konsekvensene av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

Tiltak som vil føre til endringer i praksis for å tillate ulike former for bruk og aktivitet, blant annet knyttet til ferdsel eller motorferdsel, vil ha konsekvenser for brukere av fjellet på ulike måter. Som en konsekvens av tiltakene kan det også bli mer krevende å kunne få gjennomført enkelte former for aktiviteter. For eksempel kan konsekvensen av en mer villreinvennlig ferdsel være negative for personer som bruker villreinområdene til opplevelse og rekreasjon, dersom tur- og bruksmulighetene blir endret. Generelt vil tiltak som fører til at tillatelser og løyver til menneskelig aktivitet blir unngått eller redusert, føre til positiv endring for villreinen eller unngått negativ endring.

For tiltak knyttet til reduksjon, tilpasning og samordning av motorferdsel vil den videre oppfølgingen av tiltakene kreve administrative og begrensede økonomiske ressurser fra kommunene, verneområdemyndighetene og eventuelt også fylkeskommunene og statsforvalterne, men dette vil dekkes innenfor gjeldende rammer. Dersom tiltaket resulterer i en samlet reduksjon av motorferdselen i villreinområdet, vil tiltaket innebære at enkelte brukere vil få tildelt færre motorferdsel-løyver enn tidligere, som kan gi noe mindre fleksibilitet for transport av mat, utstyr og personer til og fra private hytter. Økonomiske og administrative konsekvenser knyttet til tiltaket om innføring av et digitalt saksbehandlingssystem for motorferdsel vil vurderes nærmere, i den pågående utredningen om tiltaket.

Eventuell endringer i verneforskrifter for å muliggjøre regulering av ferdsel innenfor verneområder i villreinområdene, samt tiltak om å vurdere endringer i naturmangfoldloven for å regulere ferdsel vil kreve alminnelige regelverksutredninger og prosesser før vedtagelse, og dette vil dekkes innenfor gjeldende budsjettammer.

Tiltak knyttet til informasjon er både alene, og i kombinasjon med andre ferdselsrelaterte tiltak, et viktig premiss for å oppnå en mer villreinvennlig ferdsel i villreinområdet. Informasjonsarbeid vil kreve betydelige ressurser, både knyttet til oppfølging og forsterking av andre ferdselsrelaterte tiltak i tiltaksplanen, fysisk informasjon (plakater og infoskilt ved parkeringsplasser og innfallsporter), informasjon på digitale plattformer (Ut.no, sosiale medier etc.). Tiltak knyttet til kanalisering gjennom sti- og løypeplanlegging vil kreve enkelte administrative og økonomiske ressurser i kommunene og fylkeskommunene, men disse vil eventuelt dekkes innenfor gjeldende rammer. Videre vil administrative og økonomiske konsekvenser av utviklingen av en nasjonal godkjenningsordning vurderes gjennom det pågående arbeidet med dette.

1.3 Villreinhelse: Redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter i villreinområdet

1.3.1 Innledning

Utmarksbeite, både i fjellet og i lavereliggende skogsområder, er en driftsform med lang tradisjon i Norge, og er en svært viktig del av næringsgrunnlaget i mange kommuner. Tamreindrift, seterdrift, skogsdrift, beitebruk og andre utmarksnæringer skaper og holder i hevd spesielle natur- kulturmiljø og landskapsverdier. Blant annet ble norsk seterdrift oppført på UNESCOs liste *over immateriell kulturarv* 4. desember 2024. Gjennom å utnytte føreheter som ikke kan høstes på noen annen måte enn gjennom beitebruk, utgjør utmarksbeite en viktig ressurs. Utmarksbeiting legger også grunnlag for mulig økt selvforsyning. Det er flere planter som er direkte knyttet til beitebruk, og beitebruk fører således til økt biologisk mangfold. Mange naturtyper og plantearter er avhengig av beiting.

Beitedyr rydder terreng, og bidrar dermed til å forsinke eller forhindre gjengroingen i fjellet. Dette gjør landskapet mer tilgjengelig. Villreinen har i flere år levd i sameksistens med beitedyr deler av året i flere av de nasjonale villreinområdene. Hvert år slippes et betydelig antall sau på beite i Setesdalheiene. Det er behov for mer kunnskap om effekten av beitetrykk, villreinens arealutnyttelse, dyrehelse, samt størrelse og kondisjon på villreinen, for å kunne anslå hvordan et slikt antall beitedyr påvirker villreinen i Setesdalheiene. Det er ingen generell regulering for bruk av saltstein til husdyr i Norge, med unntak av i Nordfjella og på Hardangervidda. I disse to villreinområdene er bruken av saltstein strengt regulert. Kunnskap viser at saltsteinplasser for husdyr tiltrekker seg villrein og andre hjortedyr. Funn av saueparasitter hos villrein og utbrudd av skrantesyke i Nordfjella og på Hardangervidda, gjør det aktuelt å se nærmere på i hvor stor grad saltsteinplasser kan bidra til overføring av sykdom og parasitter mellom sau og villrein. Det finnes mye kunnskap om hvordan sykdom og parasitter påvirker villrein. Hvorvidt det er behov for ytterligere kunnskapsinnhenting om effekten av saueparasitter på villrein, for hvordan parasittbelastning kan virke inn på villreinhelse og kalvevekter må utredes nærmere. Det foreslås å inngå et samarbeid med beitenæringen om felles kunnskapsutfordringer knyttet til beite, for å finne frem til lokale tiltak som kan redusere eventuelle negative påvirkninger av beitedyr i Setesdalheiene. Et slikt samarbeid vil legge til rette for å finne frem til gode løsninger lokalt som er tilpasset områdets utfordringer, og som ivaretar både villreinhensynet og hensynet til bruk og utnytting av utmarksbeitet.

Tiltakspakke 3: Villreinhelse: Redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter i villreinområdet	
25	Inngå samarbeid med beitenæringen for å vurdere tiltak som eksempelvis plassering, utsetting og reduksjon av antall saltsteinplasser, parasittbehandling før beiteslipp, områdebruk mv.
26	Kartlegging og opprydning av unødvendige fysiske innretninger for beitebruk
27	Vurdere tiltak for å øke bruk av elektroniske bjeller med virtuelle gjerder for beitenæringen i villreinområdene

1.3.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

Tiltak 25: Inngå samarbeid med beitenæringen for å vurdere tiltak som eksempelvis plassering, utsetting og reduksjon av antall saltsteinplasser, parasittbehandling før beiteslipp, områdebruk mv.

Hovedansvar/delansvar: Landbruks- og matdepartementet, Mattilsynet, Landbruksdirektoratet, beitenæringen, kommunene og statsforvalterne

Dersom tiltaket gjennomføres er Landbruks- og matdepartementet, Mattilsynet og Landbruksdirektoratet hovedansvarlig. Beitenæringen vil være delansvarlig.

Tiltaket oppfordrer beitenæringen frivillig til å samarbeide med landbruksmyndighetene om gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom beitenæringen ikke ønsker å gjennomføre tiltaket.

Håndtering av risiko for overføring av parasitter og andre smittestoffer er en felles utfordring for beitenæringen og for villreinen i Setesdalheiene. Alle aktører er tjent med å redusere mengden parasitter og redusere risiko for smitteoverføring mellom dyr. Undersøkelser i Knutshø, Forollhogna

og Nordfjella¹ har vist at reinsdyrkalver er mottagelige for flere parasitter fra sau, og infeksjon av rundormen *Nematodirus battus* har blitt pekt på som en mulig årsak, sammen med flere andre innvirkende faktorer, til redusert kalveproduksjon og slaktevekter i disse områdene. Disse resultatene kan tilsa at det er tilsvarende problemer i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder. Det er viktig å legge til rette for et samarbeid med beitenæringen om felles kunnskapsutfordringer som er tilknyttet beite, for å redusere eventuelle negative påvirkninger fra beitedyr i enkelte villreinområder. For eksempel kan det være behov for å vurdere om man bør redusere antallet saltsteinsplasser eller legge dem til nye steder, og om husdyrene bør få parasittbehandling før beiteslipp.

Dersom tiltak knyttet til saltsteinsplasser fører til mindre smitteoverføring mellom villrein og fra sau til villrein, vil det være bra for tilstanden til villreinen, og det kan være viktig for å forebygge nye sykdommer. Også tamreinnæringen kan ha interesse av at helsetilstanden til villreinen er god, fordi potensialet for smitteoverføring til tamrein blir mindre. Parasittbehandling før beiteslipp vil kunne ha positive effekter, fordi parasittbelastningen på beitet blir redusert, slik at smittepresset på sauene også blir mindre. Det vil blant annet forebygge nedsatt matlyst, diaré og dehydrering, nedsatt tilvekst og i alvorlige tilfeller dødelighet hos sau. I tillegg vil det gi positive effekter for villreinen på grunn av mindre smittepress. Dersom man reduserer antallet saltsteinsplasser eller legger dem til nye steder, vil dette påvirke beitenæringen i form av at tilsynet blir mer arbeidskrevende, og at det krever ressurser i form av tid og kostnader å flytte slike plasser. Gjennom slike tiltak må man unngå at disse i praksis innebærer beiterestriksjoner i form av at det blir for kostnadskrevende å sende sau på beite. Parasittbehandling før beiteslipp vil også ha en kostnad for beitebruker. Tiltak som gir redusert eller endret beite, vil også kunne føre til gjengroing og potensielt gi dårligere ernæringsgrunnlag for beitedyr. Det er behov for mer kunnskap om hvilke konsekvenser dette vil ha både for beitenæringen, villreinen, kulturlandskapet og myndighetene. Før konkrete tiltak iverksettes, må de samfunnsøkonomiske kostnadene for tiltakene knyttet til plassering, utsetting, reduksjon av antall saltsteinsplasser og en eventuell parasittbehandling før beiteslipp utredes. Tiltaket gjennomføres innenfor de til enhver tids gjeldende budsjettammer.

Tiltak 26: Kartlegging og opprydning av unødvendige fysiske innretninger for beitebruk

Hovedansvar/delansvar: Landbruksmyndighetene, statsforvalterne, kommunene og beitenæringen

Dersom tiltaket gjennomføres er Landbruks- og matdepartementet, Mattilsynet og Landbruksdirektoratet hovedansvarlig. Statsforvalterne, kommunene og beitenæringen vil være delansvarlig. Tiltaket oppfordrer beitenæringen frivillig til å samarbeide med landbruksmyndighetene om gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom beitenæringen ikke frivillig ønsker å gjennomføre tiltaket. Dersom tiltaket berører verneområder i villreinområdene forutsettes det involvering av verneområdemyndighetene.

Det er en utstrakt bruk av villreinområdene til sauebeite. Gjennom tiden er det satt opp ulike innretninger til beiteformål i villreinområdene. Over tid har noen tidligere oppsatte innretninger gått ut av bruk og/eller blitt erstattet av nye. Slike innretninger, i første rekke sperregjerder, kan potensielt utgjøre vandringshindre for villreinen. Det er usikkerhet både knyttet til omfanget av slike

¹ Utaaker, K.S., Ytrefhus, B., Davey, M.L., Fossøy, F., Davidson, R.K., Miller, A.L., Robertsen, P.-A., Strand, O. & Rauset, G.R. 2023. Parasite Spillover from Domestic Sheep to Wild Reindeer—The Role of Salt Licks. *Pathogens*, 12, 186

unødvendige fysiske innretninger i villreinområdene og til hvor stor påvirkning slike innretninger har for villreinen.

Tiltaket innebærer å kartlegge fysiske innretninger knyttet til beiteformål, og eventuelt fjerne eller rydde opp i fysiske innretninger som ikke lenger har en funksjon for beitenæringen. Som del av tiltaket bør det vurderes å utarbeide en oversikt over fysiske innretninger som løpende kan holdes oppdatert. Fjerning av innretninger som ikke er i bruk vil generelt være positivt, men vil kreve ressurser til gjennomføring. Tiltaket vil eventuelt kunne gjennomføres innenfor de til enhver tids gjeldende budsjетtrammer.

Tiltak 27: Vurdere tiltak for å øke bruk av elektroniske bjeller med virtuelle gjerder for beitenæringen i villreinområdene

Hovedansvar/delansvar: Landbruksmyndighetene, statsforvalterne, kommunene og beitenæringen

Dersom tiltaket gjennomføres er Landbruks- og matdepartementet, Mattilsynet og Landbruksdirektoratet hovedansvarlig. Statsforvalterne, kommunene og beitenæringen vil være delansvarlig. Tiltaket oppfordrer beitenæringen frivillig til å samarbeide med landbruksmyndighetene om gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom beitenæringen ikke frivillig ønsker å gjennomføre tiltaket. Dersom tiltaket berører verneområder i villreinområdene forutsettes det involvering av verneområdemyndighetene

Ny teknologi som GPS-bjeller på sau er allerede i bruk i disse områdene, men høy kostnad har begrenset bruken hittil. Formålet med tiltaket er på sikt at flere søyer i villreinområdene utstyres med GPS-bjeller for å gi bedre kunnskap om områdebruken til sauene, og for å redusere ferdelsen knyttet til sanking og særlig ettersanking. Tilsvarende kan det være behov for å vurdere å ta i bruk ny teknologi i form av elektronisk bjeller med virtuelle gjerder.

Tiltaket innebærer at landbruksmyndighetene i dialog med beitenæringen vurderer om det er aktuelt med tiltak for å øke bruken av elektroniske bjeller med virtuelle gjerder for beitenæringen i villreinområdene. Det er behov for mer kunnskap om hvilke konsekvenser slike tiltak vil ha både for beitenæringen, villreinen, kulturlandskapet og myndighetene. Før konkrete tiltak iverksettes, må de samfunnsøkonomiske kostnadene for eventuelle tiltak utredes nærmere. Tiltaket vil eventuelt kunne gjennomføres innenfor de til enhver tids gjeldende budsjетtrammer.

1.3.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken vurderes samlet sett å ha middels effekt på eksisterende tilstandsutfordringer. Tiltakene vil på sikt kunne ha positiv betydning for å redusere risiko for overføring av sykdom og parasitter mellom husdyr og viltlevende beitedyr. De viktigste tiltakene for å redusere utfordringer vurderes å være kunnskapsinnhenting om effekt av parasitter fra sau på villrein, samt inngå samarbeid med beitenæringen for å vurdere tiltak.

Eksisterende kunnskap understreker at salteplasser oppsøkes av en lang rekke arter utover den arten de er satt ut for å betjene. Dette gi store muligheter for overføring av parasitter og smittestoff innen arten og mellom arter. Et samarbeid med beitenæringen med sikte på å redusere antallet salteplasser, og for å sikre en bedre parasittbehandling før beiteslipp vil være positivt.

Tiltakspakken anses imidlertid å ha liten mulighet til å snu negativ utvikling innen 2030, for dette spesifikke problemområdet. Dette begrunnes i at samtlige salteplasser vil bli oppsøkt flere år etter avsluttet salting, som følge av at omkringliggende jordsmonn har høyt innhold av salt etter avrenning fra automatene.

Klima- og miljødepartementet har vurdert de administrative og økonomiske konsekvensene av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen. De foreslåtte tiltakene om å inngå samarbeid med beitenæringen for å vurdere tiltak som eksempelvis plassering, utsetting og reduksjon av saltsteinplasser, samt parasittbehandling før beiteslipp og områdebruk, vil samlet gi vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser. Likeledes vil tiltak om kartlegging og opprydding av unødvendige fysiske innretninger medføre kostnader for tiltakshaver og beitebruker. Tilsvarende vil tiltak for å øke bruk av elektroniske bjeller med virtuelle gjerder for beitenæringen i villreinområdene gi vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser. Det er derfor behov for å gjennomføre en grundig samfunnsøkonomisk analyse, som ivaretar og balanserer hensynet til både villrein, grunneiere og beitenæringen. Utredningene må også omfatte en vurdering av kostnadsdekning, herunder eventuelle behov for nye tilskuddsordninger.

1.4 Bestandsforvaltning

1.4.1 Innledning

Jakt er det viktigste virkemiddelet i bestandsforvaltningen for å regulere tallet på villrein i villreinområdene til et nivå som er bærekraftig ut fra beitetilgangen. Selv om jakt er viktig for rekreasjon, matauk og inntekter for rettighetshavere, er jakten også en kilde til forstyrrelser for villrein. Ferdsel i forbindelse med villreinjakt, både selve jakten og uttransport av jaktutbytte, forstyrrer villreinen fordi jegerne bruker terrenget på en annen måte for å komme så nær villreinen at det er mulig å skyte forsvarlig. Hvordan jegere og selve jakten forstyrrer villreinen, henger sammen med mange faktorer, blant annet jaktorganiseringen, antall jegere, topografien i området, størrelsen på villreinområdet og veidekning.

Overordnet forutsettes jegere å utøve villreinjakta hensynsfullt i samsvar med utøvelsesregler som følger av viltloven og utøvelsesforskriften, der også dyrevelferdsloven og naturmangfoldloven legger overordnede rammer. Jakt bør videre utøves på en måte som er minst mulig stressende for villreinen. Rettighetshaverne som organiserer jakta, kan sette direkte vilkår til den enkelte jeger gjennom jegerkontrakter som inngås ved kjøp av jaktkort. Flesteparten av tiltakene i tiltakspakken fordrer derfor tilslutning fra rettighetshaverne. Utprøving av ulike tiltak vil følges opp med evaluering og justering av tiltakene dersom ønsket effekt ikke blir oppnådd.

Tiltakspakke 4: Bestandsforvaltning	
28	Forbedre mengden av og kvaliteten på jegerrapportering
29	Vurdere jaktfrie soner langs veier eller i viktige trekkområder
30	Vurdere justeringer i jaktorganiseringen og jaktutøvelsen for å redusere forstyrrelser fra villreinjakten
31	Vurdere omfang, tidspunkt og alternative områder for andre typer av jakt, jaktprøver og trening av hund i viktige funksjonsområder for villreinen
32	Vurdere tilpasninger av bestandsforvaltningen i randsoner

1.4.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

Tiltak 28: Forbedre mengden av og kvaliteten på jegerrapportering

Hovedansvar: Villreinnemnda, villreinutvalget, valdansvarlige representanter og jegere

Delansvar: Landbruksdirektoratet

Villreinjegere bidrar med innsamling av prøver som for eksempel kjever og CWD-prøver og innrapportering av data som fellingsdato, kjønn, alderskategori og slaktevekter fra villrein som felles under jakt. Dette representerer et svært viktig datagrunnlag for bruk i den løpende forvaltningen i samsvar med forskrift om forvaltning av hjortevilt, i bestands- og helseovervåkingen og etter

kvalitetsnormen. Det er potensial for å øke mengden og kvaliteten av data fra villrein som felles under jakt. Det følger av hjorteviltforskriften § 32 tredje ledd hjemmel til å pålegge jeger og/eller jaktrettshaver å rapportere data og innsamling av prøver fra felte villrein. Landbruksdirektoratet har fra 1. januar 2025 overtatt forvaltningsoppgavene etter denne forskriften fra Miljødirektoratet, herunder for villreinnemdene. Landbruksdirektoratet vil videreføre arbeidet på dette området, bl.a. gjennom veiledning, utvikling av digitale tjenester og forvaltning av økonomiske virkemidler. Det er likevel en rekke tiltak som kan gjennomføres lokalt, og uten pålegg, for å forbedre mengden og kvaliteten av jegerrapportering. Eksempler på slike tiltak kan være utdeling av vekter til jegere, og utstasjonering av vekter ved felles innfartsområder samt å forbedre informasjonsarbeidet. Videre, at det kan veiledes bedre i enhetlig rapportering av slaktevekter, særlig for kalv, veieplikt ved bemannede veiestasjoner og digitale informasjonsmøter for alle jegere. Videre kan det vurderes om det er behov for å innarbeide en informasjonsstrategi i den femårige bestandsplanen. Dette kan bidra til å imøtekomme behov for informasjon fra brukere av villreinområdene. Tiltaket oppfordrer til at aktørene frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket.

Tiltak 29: Vurdere jaktfrie soner langs veier eller i viktige trekkområder

Hovedansvar: Rettighetshaverne

Tiltaket oppfordrer til at rettighetshaverne frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Basert på tilbakemelding fra rettighetshaverne vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes. Dersom tiltaket gjennomføres er det rettighetshaverne som er hovedansvarlig for gjennomføring.

Tiltaket innebærer at jaktrettshavere vurderer jaktfrie soner langs veier der kryssing av vei allerede kan være en utfordring, eller i andre viktige trekkområder.

I trekkpassasjer generelt kan det oppstå en uønsket opphopning av jegere, da sjansen for å felle dyr er stor når reinen passerer. For mange jegere på et lite område kan føre til at det oppstår en uønsket barriereeffekt. Jaktforbud i en sone vil kunne løse slik utfordringer hvis nødvendig.

Tiltak 30: Vurdere justeringer i jaktorganiseringen og jaktutøvelsen for å redusere forstyrrelser fra villreinjakten

Hovedansvar: Rettighetshaverne

Ev. Delansvar: Landbruksdirektoratet

Jakt er det primære virkemiddelet for å forvalte villreinen i samsvar med beitegrunnlaget og for å opprettholde sunne og friske bestander i alle norske villreinområder. Ferdsløp i forbindelse med villreinjakta, både selve jakta og uttransport av jaktutbytte, vil i ulik grad uroe villreinen. Hvordan jegere og selve jakta forstyrrer villreinen, henger sammen med mange faktorer, blant annet jaktorganiseringen, antallet jegere, topografien, størrelsen på villreinområdet og veidekningen. Fordi villreinen er et nomadisk flokkdyr, kan organiseringen av jaktområder og tilretteleggingen for jaktutøvelsen være en del av utfordringene, men også en del av løsningene for bestandsforvaltningen. Utover de kravene som fremgår av hjorteviltforskriften, kan grunneieren/kortutskriveren – gjennom privatrettslige avtaler med jegere som kjøper fellingstillatelse på villrein – stille vilkår som kan dempe forstyrrelser og stress for villreinen under jaktperioden.

Tiltaket innebærer at rettighetshaverne oppfordres til å vurdere justeringer i jaktorganiseringen og jaktutøvelsen med formål å redusere forstyrrelser fra villreinjakten gjennom privatrettslige avtaler med jegere. Dette kan eksempelvis knytte seg til kveldsfredning, reduksjon i lagjakt med flere jegere

som kan jakte på samme jaktkort, kanalisering av overnatting av jegere i jaktområdet og obligatoriske informasjonsmøter i forkant av jakten.

Tiltaket oppfordrer til at rettighetshaverne frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket for å redusere forstyrrelser fra villreinjakten, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Basert på tilbakemelding fra rettighetshaverne vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Tiltak 31: Vurdere omfang, tidspunkt og alternative områder for andre typer av jakt, jaktprøver og trening av hund i viktige funksjonsområder for villreinen

Hovedansvar: Rettighetshaverne

Tiltaket oppfordrer til at rettighetshaverne frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Basert på tilbakemelding fra rettighetshaverne vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Det foregår også betydelig aktivitet i villreinområdene knyttet til andre former for jakt enn villreinjakt, og ulike treningsaktiviteter i forbindelse med jakt som kan forstyrre villreinen. Med den forstyrrelseeffekt jakt, jaktprøver og trening av løs hund kan ha for villreinen, bør imidlertid omfanget og alternative områder vurderes.

I gjeldende jakttidsforskrift er det åpnet for jakt på rype og hare ut februar. Også trening av løs hund kan skape forstyrrelser. Enkelte treningsfelt for fuglehunder er åpne også i vinterperioden etter jul. Jakt, jaktprøver og trening av løs hund i vinterperioden kan være uheldig, og særlig i viktige funksjonsområder for villreinen.

Tiltaket innebærer at rettighetshavere vurderer justeringer i omfang, tidspunkt og alternative områder for andre typer av jakt, treningsfelt og prøver i viktige funksjonsområder for villreinen. Særlig viktig er det å vurdere tilpasninger av den aktiviteten som foregår i perioden etter jul, som tradisjonelt er en rolig periode i villrein fjellet og en krevende periode for villreinen. Eventuelle justeringer vil kunne få konsekvenser i form av inntektsbortfall for rettighetshaverne, og kortere jakttid for jegerne. Tiltaket forutsetter at rettighetshavere slutter seg til gjennomføringen frivillig.

Tiltak 32: Vurdere tilpasninger av bestandsforvaltningen i randsoner

Hovedansvar: Villreinnemnd / villreinlag

Tiltaket oppfordrer til at rettighetshaverne frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Basert på tilbakemelding fra rettighetshaverne vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes. Dersom tiltaket gjennomføres er det rettighetshaverne som er hovedansvarlig for gjennomføring.

Tiltaket innebærer at jaktrettshavere vurderer jaktfrie soner i randsonene, samt differensiert minsteareal og kortfordeling.

Tiltaket kan bidra til å øke villreinens arealbruk i randsonene, og vil også skjerme "tradisjonsbærere" i villreinbestanden som kan føre til økt bruk av randsonene. Redusert jakt i områdene vil også bidra til mindre forstyrrelser. Langsiktig vil økt bruk av randsonene kunne ha en positiv effekt på både opplevelsesverdi, inntekt for rettighetshavere og innbetalte fellingsavgifter. Tiltaket vil samtidig gi redusert grunnlag for salg av jaktkort, og dermed mindre inntekter for grunneiere på kort sikt.

1.4.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Samlet sett vurderes tiltakspakken å ha middels effekt på eksisterende tilstandsutfordringer, men forventes ikke å ha vesentlig effekt på måloppnåelsen verken i 2030 eller 2050.

Klima- og miljødepartementet har vurdert de administrative og økonomiske konsekvensene av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen. Departementets vurdering er at tiltakene knyttet til bestandsforvaltningen vil kunne kreve ressurser for forvaltningen ved gjennomføring, eksempelvis i form av bedre villreintellinger, informasjonsarbeid og å videreutvikle digitale tjenester på dette området. Dette vil dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjetttrammer. Tiltaket om å forbedre mengden av og kvaliteten på jegerrapportering kan kreve ressurser både i forvaltningen og for jegere. Tiltak om å redusere forstyrrelser fra jaktutøvelse vil kunne kreve ressurser for både forvaltningen, rettighetshavere og jegere, og kan føre til at utøvelsen av jakt må tilpasses i enkelte områder. Dersom rettighetshavere frivillig innfører jaktfredningssoner i enkelte område kan dette medføre reduserte inntekter fra jaktkort.

1.5 Kunnskapsinnhenting

1.5.1 Innledning

Kunnskapsgrunnlaget om villrein i Norge er omfattende og godt, og i tillegg til de store rovdypene er villreinen den viltarten som har blitt mest overvåket i Norge. Kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen av villrein bygger på en rekke vitenskapelige arbeider, men erfaringsbasert kunnskap er også viktig. Det foreligger i tillegg mye tidligere kunnskap og forskning for Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei spesielt. Samtidig er det behov for mer kunnskap om enkelte temaer, blant annet er det gjort få konkrete studier av tap av villrein til rovvilt i Norge. Bestandsdynamikk og klimaendringer er andre tema der det er behov for mer kunnskap. Klimaendringene kommer i tillegg til de utfordringene reinen allerede har, og kan forventes å forverre villreinens situasjon gjennom blant annet endring i plantevekst, nedising av beiter, varmere sommertemperaturer og endrede forekomster av insekter/parasitter. Dette er fokus i denne tiltakspakken.

Tiltakspakke 5: Kunnskapsinnhenting	
33	FOU-prosjekt om klimaendringers påvirkninger på villrein (inklusive klimatilpasning)
34	Kunnskapsinnhenting om årsaker til at store deler av villreinområdet i Setesdal Austhei ikke blir brukt av villrein
35	FoU-prosjekt om rovvilt og villrein
36	Kartlegge påvirkninger fra anleggsveier i villreinområdet og vurdere behov for tiltak for å redusere ferdsel som ikke er knyttet til nyttekjøring

1.5.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

Tiltak 33: FOU-prosjekt om klimaendringers påvirkninger på villrein (inklusive klimatilpasning)

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Vi vet at et varmere og våtere klima vil medføre større arealer som blir liggende i klimasoner der isingshendelser vil skje hyppigere. Endrede nedbørsforhold vil også endre plantesamfunn og dermed beitetilbudet i villreinområdene. I tillegg kommer endringer i forekomst av sykdom, parasitter og fysiologiske tilpasninger hos villrein som følge av varmere klima. Mindre og færre snøfonner i sommerhalvåret som følge av varmere klima medfører dårligere muligheter for villrein å komme

unna insekter. Et endret klima vil også kunne medføre endret ferdsel, hvor områder som i dag er vanskelig tilgjengelig til fots eller på ski under kalvingsperioden kan bli mer tilgjengelig.

Det er derfor behov for studier på klimaendringenes effekter på villreinens bestandsforhold. Bestandsmodellering med analyser av effekter av vær og klimaendringer vil gi grunnlag for framtidsprediksjoner basert på for eksempel lokale klimascenarier.

Tiltak 34: Kunnskapsinnhenting om årsaker til at store deler av villreinområdet i Setesdal Austhei ikke blir brukt av villrein

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Det er behov for mer kunnskap om årsakene til at villreinen i Setesdal Austhei ikke bruker store deler av villreinområdet i dag, både knyttet til dyrenes bruk av området og andre påvirkningsfaktorer som ferdsel. Det er naturlig at dette igangsettes som ledd i arbeidet med klassifisering av villreinområdene etter kvalitetsnormen. Mer kunnskap om årsakssammenhenger vil gi et bedre grunnlag for å diskutere og iverksette målrettede tiltak. Kostnadene ved et slikt prosjekt vil avhenge av metode, varighet og problemstilling, og vil gjennomføres innenfor gjeldende budsjetttrammer. Tiltaket kan bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget, men vil ikke gi en direkte målbar effekt for villreinen.

Tiltak 35: FoU-prosjekt om rovvilt og villrein

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Det er behov for økt kunnskap om hvordan både nærvær og fravær av rovvilt påvirker villreinen i de norske villreinområdene. Regjeringen varslet derfor i villreinemeldingen (Meld. St. 18 (2023-2024)) at de vil øke kunnskapen om rovviltets sin påvirkning på villrein.

I forslag til tiltaksplaner for Knutshø, Snøhetta og Rondane villreinområder har Klima- og miljødepartementet sendt på høring forslag til tiltak om FOU-prosjekt om rovvilt og villrein i Rondane, Snøhetta eller Knutshø villreinområder. Miljødirektoratet er foreslått hovedansvarlig for tiltaket om FOU-prosjekt om å øke kunnskapen om rovviltets påvirkning på villrein. Blant annet basert på resultatet av et slikt prosjekt vil departementet vurdere behov for kunnskapsinnhenting i andre villreinområder, herunder Setesdalsområdene.

Kunnskapen om rovviltets predasjon på villrein er begrenset. Det er lite dokumentasjon på effekten av kongeørn og jerv har på villreinstammene. Tiltaket innebærer et FoU-prosjekt enten i Rondane, Knutshø eller Snøhetta villreinområder om rovvilt, økologiske sammenhenger og hvor rovviltets påvirkning på villrein, herunder predasjon på kalv, undersøkes nærmere. Tiltaket kan gi kunnskap om relasjonen mellom rovvilt og villrein, og kunnskap som kan benyttes ved fastsettelse av kvoter for villreinjakt. Kostnadene ved et slikt prosjekt vil avhenge av metode, varighet og problemstilling, og vil gjennomføres innenfor gjeldende budsjetttrammer. Tiltaket kan bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget, men vil ikke gi en direkte målbar effekt.

Tiltak 36: Kartlegge påvirkninger fra anleggsveier i villreinområdet og vurdere behov for tiltak for å redusere ferdsel som ikke er knyttet til nyttekjøring

Hovedansvar: Verneområdestyret for SVR

Delansvar: Statsforvalterne, Miljødirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, konsesjonærer og veieiere

Verneområdestyret for SVR er hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket, som er todelt og innebærer:

- Ferdselsregistreringer på utvalgte anleggsveier i villreinområdene
- Iverksette dialog med relevante aktører med sikte på å gjennomføre tiltak for å redusere motorisert ferdsel som ikke er knyttet til nyttekjøring på anleggsveier som har negativ påvirkning på villreinen

I arbeidet med tiltaksplanen har det kommet fram at det mangler kunnskap om omfanget av ferdselen på flere anleggsveier i villreinområdene. Tiltaket innebærer å igangsette ferdselsregistreringer på utvalgte strekninger på anleggsveier for å bedre kunne vurdere behov for tiltak. Dette vil bedre kunnskapsgrunnlaget om hvilke veier som har mest ferdsel, slik at tiltak for å redusere påvirkningen på villreinen kan settes inn der utfordringene er størst. Det bør i første omgang gjennomføres ferdselsregistreringer på følgende anleggsveier:

- Anleggsveien til Sandvatn (Holmavatn) i Suldal, herunder registrering av syklistar.
- Bruk knyttet til båtutsetting ved Holen kraftverk ved Bossvatn og Store Urevatn i Bykle kommune
- Anleggsveien mellom Ormsavatn – Vatnedalsvatnet i Bykle kommune
- Anleggsveier knyttet til Røldal-Suldal reguleringen: vei opp Blåbergdalen og vei til Votnavatn
- Anleggsvei Førsvatn – Langesæ (Tokke – Vinje reguleringen)
- Anleggsvei fra Breive pumpe i Hovden kommune, samt på broen over kanal i Harteavatn.
- Anleggsvei langs Langevatn på Ljosland i Åseral
- Anleggsveier på strekningen Haugen-Lifoss på Fylkesvei 3388: til Øysævatn, Hovatn, Fistøyl og Rauvatn
- Anleggsvei Lysebotn - Nilsebuvatnet
- Strekningen Oddatjørndammen - Førrevassdammen
- Supplerende tellinger på Blåsjøveien (innenfor Øvre Moen, opp mot Skreivasskleivane, innenfor Beinlei)

Dersom kartleggingen av forstyrrelser gjennom ferdselsregistreringer viser behov for reduksjon av ferdsel på anleggsveier bør det iverksettes dialog med relevante aktører, f.eks. veieier, konsesjonær og relevante myndigheter med sikte på å gjennomføre tiltak for å redusere ferdsel som har negativ påvirkning på villreinen, men som ikke er knyttet til nyttekjøring på anleggsveier. Eventuelle tiltak for å redusere ferdsel på anleggsveier som er tillatt i medhold av en konsesjon som har konsesjonsvilkår om at veien skal være åpen for allmenhetens ferdsel, med mindre vassdragsmyndighetene vedtar noe annet, forutsetter eventuelt at vassdragsmyndigheten treffer vedtak om restriksjoner for ferdsel forankret i vassdragslovgivningen etter en ordinær prosess.

1.5.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Kunnskapsinnhenting har i seg selv ingen effekt og er ikke effektvurdert. Men kunnskap er viktig for i etterkant å kunne gjøre gode forvaltningsvalg.

Det eksisterer i dag et betydelig kunnskapsgrunnlag knyttet til villreinen og deres leveområder. Betydningen av et varmere og våtere klima vil sterkt påvirke villreinen gjennom endret vegetasjonssammensetning, hyppigere forekomster av låste beiter og ikke minst et økt insektstress. Det eksisterer også kunnskap om årsaker til reinens manglende utnyttelse av deler av området i Setesdal Austhei. På kort sikt er det lite som tilsier at kunnskapssynteser av utvalgte tema kan påvirke 2030-målet. Det er sannsynlig at økt kunnskap kan bidra til å iverksette målrettede tiltak som gir økt sannsynlighet for nå 2050-målet.

Klima- og miljødepartementet har vurdert de administrative og økonomiske konsekvensene av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen. Tiltakene i denne tiltakspakken er knyttet til kunnskapsinnhenting, og vil kreve midler for gjennomføring. Kostnadene knyttet til FoU-prosjekter og kunnskapstiltak vil avhenge av metode, varighet og problemstilling. Kostnadene vil prioriteres og dekkes innenfor de til enhver tid gjeldende budsjetttrammene.

1.6 Evaluering, oppfølging og revisjon av tiltaksplaner

1.6.1 Innledning

De ulike tiltakspakkene i tiltaksplanen inneholder en rekke tiltak som skal bedre tilstanden for villreinen i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder. Koordinering av videre arbeid med gjennomføring av tiltakspakkene, samt evaluering av tiltaksplanen og revidering av tiltaksplanen er sentrale elementer for å sikre at tiltaksplanen kan bidra å snu den negative utviklingen og forbedre tilstanden i villreinområdet.

Tiltakspakke 6: Evaluering, oppfølging og revisjon av tiltaksplanen	
37	Evaluering av tiltaksplanen for Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder
38	Oppfølging og revidering av tiltaksplanen for villreinen i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

1.6.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

Tiltak 37: Evaluering av tiltaksplanen for Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Tiltaksplanene for villrein er det viktigste enkeltinitiativet for å snu den negative utviklingen og forbedre tilstanden i villreinområdene. Kunnskapen om villrein generelt og om villreinen i de ulike villreinområdene er overordnet god, og oppdateres regelmessig hvert fjerde år gjennom klassifiseringen av villreinområdene etter kvalitetsnormen. Det er samtidig knyttet usikkerhet til den forventede effekten av både enkelttiltak og ulike tiltakspakker i tiltaksplanene. Av den grunn er det avgjørende å evaluere tiltaksplanene underveis i gjennomføringen. Evaluering av enkelttiltak og tiltakspakker vil kunne gi verdifull innsikt og informasjon om effekten for villrein og bidra til å unngå unødvendige kostnader og innsats på tiltak som ikke gir ønsket effekt. Evaluering bidrar også til å bygge en kunnskapsbase som kan brukes til å utvikle mer effektive strategier og tiltak i fremtiden. Det gir en mulighet til å lære av erfaringer og tilpasse tilnærminger basert på konkrete data og resultater, slik at tiltakene som settes inn systematisk kan forbedre og tilpasse innsatsen for å oppnå best mulig måloppnåelse.

Evaluering av tiltakene på bakgrunn av tilpasset overvåking vil være grunnlaget for en lærende forvaltning som tilpasser seg reinens behov fremover. Det bør etableres en samordning på nasjonalt nivå for alle tiltaksplanområdene som ser på mulighetene for å lære av tiltakene som iverksettes. Eksempelvis kan det være behov for et nasjonalt overvåkings-/FoU-program til bruk på datainnsamling og analyser for å evaluere effekten av ulike tiltak som iverksettes i villreinområdene. Den samlede usikkerheten knyttet til ulike tiltak vil kunne reduseres ved en planmessig utprøving av tiltakene. En slik utprøving må ha tilstrekkelig tidshorisont for villreinen, og forvaltningen må kunne gjøre justeringer underveis basert på erfaringene en opparbeider seg. I videre oppfølging av tiltaksplanene er det svært viktig at det utarbeides en plan for overvåking og evaluering av tiltakene som iverksettes. Blant annet bør det evalueres om tiltakene har ønsket effekt, om det er behov for endringer, forsterkning av tiltak, fjerne tiltak som viser seg å ikke ha ønsket effekt, eller at flere tiltak skal iverksettes for å oppnå ønsket effekt.

Evaluering av tiltaksplanene skal gjennomføres innen 2030, og skal se nærmere på effekten av tiltak og virkemidler og på hva som er årsaken til at målene eventuelt ikke blir nådd. Evalueringen skal også gi råd om hvilke nye tiltak eller nye eller endrede virkemidler som er nødvendige for at målsetningene likevel kan nås. Miljødirektoratet vil ha det overordnede ansvaret for å evaluere tiltaksplanene for villrein, og vil også ha ansvar for å involvere berørte sektormyndigheter ved behov. Villreinsenteret har også en sentral rolle som kunnskapsleverandør for arbeidet med tiltaksplaner etter kvalitetsnormen. Dette gjelder også når tiltaksplanene skal iverksettes, gjennom bistand i forbindelse med gjennomføring av tiltak og evaluering av effekter.

Tiltak 38: Oppfølging og revidering av tiltaksplanen for villreinen i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

Hovedansvar: Miljødirektoratet

Samtidig som den ansvarlige for de ulike tiltakene har eller påtar seg ansvar for å følge opp tiltakene dersom de vedtas som en del av tiltaksplanene, er det behov for en koordinering av videre arbeid med gjennomføring av tiltaksplanen for å sikre at målene blir nådd. I den løpende oppfølgingen vil det blant annet inngå og vurdere effekten av tiltak og å vurdere behov for justeringer i tiltak. På bakgrunn av at villreinområdene blir klassifisert etter kvalitetsnormen hvert fjerde år, vil det være naturlig å vurdere om det er nødvendig å revidere tiltaksplanene også hvert fjerde år. Regjeringen vil gi Miljødirektoratet ansvaret for å koordinere at de statlige sektorene bidrar til å følge opp tiltaksplaner etter kvalitetsnormen. Miljødirektoratet skal også ha ansvaret for at planene blir revidert minimum hvert åttende år i samarbeid med de aktuelle etatene. Arbeidet med oppfølging og revidering av tiltaksplanen vil kreve koordinering og involvering med berørte aktører.

1.6.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken handler om hvordan tiltaksplanen skal følges opp og evalueres. Tiltakene har ingen direkte effekt, men det er viktig at disse tiltakene synliggjøres i tiltaksplanen fordi gjennomføringen av dem er helt avgjørende for at tiltaksplanen kan føre til en forbedret tilstand for villrein.

Klima og miljødepartementet har vurdert administrative og økonomiske konsekvenser av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår i faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen. Evaluering, oppfølging og revidering av tiltaksplanen vil kreve administrative og økonomiske ressurser hos ansvarlig myndigheter. Dette vil dekkes innenfor den til enhver tid gjeldende budsjetttramme.

2. Geografiske tiltakspakker for å bedre tilstanden for villrein i Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder

2.1 Blåsjøområdet

2.1.1 Innledning

I løpet av de siste 30 årene har villreintrekket fra nord til sør på østsiden av Blåsjø nærmest gått ut av bruk. Dette har medført at villreinbestanden i Setesdal Ryfylke er delt i to delbestander.

Villreintrekket fra øst til vestsiden av Blåsjø og Svartevassmagasinet har over den samme tidsperioden fungert dårlig, noe som har medført at områdene vest i Setesdal Ryfylke villreinområde har vært lite brukt av villreinen. Villreinens manglende trekk gjennom Steinbuskardområdet, og sterkt reduserte bruk av sommerbeiter i vest, er hovedårsaken til at villreinområdet ble klassifisert til dårlig kvalitet under delnorm 3 «Leveområde og menneskelig påvirkning» i klassifiseringen etter kvalitetsnormen. Årsaken til villreinens reduserte områdebruk er først og fremst vannkraftmagasinene Blåsjø og Svartevassmagasinet med tilhørende tekniske inngrep.

Kraftmagasinene er knyttet til henholdsvis Ulla–Førre kraftanlegg og Duge kraftverk. Menneskelig ferdsel fra ulike brukergrupper i de gjenværende trekkområdene utgjør en tilleggsbelastning for villreinen. De viktigste kildene til ferdsel og forstyrrelse i trekkpassasjene er Statkraft og Statnett sin virksomhet, syklistene på Blåsjøvegen, fotturister, ferdsel i forbindelse med jakt og tilsyn og samling av sau. Utfordringsbildet er sammensatt, og det er ikke ett enkelt tiltak som kan løse utfordringen for villreinen i området. Formålet med summen av tiltak i denne tiltakspakken er å bidra til å redusere den negative påvirkningen for villreinen i Setesdal Ryfylke villreinområde. Tiltakene er særlig rettet mot å redusere ferdsel og forstyrrelser i viktige trekkpassasjer for villreinen, samt å gjenopprette viktige trekkveier i dette området.

Tiltakspakke 7: Blåsjøområdet	
7A: Blåsjømagasinet og Svartevassmagasinet	
39	Tiltak for å redusere barriereeffekten av Blåsjøvegen
40	Gjennomføre utbedring og åpning av tunell fra øvre moen til Oddatjønndammen for allmenn motorisert ferdsel i tråd med vedtatt detaljplan
41	Innføre sykkelforbud på deler av Blåsjøvegen innenfor bommen på Beinlei i Bykle kommune
42	Forprosjekt for restaurering av trekkvei over Svartevassmagasinet
43	Redusere forstyrrelser fra villreinjakt og rypejakt i området rundt Steinsbuskaret
44	Begrense bruken av Såvasshytta som jakthytte til perioden 19. august - 1. november
45	Omlegging av hytte- og løypenett ved Storsteinen
46	Vurdere tiltak for å redusere forstyrrelser fra beiteaktivitet i Storsteindalen
47	Gjennomføre vedtatt pålegg om stenging av anleggsvei til Duge/Svartevassmagasinet for allmenn motorferdsel
48	Omlegging av konseptløype «Ryger»
49	Utsette brøyting av anleggsvei mellom Vetrhus og Mosvatn til påske
50	Videreføre vinterstenging av veien Kjetilstad – Lauvastølvatnet
7B: Store Urevatn/Uraråjuvet	
51	Vurdere permanent stenging av anleggsveien til Store Urevatn for allmenn motorisert ferdsel etter endt prøveperiode
52	Vurdere fjerning av autovern på strekningen Rjomeli – Store Urevatn
53	Vurdere stenging og/ eller flytting av parkeringsplasser som ligger i viktige trekk-korridorer langs anleggsveien til Store Urevatn
54	Regulere tilkomsten på anleggsvei opp mot Uraråjuvet
55	Forprosjekt for restaurering av trekkveier over magasinet store Urevatn

2.1.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

2.1.2.1 7A: Blåsjømagasinet og Svartevassmagasinet

Tiltak 39: Tiltak for å redusere barriereeffekten av Blåsjøvegen

Hovedansvar: Energidepartementet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Regulant/konsesjonær (Statkraft) og Suldal kommune

Vannkraftmagasinene i Blåsjøområdet representerer i seg selv en kraftig barriere for villreins trekk gjennom barmarkssesongen i Setesdal Ryfylke. I tillegg medfører kraftutbyggingen at store beitearealer er neddemt. Samtidig fører bruken av anleggsveiene til forstyrrelser for villreinen, og den menneskelige ferdselen i området øker som følge av tilgjengelighet for allmennheten på veien. Dette medfører at viktige beiteområder, spesielt på vestsiden av magasinet, nå blir lite brukt av villrein. I tillegg har trekkpassasjen nord-sør over Gyvassfjellet/Steinsbuskardet nærmest opphørt, slik at villreinområdet i praksis er delt i to.

Blåsjøvegen strekker seg nærmere tre mil fra Gullingen/Mosvatnet til Oddatjørndammen ved Blåsjø i Suldal kommune. Sør- vest for Oddatjørndammen deler veien seg i to: En vei innover mot Førrevassdammen og Førrevassdammen, og en vei som går sørover mot Storevassdammen sør i Blåsjø. Ved Oddatjørndammen går det også vei nordover til Skreivasskleivane. Veien sørover mot Storevassdammen er allerede stengt for allmenn motorisert ferdsel med bom på Venehei og Beinlei, og allmennhetens adgang til motorisert ferdsel på disse veiene er begrenset gjennom vedtak fra NVE om Blåsjøveien. Det er likevel en omfattende ferdsel med sykkel på veien inn mot Storevassdammen.

Kart: Blåsjøområdet. Kilde: NVEs vedtak 2. juni 2020. Angivelse av stedsnavn: 1: Vei til Skreivatn, 2: Oddatjørndammen, 3: Førrevassdammen, 4: Vei til Storvassdammen (Blåsjøveien), 5: Venehei, 6: Beinlei, 7: Storvassdammen, 8: Steinbuskardet, 9: Svartevannsmagasinet, 10: Roskreppfjorden, 11: Vei til Store Urevatn.

Blåsjøvegen leder ulike brukergrupper til svært sentrale deler av Setesdal Ryfylke villreinområde. Dette skjer både gjennom biltrafikk, syklist og fotturister, samt gjennom flere steder for utsetting av båt tilknyttet veiene. Under foreslås det fire deltiltak for å redusere forstyrrelser fra ferdselen på og rundt Blåsjøvegen for å redusere barriereeffekten av Blåsjøvegen. Relevante hensyn, herunder hensynet til landbruksnæring, skal hensyntas.

I: Redusere åpningstider for allmenn motorferdsel på Blåsjøvegen fra Øvre Moen til Oddatjørndammen [NVE og Statkraft]

Veien fra Breiastølsdalen inn til Øvre Moen er opprinnelig en anleggsvei bygd av Statkraft, som er regulant/konsesjonær. Blåsjøvegen blir normalt brøytet opp av Suldal kommune rundt 25. juni og er kjørbart fram til 15. oktober hvert år. Tellingene viser at halvparten av bilene som kjører inn fra Gulingen kjører helt opp til Blåsjø, og at biltrafikken mellom Øvre Moen og Oddatjørndammen utgjør omkring 8 000 passeringer i sesongen, i gjennomsnitt 40 passeringer daglig.

Blåsjøvegen er omfattet av konsesjonsvilkår for Ulla-Førre kraftverk, som inneholder vilkår om at veien skal kunne brukes av allmenheten så sant vassdragsmyndigheten ikke har bestemt noe annet. Som nevnt innledningsvis er det fattet etterfølgende vedtak fra NVE om allmennhetens motorferdsel på enkelte anleggsveier i Blåsjøområdet. Det samme er ikke tilfellet for strekningen fra Øvre Moen til Oddatjørndammen. Gjennomføring av tiltaket forutsetter derfor at det eventuelt treffes vedtak om restriksjoner for motorisert ferdsel på denne strekningen forankret i vassdragslovgivningen etter en ordinær prosess, med blant annet egen høring.

Det foreslås to aktuelle undervarianter for regulering av motorisert ferdsel på strekningen på Blåsjøvegen:

- **A:** at veistrekningen på Blåsjøvegen kun er åpen for allmenn motorisert ferdsel i perioden mellom 19. august og 1. oktober.
- **B:** at veistrekningen på Blåsjøvegen stenges for allmenn motorisert ferdsel hele barmarks-sesongen

Begge variantene A og B forutsetter at det settes opp bom på Blåsjøveien ved Øvre Moen. Hensynet til adkomst for grunneiere, beitelag og regulant bør hensyntas i prosessen. Tiltaket vil gi kortere sesong med forstyrrelser rundt Blåsjø, herunder mindre ferdsel helt inn til Storvassdammen. I en kort periode tidlig på sommeren vil tiltaket også kunne ha positiv effekt på villreinens trekkaktivitet over Oddåa mellom Odden og Drakaheia. Tiltaket vil ha konsekvenser gjennom redusert tilkomst til veien for allmenheten og beitenæringen i området. Dette tiltaket har ikke til formål å endre eksisterende ordninger om motorisert ferdsel på enkelte andre anleggsveier i Blåsjøområdet som følger av eksisterende etterfølgende vedtak fra NVE nevnt innledningsvis.

II: Vurdere å stenge vei til Førrevassdammen for allmenn motorferdsel [NVE og Statkraft]

I sammenheng med regulering av allmenn motorferdsel på Blåsjøveien ved Øvre Moen, er det grunn til å vurdere behov for å ytterligere begrense ferdsel inn på vestsiden av Blåsjø ved å vurdere stenging av veien til Førrevassdammen. Veien til Førrevassdammen er normalt åpen i perioden 25. juni – 15. oktober. I 2016 utførte NINA ferdselsregisteringer på demningen mellom 15. juli og 1. oktober. I gjennomsnitt var det 17 passeringer i døgnet og 1349 totalt.

Veien er omfattet av konsesjonsvilkår for Ulla-Førre kraftverk, og en eventuell stenging av veien for allmenn motorferdsel forutsetter at det treffes vedtak forankret i vassdragslovgivningen etter en ordinær prosess med blant annet egen høring.

Tiltaket innebærer at behovet for regulering av motorferdsel på veien til Førrevassdammen vurderes nærmere. Til grunn for denne vurderingen bør det vurderes om det er behov for å iverksette ferdselsregistreringer på veien.

III: Tilbakeføre veien til Skreivasskleivane til naturlig utseende [Statkraft]

Regulant/konsesjonær, Statkraft, er hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket i henhold til konsesjon for Ulla-Førre kraftverk. Dersom konsesjonæren ikke følger opp tiltaket vil myndighetene vurdere behov for oppfølgingstiltak som eksempelvis vedtak om retting og ev. tvangsmulkt.

Veien til Skreivasskleivane er fysisk åpen for allmenn motorisert ferdsel, selv om konsesjonen forutsetter at veien skulle tilbakeføres til naturlig utseende etter ferdigstillingen av anlegget. Veien blir imidlertid ikke brøytet og er normalt kjørbart i perioden 15. juli – 15. oktober. Veien har en relativt dårlig standard og blir i liten grad vedlikeholdt. Veien er med på å generere ferdsel inn i et område som er viktig for villreinen, og der reduserte forstyrrelser vil ha stor betydning. Tiltaket innebærer å fysisk tilbakeføre veien til naturlig utseende. Det skal da ikke være mulig å kjøre der.

IV: Vurdere å regulere tilgang til båtrampene ved Oddatjørnn- og Førreskardammen [NVE og Statkraft]

Ved Oddatjørnn- og Førreskardammen er det bygd ramper for båtutsetting som er fysisk åpne for allmenn bruk. Utfra det som fremgår av faggrunnlaget er båtbruken svakt økende som følge stenging av veien mot Storevassdammen, der en med båt kommer langt inn mot kjerneområdene for villrein. Redusert tilgang forventes å gi mindre forstyrrelser inn i sentrale områder for villreinen.

Tiltaket innebærer at Statkraft stenger for allmenn tilgang til båtrampene gjennom en bomløsning. Statkraft er grunneier på båtrampene ved Oddatjørndammen og Førreskardammen. Det legges til grunn at anleggene er omfattet av konsesjonsvilkår for Ulla-Førre kraftverk om at kaier skal kunne benyttes av allmennheten så sant vassdragsmyndigheten ikke har bestemt noe annet. Gjennomføring av tiltaket forutsetter derfor at det eventuelt treffes vedtak om restriksjoner for motorisert ferdsel forankret i vassdragslovgivningen etter en ordinær prosess, med blant annet egen høring.

Tiltak 40: Gjennomføre utbedring og åpning av tunell fra Øvre Moen til Oddatjørndammen for allmenn motorisert ferdsel i tråd med vedtatt detaljplan

Hovedansvar: Regulant/konsesjonær (Statkraft)

Regulant/konsesjonær, Statkraft, er hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket i henhold til godkjent detaljplan for rehabilitering av Blåsjø – Saurdal vannvei, hjemlet i vassdragskonsesjonen. Dersom konsesjonæren ikke følger opp tiltaket vil myndighetene vurdere behov for oppfølgingstiltak som eksempelvis vedtak om retting og ev. tvangsmulkt

Tiltaket innebærer at Statkraft skal gjennomføre utbedringer/oppgraderinger av dagens tunell slik at denne kan åpnes for allmenn motorisert ferdsel.. Detaljplanen ble godkjent av NVE 24. mars 2025. Tunellen ble oppgradert av Statkraft høsten 2024 og vil bli brukt i forbindelse med anleggsarbeid Blåsjø-Saurdal frem til 2028. Veien vil bli kommunal vei/tunell etter anleggsarbeidet er ferdigstilt. Det følger samtidig av detaljplanen at noen km anleggsvei utenfor tunellen, som blir overflødig når tunellen åpnes, skal tilbakeføres til naturlig utseende når tunellen åpnes. Dette vil også bidra positivt for villreintrekket.

Blåsjøvegen mellom Øvre Moen og Oddatjørndammen utgjør i dag et vandringshinder for villreinen de stedene den går åpent i dagen. Denne vegstrekningen skjærer av en trekkpassasje og hindrer villreinen å komme ut til beiteområdene lenger vest.

På strekningen av Blåsjøvegen mellom Øvre Moen og Oddatjørndammen ble det i forbindelse med Ulla-Førre reguleringen bygd en direkte tunell. Tunellen har vært stengt i lengere tid og er i dag ikke åpen for allmenn ferdsel. Ved åpning av tunellen for allmenn motorferdsel, og samtidig stenging av veien rundt for tilsvarende ferdsel, vil trafikken på denne strekningen kunne gjennomføres uten fysisk forstyrrelse av villreinen.

Før Blåsjø og Blåsjøveien gikk det et markert bukketrekk over Oddajuvet. Bukkene kunne trekke her både for å komme ut til gode vår og sommerbeiter i vest eller de kunne trekke nord-sør inn i de mer sentrale delene av villreinområdet. I området er det både lokale beitetrekk vår og tidlig sommer til gode beiter på nordvestsiden av Blåsjø, lokalt/regionalt beitetrekk for bukk vestover til fjellområdene mellom Jøsenfjorden-Førrejuvet og Blåsjøvegen der det er gode beite og lite forstyrrelser, og regionalt nord-sør trekk på vestsiden av Blåsjø.

I dag er funksjonaliteten til trekket over Oddajuvet sterkt redusert på grunn av ferdsel på Blåsjøvegen. I rapporten til delnorm 3 i kvalitetsnormen er reduksjonen i trekkaktiviteten oppgitt til å være over 90%. Likevel viser GPS-data at det fremdeles er en viss trekkaktivitet her, men da i hovedsak før Blåsjøvegen blir brøytet i juni.

Tiltaket vil bidra til at viktige trekkpassasjer for villreinen blir tilgjengelig, forutsatt at veien på utsiden stenges/gjøres utilgjengelig for allmenn motorisert ferdsel og sykling. Det forventes at de lokale/regionale beitetrekkene vil bli mer brukt og brukt over lengre tid når forstyrrelsene reduseres. Det kan også være håp om at flere dyr trekker ut til områdene på sørsida av Blåsjøvegen, og at nord-sør trekket under Førrevassdammen blir mer brukt. Åpning av tunellen for allmenn motorisert ferdsel krever godkjent standard for allmenn bruk i henhold til veimyndighetenes krav.

Tiltak 41: Innføre sykkelforbud på deler av Blåsjøvegen innenfor bommen på Beinlei i Bykle kommune

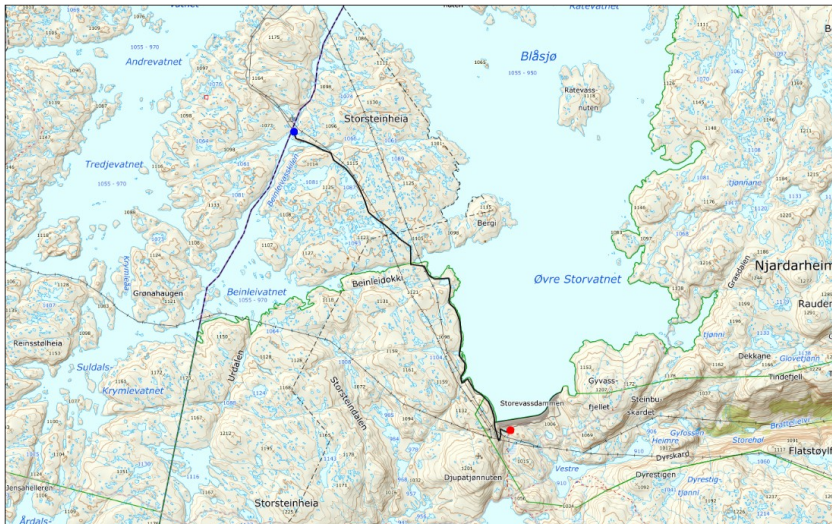
Hovedansvar: Energidepartementet og Norges vassdrags- og energidirektorat

Delansvar: Regulant/konsesjonær

Energidepartementet og NVE er hovedansvarlig for gjennomføring av tiltaket, og regulant/konsesjonær er delansvarlig. Veien er omfattet av konsesjonsvilkår for Ulla-Førre kraftverk, som inneholder vilkår om at veien skal kunne brukes av allmenheten med mindre vassdragsmyndigheten har bestemt noe annet. Gjennomføring av tiltaket forutsetter derfor at det eventuelt treffes vedtak om restriksjoner for motorisert ferdsel forankret i vassdragslovgivningen etter en ordinær prosess, med blant annet egen høring.

For at tiltak knyttet til å redusere motorferdsel på veier skal ha den ønskede effekten, kan det være nødvendig at også annen ferdsel enn motorferdsel på de samme veistrekningene reduseres. På strekningen av Blåsjøvegen etter Beinlei er anleggsveien i dag stengt med bom for allmenn motorisert ferdsel, og tilgangen til veistrekningen er angitt i NVE sitt vedtak fra 2. juni 2020. Ferdselsteller på denne strekningen viser et betydelig innslag av sykkelbruk, noe som er særlig uheldig gitt den korte avstanden ned til Steinsbuskardet, som er et sårbart område for villreinen.

Tiltaket innebærer at det innføres sykkelforbud på delen av Blåsjøvegen fra bommen på Beinlei i Bykle kommune.

Kart: Blåsjøvegen fra Bom Beinlei – Storevassdammen. Blått punkt: Bom Beinlei. Rødt punkt: Storevassdammen. Kilde: Statsforvalteren i Agder.

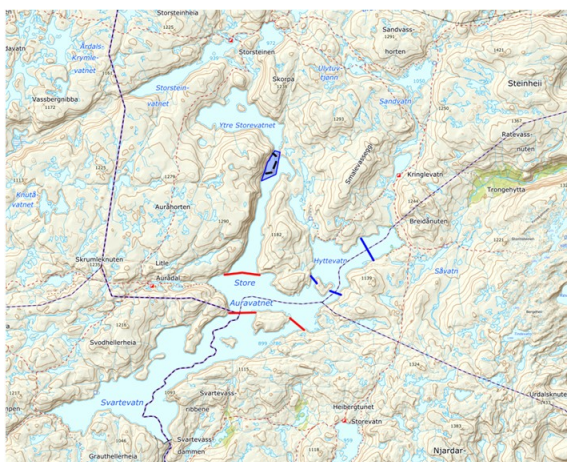
Tiltak 42: Forprosjekt for restaurering av trekkvei over Svartevassmagasinet

Hovedansvar: Regulant/konsesjonær (Sira Kvina)

Delansvar: Miljødirektoratet, i samråd med Norges vassdrags- og energidirektorat

Som følge av etableringen av Svartevassmagasinet ligger en tidligere sentral trekk-korridor for villreinen neddemt. Tiltaket innebærer gjennomføring av et forprosjekt for å gi et best mulig beslutningsgrunnlag for en eventuell fremtidig etablering av landbro over Svartevassmagasinet ved utløpet av Ytre Storevatn. Kostnader og konsekvenser for en eventuell etablering av landbro må utredes nærmere i forprosjektet.

Dersom tiltaket om forprosjekt gjennomføres, vil regulant/konsesjonær være hovedansvarlig, og gjennomføring av tiltaket forutsetter frivillig tilslutning. Dersom det ikke oppnås frivillig tilslutning fra konsesjonæren til å gjennomføre forprosjektet vil myndighetene vurdere om tiltaket i stedet kan og bør følges opp på andre måter, herunder eventuelt i medhold av alminnelige prosesser i medhold av konsesjonen.

Kart: Tidligere trekkruiter over Svartevassmagasinet ved utløpet av Ytre Storevatn. Blått ved Hyttevatn – fungerende, men redusert bruk (kun ved lavt nivå i magasin). Rødt Store Auravatn – har gått ut av bruk etter oppdemmingen. Skravert område ved utløpet av Ytre Storevatn viser trekkområdet på lavt magasin i dag. Svart strek viser aktuell plassering av terskel (enten en kort tvers over i nord eller to litt lenger sør). Kilde: Statsforvalteren i Agder.

Restaurering av tidligere trekkpassasjer for villrein gjennom å etablere landbro over kraftmagasiner i villreinområder hvor det tidligere har gått viktige trekkpassasjer er tiltak som potensielt kan ha svært stor positiv effekt for å bedre tilstanden for villreinen. Etablering av landbro med formål om å gjenopprette villreintrekk er hittil ikke utprøvd, og effekten av tiltaket er dermed usikker. Både GPS-data, observasjoner og spor viser at dyrene benytter gamle trekkveier over magasinet i dette området ved lav vannstand. Videre kan observasjoner fra Kvevassmagasinet i Nordfjella villreinområde også tyde på at villrein kan gjenoppta gamle trekkruiter når forholdene legger til rette for det, for eksempel fordi vannstanden i et magasin tappes ned eller er lavere enn normalt.

Dersom forprosjektet eventuelt på sikt følges opp med tiltak som medfører at trekkruta gjenopprettes vil det potensielt ha stor effekt for å bedre trekket for villrein vestover i Setesdal Ryfylke villreinområde. En eventuell fremtidig restaurering av trekkveien må også sees i sammenheng med de øvrige tiltakene som er eller foreslås iverksatt for å bedre trekket for villreinen slik at flere individ kommer i posisjon til å krysse Svartevassmagasinet. En eventuell fremtidig etablering av landbro over magasinene er i tillegg et tiltak som direkte bøter på de negative effektene av eksisterende arealinngrep uten at det går utover andre brukere av området. Restaurering av trekkveier er også i tråd med målsetningen i villreinmeldingen om målrettet restaurering av leveområdene til villreinen, og har også koblinger for FNs tiår for naturrestaurering som går fram mot 2030.

Tiltak 43: Redusere forstyrrelser fra villreinjakt og rypejakt i området rundt Steinsbuskaret

Hovedansvar: Rettighetshaverne (Statskog SF og Bykle Fjellstyre)

Tiltaket oppfordrer til at rettighetshaverne frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Basert på tilbakemelding fra rettighetshaverne vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes. Dersom tiltaket gjennomføres er det rettighetshaverne som er hovedansvarlig for gjennomføring.

Området rundt Steinsbuskaret er ett av de mest sentrale trekkområdene for villreinen i Setesdal Ryfylke. Det er en stor samlet belastning av menneskelig forstyrrelser for villreinen i dette området, som sammen med vannkraftregulering utgjør en betydelig barriere for villreintrekket. I Steinsbuskaret er det i dag et biotopvernområde med totalt ferdselsforbud hele året i deler av området, mens det i en annen del av dette verneområdet er ferdselsforbud fra 25. april til og med 31. mai (se angivelse i kart).

Området brukes også mye i forbindelse med villreinjakt og rypejakt, og det er Statskog SF og Bykle Fjellstyre som er jaktrettshavere. Villreinjakten starter 20. august og varer til 30. september. Jaktlagene har mulighet til å jakte fem dager i hver periode, med tre dagers jaktpause mellom hver jaktperiode. Det er maksimalt fem jaktperioder per jaktfelt. Rypejakten starter 10. september og avsluttes normalt 6. oktober. Jaktlagene har seks jaktdager med en pausedag mellom hver jaktperiode. Det er sammenfallende jaktfeltinndelinger for både villrein- og rypejakt, og når rypejakten starter jaktes det parallelt villrein og rype i de samme jaktfeltene.

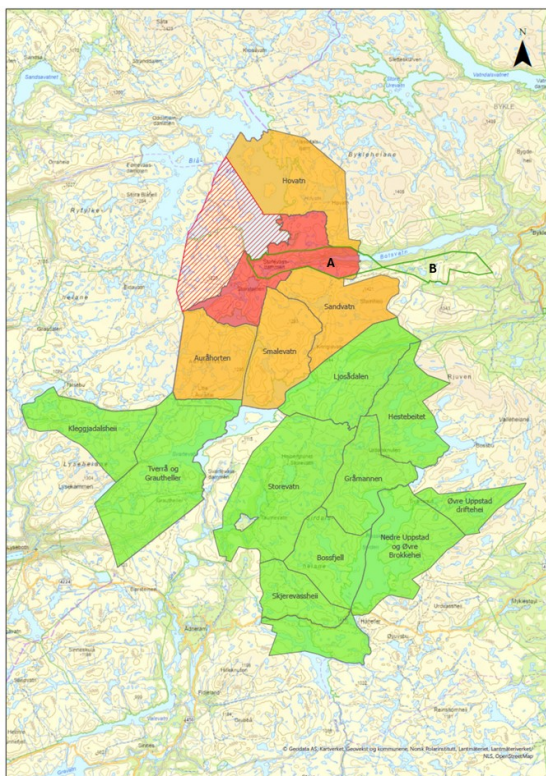
For å redusere forstyrrelser fra jaktutøvelse i området rundt Steinsbuskaret - Storsteinen har Statskog SF fra 2023 og 2024 innført en rekke tiltak knyttet til villrein- og rypejakt (de årene der det er åpnet for rypejakt) som Statskog SF oppfordres til å videreføre. Tiltakene som allerede er innført som en prøveordning er:

- **Reduksjon av jaktfelt for villreinjakt og rypejakt:** Eksisterende to jaktfelt Hovatn Sør og Vassdalstjødn er slått sammen til ett jaktfelt som halverer jakttrykket nord for Steinsbuskardet
- **Innføring av jaktfri sone for villreinjakt og rypejakt:** Innskrenking av jaktfeltene Hovatn, Sandvatn, Smalevatn og Auråhorten. Se rød sone i kartfigur.
- **Innføring av klokkeslettbegrensing for villreinjakt og rypejakt:** Jaktstart klokken 07.00 og jaktstopp klokken 19.00 i Auråhorten, Hovatn, Smalevatn og Sandvatn jaktfelt.
- **Utviding av pause mellom jaktperioder for rypejakt:** Jakt i fem dager med påfølgende pause i tre dager, tilsvarende jaktperiodene for villreinjakt.

I tillegg oppfordres Statskog SF til å frivillig slutte seg til innføring av følgende nye tiltak for å redusere forstyrrelsene fra rypejakt de årene det er åpnet for dette:

- Innføre forbud mot rypejakt i alle eller noen jaktfelt (markert oransje i kartfigur) eller innføre en buffersone med jaktforbud rundt den foreslåtte jaktforbudssonen (markert rød i kartfigur).

Bykle fjellstyre som rettighetshaver i deler av området oppfordres samtidig til å frivillig slutte seg til å innføre jaktfri sone for villreinjakt i den delen av området de forvalter rettighetene til (rødskravert område).

Kart som illustrerer forslag til tiltak knyttet til jaktutøvelse i området Storsteinen-Steinsbuskardet. Kilde: Statsforvalteren i Agder. Kartbeskrivelse: Rødt: Jaktfri sone, Orange: ekstra reguleringer, Rød skravur: forvaltes av Bykle fjellstyre. Område avgrenset med grønn strek: Steinsbuskardet – Hisdal biotopvernområde med angivelse av soner for ferdselsreguleringer. Sone A: Ferdselsforbud hele året unntatt på vei og merket løype. Sone B: Ferdselsforbud 25. april-31. mai unntatt på vei og merket løype. Ferdselsforbudet i biotopvernområdet omfatter også jaktutøvelse.

Tiltak 44: Begrense bruken av Såvasshytta som jakthytte til perioden 19. august - 1. november

Hovedansvar: Statskog SF

Tiltaket oppfordrer til at Statskog SF frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktøren ikke ønsker å gjennomføre tiltaket.

Statskog SF sin hytte med 8 sengeplasser og tilhørende båt ved Såvatn, leies ut i forbindelse med jakt i området. Hytta brukes lite gjennom sommeren, men noe mer i forbindelse med jaktseasonen. I 2022 var det eksempelvis totalt 60 overnattinger på Såvasshytta. Tiltaket, som er innført fra og med 2023, innebærer at Såvasshytta utelukkende brukes som jakthytte i perioden 19. august og frem til 1. november.

Tiltak 45: Omlegging av hytte- og løypenett ved Storsteinen

Hovedansvar: DNT (Stavanger turistforening)

Delansvar: Klima- og miljødepartementet, Verneområdestyret for SVR, statsforvalterne i Rogaland og Agder, Statskog SF, Hjelmeland kommune, Bykle kommune, Hjelmeland fjellstyre, Bykle fjellstyre

Dersom tiltaket gjennomføres, vil DNT være hovedansvarlig, og de andre aktørene være delansvarlig. Tiltaket oppfordrer til at DNT frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra DNT vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Trekkmulighetene for villrein er vesentlig redusert som følge av utbyggingen av Ulla-Førre og Sira-Kvina. Blåsjø- og Svartevassmagasinet har demmet ned viktige beite- og trekkområder, og skaper smale trekk-korridorer som vesentlig hindrer villreinens trekk. Hytte- og løypenettet i Blåsjøområdet bidrar til å skape ytterligere forstyrning av villreinen i trekkkorridoren nord-sør ved Gyvassfjellet og Steinsbuskardet, og forstyrning i trekkkorridoren øst-vest mellom Djupetjørnsnuten og Storsteinvatnet. GPS-data (2006-2024) viser en svært avgrenset trekkaktivitet nord-sør, og villreinstammen er i praksis delt i to delbestander nord og sør for Blåsjø. GPS-data (2006-2024) viser videre en sterkt avgrenset trekkaktivitet øst-vest. Disse årene har det vært lite villrein i Hjelmelandsheiene.

I dette området ligger Stavanger turistforening sin hytte Storsteinen. Storsteinen er i dag en selvbetjent hytte med 34 sengeplasser som er åpen hele året, og skiløypene til og fra hytta blir kvistet uken før påske. Hytta ble bygget i 1980 som en av erstatningshyttene da turistforeningens sitt løypenett ble flyttet fra vestsiden til østsiden av Blåsjø grunnet Ulla-Førre utbyggingen. Flytting av løypenettet til østsiden ble bestemt av Miljøverndepartementet i 1976. Etter fredning som biotopvernområde i 2000 ble det innført ferdselsforbud i Steinsbuskardet. Det er unntak for ferdsel som følger merka løype. I forbindelse med ferdselsforbudet gikk Statskogs hytte ved Gyvatn ut av bruk. Bruken av Storsteinen ble kraftig redusert etter at veien til Storvassdammen ble stengt for allmenn motorisert ferdsel. Fra rundt årtusenskiftet har Storsteinen hatt ca. 400 overnattinger i året, hvorav rundt 300 i barmarkseasonen. Stistrekningene mellom hyttene i området har lav bruk med om lag 2 passeringer pr dag i høysesongen (juli-august). Samlet sett har stistrekningene til og fra turisthytta Storsteinen 10-12 passeringer hver dag i høysesongen (juli-august). Andre brukergrupper i område er: Statkraft og Statnett (juli-oktober), dagsturisme på Blåsjøvegen (juli-september), tilsyn og sanking av sau (juli-oktober), og jakt (august-september).

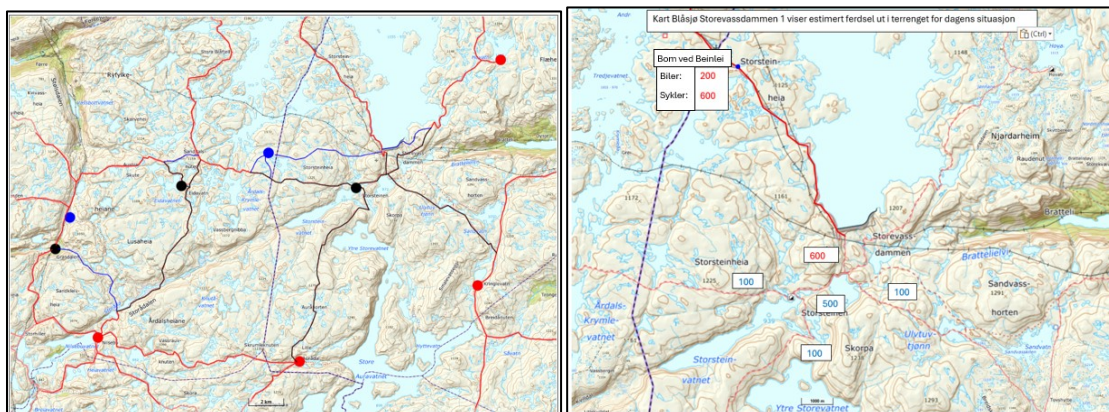
Tiltaket innebærer å legge ned Storsteinshytta og utvalgte tilhørende stier (Løype Storsteinen-Kringlevatn, Storsteinen-Litle Aurådal, og Storevassdammen- Djupetjørn). En nedlegging av en sti innebærer i utgangspunktet fjerning av merking og varder, fjerne turforslag fra Ut.no, kart og andre markedsføringskanaler, samt skilt i hver ende av stisegmentet som forklarer hvorfor stien er nedlagt. Som et avbøtende tiltak foreslås det etablering av en ny Storsteinshytte med 16 sengeplasser og sikringshytte med 4 senger ved vann 1116 (Helvetesvatnet i Hjelmeland kommune), og å etablere en sti mellom Hovvatn og nye Storsteinen over Storevassdammen og over Storsteinshaia. Som del av en helhetlig løsning for hytte- og løypenettet i området blir hyttene på Grasdalen og Eidavatn lagt ned og erstattet med en ny hytte lenger nord i Grasdalen. Det blir også etablert et oppdatert rutenett som ivaretar friluftinteressene i området. Hovedrute nord-sør (Ryger) vil da legges om til en trase vest for Svartevassmagasinet, og med Lysebotn som endepunkt. Hytta ved Kringlevatn vil få sterkt redusert bruk ved nedleggelse av løype mellom Kringlevatn og Storsteinen.

For å gi tid til å evaluere virkningene av denne omleggingen, og avklare videre drift av hytta ved Kringlevatn, kan stenging av ruta Kringlevatn-Storsteinen gjøres som en prøveordning for 10 år.

Tiltaket forventes å gi svært stor effekt for villreinen, gjennom mindre forstyrning i trekk-korridorene nord-sør og øst-vest og perioden juli-august, uten å samtidig gi særlig økt forstyrning på vestsiden av Blåsjø. Effekten av tiltaket må ses i kombinasjon med øvrige foreslåtte tiltak i området. Sumeffekten av dette tiltaket og tiltak som reduserer ferdsele på Blåsjøvegen og avgrenser antallet jegere forventes å bli stor. Tiltaket forventes å ha umiddelbar effekt på villreinen, og bedre villreinens muligheter til å bruke området og trekke gjennom det for å komme til andre deler av leveområdet sitt. Det vil bli økt forstyrning ved den nye Storsteinen, men dette forutsettes oppveiet av at en ny hytte plasseres i et mindre kritisk område for villreinen enn dagens plassering. Tiltaket berører DNT og brukerne av hytta. Det kreves enighet med DNT for gjennomføring av tiltaket.

Vinterløypene i området blir normalt kvista uka før påske. Bortsett fra nødvendige omlegginger fram til den nye hytta ved Helvetesvatnet blir det ingen større endringer i dagens løypenett.

Når det gjelder dagens ferdselsforbud i Steinsbuskardet vil unntaket for ferdsel på merka sti og løype følge de nye løypene.

Kart: Turisthytter og tilhørende stier som foreslås nedlagt, samt aktuell plassering av nye hytter og stier/løyper, som del av en helhetlig løsning som ivaretar både villrein- og friluftinteressene. Kilde: Statsforvalteren i Agder. Tegnforklaring:

Kart venstre: Blått punkt: lokalisering ny hytte, Svart punkt: hytte som nedlegges, Rødt punkt: eksisterende, uendret hytte, Svart strek: sti som skal nedlegges, Blå strek: ny stitrasé, Rød strek: eksisterende, uendret stitrasé

Kart høyre: Blått punkt: bom, Tall med rød farge = tall fra ferdselsteller, Tall med blå farge = estimer.

Tiltak 46: Vurdere tiltak for å redusere forstyrrelser fra beiteaktivitet i Storsteindalen

Hovedansvar: Landbruks- og matdepartementet, Mattilsynet, Landbruksdirektoratet

Delansvar: Undeknuten beitelag og Statskog SF

Dersom tiltaket gjennomføres er Landbruks- og matdepartementet, Mattilsynet og Landbruksdirektoratet hovedansvarlig. Beitenæringen og Statskog SF vil være delansvarlig. Tiltaket oppfordrer beitenæringen frivillig til å samarbeide med landbruksmyndighetene om gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom beitenæringen eller Statskog SF ikke ønsker å gjennomføre tiltaket.

Det slippes om lag 150 sauer i området i Storsteindalen hver sommer, på beiteområder Undeknuten sankelag leier av Statskog SF. Ferdsel i forbindelse med tilsyn og nedsanking av sau utgjør en del av det totale forstyrrelsesbildet i dette området. Tiltaket innebærer å vurdere tiltak for å redusere forstyrrelsene knyttet til beiting i området i dialog med beitenæringen. Aktuelle alternativer å vurdere er å ta i bruk elektroniske bjeller med virtuelle gjerder, eller at beitebrukerne som slipper sau i området ved Beinlei tilbys utmarksbeite i andre områder. Tiltaket forutsetter enighet med beitebrukerne og eventuelt grunneier.

Tiltak 47: Gjennomføre vedtatt pålegg om stenging av anleggsvei til Duge/Svartevassmagasinet for allmenn motorferdsel

Hovedansvar: Regulant/konsesjonær (Sira Kvina)

Delansvar: Energidepartementet og Norges vassdrags- og energidirektorat

Regulant/konsesjonær er hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket i henhold til vedtak i medhold av konsesjon for Sira-Kvina kraftverk. Dersom konsesjonæren ikke følger opp tiltaket vil myndighetene vurdere behov for oppfølgingstiltak som eksempelvis vedtak om retting og ev. tvangsmulkt.

Anleggsveien inn til Duge/Svartevassmagasinet utgjør sammen med Svartevassmagasinet en 30 km lang sammenhengende barriere for villreintrekk øst-vest i Setesdal Ryfylke. Ferdsel på veien medfører sammen med øvrig infrastruktur og ferdsel fra hytteområdene et hinder for at villreinen kan ta seg ut i Frafjordheiene. Motorisert ferdsel på veien er regulert gjennom Olje- og energidepartementet sitt vedtak fra 24. mars 2011 som gir konsesjonæren en plikt til å holde anleggsveien fra Ådneram til Svartevatn (Dugeveien) stengt for allmenn motorisert ferdsel fra eksisterende bom på Ådneram. Det er gjort unntak for nødvendig transport i forbindelse med drift av eiendommene som naturlig sogner til veien, herunder nyttetransport i forbindelse med drift av turistforeningens hytter. Guidet motortransport er tillatt etter avtale med Sirdal kommune. Bakgrunnen for det foreslåtte tiltaket er at det følger av faggrunnlaget for tiltaksplanen at dagens bruk av veien ikke er i samsvar med bestemmelsene i vedtaket fra 2011.

Tiltaket innebærer at konsesjonæren stenger anleggsveien for allmenn motorisert ferdsel i tråd med nevnte vedtak. Som aktuelt tiltak ble det i faggrunnlaget foreslått å innføre en ny teknisk bomløsning ved dagens bom på anleggsvei til Duge/Svartevannsmagasinet, for å sikre at tilkomst og bruk av veien skjer i samsvar med vedtaket fra 2011, samt supplerende informasjonstiltak.

Tiltaket vil redusere forstyrrelsene på veien, og forventes å føre til at villreinen i større grad bruker trekkrutene over veien sommer og høst.

Kart: Anleggsvei til Duge/Svartevassmagasinet. Svart strek: Dugeveien innenfor bom. Rødt punkt: Bom Dugeveien. Kilde: Statsforvalteren i Agder

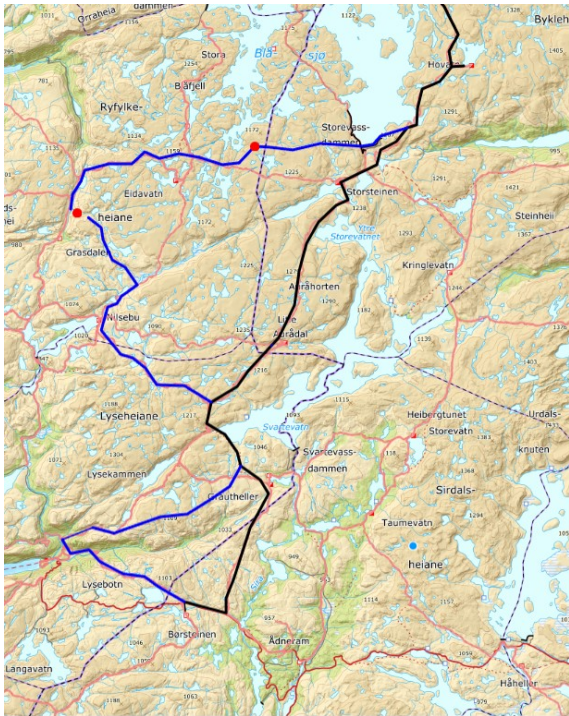
Tiltak 48: Omlegging av konseptløype «Ryger»

Hovedansvar: DNT (Stavanger turistforening)

Delansvar: Klima- og miljødepartementet

Dersom tiltaket gjennomføres, vil DNT være hovedansvarlig. Tiltaket oppfordrer til at DNT frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktøren ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket gjennomføres får det ingen budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet. Basert på tilbakemelding fra DNT vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for relevante deler av tiltaket, eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring kan falle inn under kap. 1420, post 31 og kap. 1420, post 81 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

Konseptløypen «Ryger» gjennom Setesdal Ryfylke er en langtur fra Eikebrekka i Bjerkreim, til Haukeliset. Fotturen går langs merkede stier og overnatting på eksisterende turisthytter. Løypetraseen går i dag fra Hovatn til Storsteinen over Gyvassfjellet og videre til Litle Aurådal over Auråhorten. Tiltaket innebærer å legge om turistforeningens konseptløype "Ryger" slik at den går Hovatn-Nye Storsteinen-Nye Grasdalen-Nilsebu-Grautheller-Lysebotn.

Kart: Dagens trase (svart) og foreslått ny trase (blå) for konseptløypen Ryger på strekningen Hovvatn-Bøsteinen. Røde punkter viser planlagt plassering for nye turisthytter. Kilde: Statsforvalteren i Agder.

Tiltaket vil gi redusert ferdsel og forstyrrelse på strekningen Gyvassfjellet-Litle Aurådal-Grautheller. Samlet sett er effekten av tiltaket positiv ettersom tiltaket vil redusere ferdsel i Steinsbuskardområdet og langs nordenden av Svartevassmagasinet, selv om ferdselen vil øke litt lenger vest.

Tiltak 49: Utsette brøyting av anleggsvei mellom Vetrhus og Mosvatn til påske

Hovedansvar: Suldal kommune

Delansvar: Veieier (Statkraft)

Dersom tiltaket gjennomføres, vil Suldal kommune som står for brøytinga være hovedansvarlig. Tiltaket oppfordrer til at Suldal kommune frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring.

Det går en anleggsvei opp fra Vetrhus på østsiden av Suldalsvatnet og opp forbi Mosvatn, i tilknytning til Ulla – Førre reguleringen. Vegen er åpen for allmenn motorisert ferdsel hele barmarkssesongen. Suldal kommune har de siste årene brøytet vegen fram til Moskar til vinterferien. Tiltaket innebærer å utsette brøyting av veien til påske. Tiltaket berører grunneiere og kommunen. Tiltaket vil redusere forstyrrelser av vinterbeite i området.

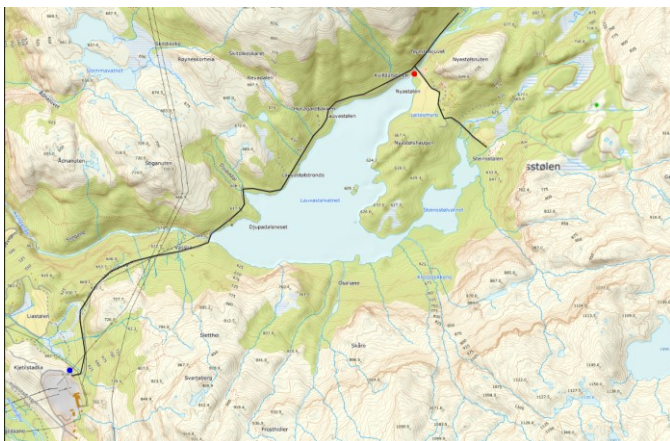

Kart: Anleggsvei Vetthus-Mostøl. Blått punkt: Vetthus. Rødt punkt: Moskar. Orange punkt: Mostøl. Kilde Statsforvalteren i Agder.

Tiltak 50: Videreføre vinterstenging av veien Kjetilstad – Lauvastølvatnet **Hovedansvar: Veieier (Statkraft)**

Dersom tiltaket gjennomføres, vil veieier være hovedansvarlig. Tiltaket oppfordrer til at veieier frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket.

Anleggsveien mellom Kjetilstad og Lauvastølvatnet, som ligger i Suldal kommune, driftes av regulant/konsesjonær Statkraft. Veien er kjørbare hele barmarkssesongen, men brøytes ikke vinterstid, og er i praksis derfor vinterstengt. Dagens ordning med vinterstenging sikrer mindre forstyrrelser i vinterbeiteområdet for villreinen. Tiltaket innebærer at det ikke brøytes på denne veien, som vil sikre mindre forstyrrelser i vinterbeiteområdet. Tiltaket medfører ingen endring fra dagens situasjon, men videreføring vil medføre at kommunen, grunneiere og hyttefolk ikke kan benytte veien før snøen smelter.

Kart: Anleggsveg Kjetilstad – Lauvastølsvatnet. Blått punkt: Kjetilstadlia. Rødt punkt: Lauvastølsvatnet. Kjelde: Statsforvalteren i Agder

2.1.2.2 7B: Store Urevatn/Uraråjuvet

Kart: Urevassvegen i Bykle kommune. Vei fra bommen (rødt punkt) til Store Urevatn er merket svart. Vei opp i Uraråjuvet merket svart. Kilde: Statsforvalteren i Agder.

Tiltak 51: Vurdere permanent stenging av anleggsveien til Store Urevatn for allmenn motorisert ferdsel etter endt prøveperiode

Hovedansvar: Energidepartementet og Norges vassdrags- og energidirektorat

Delansvar: Otteraaens Brugseierforening (OB) (regulant/konsesjonær)

Energidepartementet og NVE er hovedansvarlig for gjennomføring av tiltaket, som innebærer å vurdere permanent stenging av anleggsveien til Store Urevatn (Urevassvegen) for allmenn motorisert ferdsel etter utløpt prøveperiode.

Veien er omfattet av konsesjonsvilkår for Otravassdraget, som inneholder vilkår om at veien skal kunne brukes av allmenheten, samt etterfølgende vedtak fra NVE i 2021 om innføring av ferdselsrestriksjoner på veien i en prøveperiode på syv år. Permanent stenging av veien for allmenn motorferdsel etter utløpet av prøveperioden forutsetter derfor at det eventuelt treffes vedtak om restriksjoner for motorisert ferdsel forankret i vassdragslovgivningen etter en ordinær prosess. Det gjøres oppmerksom på at konsesjonen for Otravassdraget for tiden er under revisjonsbehandling.

Anleggsvei inn til Store Urevatn fra Bykle har vært mye brukt av turfolk og fiskere fram til sommeren 2022. Anleggsveien har tidligere stått åpen for fri ferdsel (ikke vinterbrøytet), og det er dokumentert høy ferdsel på vegen som hinder for at villreinen kan trekke over. Etter vedtak fra NVE ble det fra sommeren 2022 etablert et prøveprosjekt med bomløsning for å iverksette stenging av anleggsveien for allmenn motorisert ferdsel. Bommen er plassert ved Rjomeli rett etter avkjøring til Øystøyl. Prøveperioden varer i 7 år.

Reduksjon i ferdselen på veien forventes å ha stor positiv effekt for at villreinen kan trekke over veien, samt bidra til mindre opphoping av dyr på Ugleflotti, og at flere dyr kommer i posisjon for kryssing i Steinsbuskardet. Negative konsekvenser innebærer redusert tilgang for allmenheten. Adkomsten for personer med rettigheter i Bykle statsallmenning, herunder innenbygds boende i Bykle, samt relevante hensyn, herunder hensynet til landbruksnæring, skal hensyntas.

Tiltak 52: Vurdere fjerning av autovern på strekningen Rjomeli – Store Urevatn

Hovedansvar: Otteraaens Brugseierforening (OB) (regulant/konsesjonær) og grunneiere, verneområdemyndigheter og Bykle kommune

Langs anleggsveien mellom Rjomeli og Store Urevatn var det tidligere 3 km med autovern, som kan utgjøre hinder for villreintrekk over veien. Det er etter initiativ fra regulanten allerede fjernet omtrent 1500 meter med autovern på strekningen.

I NVE sitt vedtak om prøveordning med stenging av Urevassvegen (se tiltak 51), ble det besluttet at konsesjonæren skulle ta initiativ til å etablere en arbeidsgruppe som skal vurdere og finne frem til ytterligere tiltak som kan bedre effekten av de innførte ferdselsrestriksjonene på Urevassvegen.

Arbeidsgruppen bestående av lokale aktører som er etablert i henhold til vedtak fra NVE er ansvarlig for å gjennomføre tiltaket. Tiltaket innebærer å vurdere å fjerne ytterligere autovern på denne strekningen dersom dette kan gjøres uten at det går for mye ut over trafiksikkerheten, med prioritet av strekninger på veien med mest trekkaktivitet. Sammen med ferdselsrestriksjoner på veien vil fjerning av autovern kunne øke trekkaktiviteten for villrein over veien.

Tiltak 53: Vurdere stenging og/ eller flytting av parkeringsplasser som ligger i viktige trekk-korridorer langs anleggsveien til Store Urevatn

Hovedansvar: Otteraaens Brugseierforening (OB) (regulant/konsesjonær) og grunneiere, verneområdemyndigheter og Bykle kommune

Langs anleggsveien til Store Urevatn er det flere parkeringsplasser. Parkerte biler og ferdsel fra disse utgjør hinder for villreintrekk over veien. Parkeringsplassene blir primært brukt av grunneiere.

I NVE sitt vedtak om prøveordning med stenging av Urevassvegen (se tiltak 51), ble det besluttet at konsesjonæren skulle ta initiativ til å etablere en arbeidsgruppe som skal vurdere og finne frem til ytterligere tiltak som kan bedre effekten av de innførte ferdselsrestriksjonene på Urevassvegen.

Arbeidsgruppen bestående av lokale aktører som er etablert i henhold til vedtak fra NVE er ansvarlig for å gjennomføre tiltaket. Tiltaket innebærer å lokalisere parkeringsplasser med særlig problematisk plassering for villreinens trekkveier og deretter vurdere å fjerne/stenge/flytte parkeringsplasser som ligger i viktige trekk-korridorer langs veien til Store Urevatn.

Tiltak 54: Regulere tilkomsten på anleggsvei opp mot Uraråjuvet

Hovedansvar: Otteraaens Brugseierforening (OB) (regulant/konsesjonær), og grunneiere, verneområdemyndigheter, Bykle kommune

Inn mot Vatnedalsvatnet går det en anleggsvei (Vatnedalsvegen). Omtrent halvveis til vestenden av Vatnedalsvatnet får det en avstikker opp til Uraråjuvet, en veistrekning på om lag 1,5 km. Ferdsel på og ut ifra vegen i en svært sårbar og viktig trekk-korridor utgjør forstyrrelser for villreinen. Tiltaket vil opprettholde og bedre trekkmulighetene gjennom Uraråjuvet, og effekten av tiltaket vil avhenge av hvilke aktører som fortsatt gis adgang til å benytte veien.

Veien er omfattet av konsesjonsvilkår for Store Urevatn kraftverk, som inneholder vilkår om at veien skal kunne brukes av allmenheten, med mindre Energidepartementet treffer annen bestemmelse. I etterkant av konsesjonsvedtak ble det gjennomført et rettslig skjønn der motorisert ferdsel på Vatnedalsvegen ble forbeholdt rettighetshavere inkl. regulant. Som følge av dette er veien stengt med bom ved Vatnedalsdammen, samt med porter i tunnel vest for Troddedalstjønnane. Avstikkeren opp i Uraråjuvet er også nylig låst med bom.

I NVE sitt vedtak om prøveordning med stenging av Urevassvegen (se tiltak 51), ble det besluttet at konsesjonæren skulle ta initiativ til å etablere en arbeidsgruppe som skal vurdere og finne frem til ytterligere tiltak som kan bedre effekten av de innførte ferdselsrestriksjonene på Urevassvegen.

Arbeidsgruppen bestående av lokale aktører som er etablert i henhold til vedtak fra NVE har etter det departementet er kjent med gjennomført tiltaket. Tiltaket innebærer å regulere tilkomsten på veien ytterligere, slik at den også stenges for gående og syklende ved å montere porter i tunnel ved Troddedalstjønna, og henge opp igjen kjetting på veien opp til Uraråjuvet.

Tiltak 55: Forprosjekt for restaurering av trekkveier over magasinet store Urevatn

Hovedansvar: Regulant/konsesjonær (Otteraaens Brugseierforening (OB))

Delansvar: Miljødirektoratet, i samråd med Norges vassdrags- og energidirektorat

Som følge av etableringen av magasinet Store Urevatn ligger en tidligere sentral trekk-korridor for villreinen neddemt. Tiltaket innebærer gjennomføring av et forprosjekt for å gi et best mulig beslutningsgrunnlag for en eventuell fremtidig restaurering av trekkveier over magasinet store Urevatn ved bruk av kunstige fyllinger. Kostnader og konsekvenser for en eventuell restaurering av trekkveier må utredes nærmere i forprosjektet.

Dersom tiltaket om forprosjekt gjennomføres, vil regulant/konsesjonær være hovedansvarlig, og gjennomføring av tiltaket forutsetter frivillig tilslutning. Dersom det ikke oppnås frivillig tilslutning fra konsesjonæren til å gjennomføre forprosjektet vil myndighetene vurdere om tiltaket i stedet kan og bør følges opp på andre måter, herunder eventuelt i medhold av alminnelige prosesser i medhold av konsesjonen. Det gjøres oppmerksom på at konsesjonen for Otravassdraget for tiden er under revisjonsbehandling.

Kart: trekkpassasjer over magasinet Store Urevatn. Rødt – tapte trekkveier, Grønt – fungerende trekkveier, Blått – fungerende trekkveier, men redusert bruk. Kilde: Statsforvalteren i Agder.

Restaurering av tidligere trekkpassasjer for villrein gjennom å etablere landbro over kraftmagasiner i villreinområder hvor det tidligere har gått viktige trekkpassasjer er tiltak som potensielt kan ha svært stor positiv effekt for å bedre tilstanden for villreinen. Etablering av landbro med formål om å gjenopprette villreintrekk er hittil ikke utprøvd, og effekten av tiltaket er dermed usikker. Både GPS-data, observasjoner og spor viser at dyrene benytter gamle trekkveier over magasinet i dette området ved lav vannstand. Videre kan observasjoner fra Kveassmagasinet i Nordfjella villreinområde også tyde på at villrein kan gjenoppta gamle trekkruiter når forholdene legger til rette for det, for eksempel fordi vannstanden i et magasin tappes ned eller er lavere enn normalt.

Dersom forprosjektet eventuelt på sikt følges opp med tiltak som medfører at trekktruten gjenopprettes vil det potensielt ha stor effekt for å bedre trekket for villrein vestover i Setesdal Ryfylke villreinområde. En eventuell fremtidig restaurering av trekkveien må også sees i sammenheng med de øvrige tiltakene som er eller foreslås iverksatt for å bedre trekket for villreinen slik at flere individ kommer i posisjon til å krysse Svartevassmagasinet. En eventuell fremtidig etablering av landbro over magasinet er i tillegg et tiltak som direkte bøter på de negative effektene av eksisterende arealinngrep uten at det går utover andre brukere av området. Restaurering av trekkveier er også i tråd med målsetningen i villreinmeldingen om målrettet restaurering av leveområdene til villreinen, og har også koblinger for FNs tiår for naturrestaurering som går fram mot 2030.

2.1.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Både tiltakspakke 7A og 7B vurderes å ha stor effekt på eksisterende tilstandsutfordringer.

Forventet effekt tiltakspakke 7A:

For Setesdal - Ryfylke er det tilgangen på funksjonelle trekkpassasjer som gjør at området er klassifisert som rødt i kvalitetsnormen. Alle tiltak som bidrar til å gjenopprette disse funksjonelle trekkpassasjene vil være av stor betydning for framtidig overlevelse av bestanden i området. Hvert enkelt av de ulike tiltakene vil isolert ha liten eller middels effekt, men samlet sett vurderes det at tiltakspakken vil være et vesentlig bidrag for å bedre situasjonen for villreinen.

Tiltakene i tiltakspakken 7A knytter seg primært til regulering av ferdsel og disse tiltakene vil hver for seg og samlet ha positiv effekt på villreinen i området. Når det gjelder tiltakene knyttet til Blåsjøvegen vurderes det at den samlede forventede effekten å være god, og for deltiltak I vurderes alternativ B å gi større effekt enn alternativ A. Dersom et forprosjekt for restaurering av tidligere trekkvei over Svartevassmagasinet på sikt medfører realisering av en ny trekkvei kan dette videre ha stor effekt på reinens mulighet til å utnytte større deler av villreinområdet. Tiltakspakken er isolert sett ikke tilstrekkelig til å kunne snu negativ utvikling innen 2030, men vil være et ikke ubetydelig bidrag i til å kunne nå 2050-målet.

Forventet effekt tiltakspakke 7 B:

Tilsvarende som for tiltakspakke 7A, vurderes det at tiltakspakke 7B samlet sett vil være et vesentlig bidrag for å bedre situasjonen for villreinen. Særlig vil tiltaket om å stenge anleggsveien til Store Urar i seg selv ha stor effekt.

Klima- og miljødepartementet har vurdert de administrative og økonomiske konsekvensene av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjettrammer.

Administrative og økonomiske konsekvenser tiltakspakke 7A:

Tiltakene knyttet til Blåsjøvegen vil uavhengig av alternativ redusere allmennhetens tilgang til området. Tiltaket for å redusere barriereeffekten av Blåsjøvegen vil kreve relativt beskjedne kostnader til oppsett av bom ved Øvre Moen, samt informasjonstiltak. De øvrige deltiltakene knyttet til sideveier og tilgang til båtramper vil samlet kreve ganske tilsvarende økonomiske kostnader.

Tiltaket om å gjennomføre utbedring og åpning av fra Øvre Moen til Oddatjørndammen for allmenn motorisert ferdsel i tråd med vedtatt detaljplan vil kreve ressurser hos konsesjonæren, men vil ikke innebære nye administrative eller økonomiske konsekvenser utover det som følger av vedtatt detaljplan. Konsekvensene for allmennhetens tilgang til området som følge av tiltaket vil være begrenset, ettersom tiltaket innebærer å flytte trafikken fra åpen vei til tunell.

Tiltaket om å innføre sykkelforbud på deler av Blåsjøvegen innenfor bommen på Beinlei i Bykle kommune vil kreve administrative ressurser for vassdragsmyndighetene, men vil ikke koste noe å innføre i seg selv. Det er påregnelig med noen kostnader og ressursbruk i forbindelse med informasjonstiltak knyttet til gjennomføringen av tiltaket, inkludert skilting. Tiltaket får konsekvenser for allmennhetens tilgang til området på sykkel som vil være negativt for friluftslivinteresser i området.

Forprosjektet for restaurering av trekkveier over Svartevassmagasinet vil ha økonomiske konsekvenser for konsesjonæren dersom tiltaket gjennomføres. En eventuell gjennomføring av restaureringsprosjekt for trekkveier over Svartevassmagasinet forventes å kreve betydelige økonomiske investeringer, og kostnader og konsekvenser vil utredes nærmere gjennom forprosjektet.

Tiltaket om å redusere forstyrrelser fra villreinjakt og rypejakt i området rundt Steinsbuskaret berører jegere som driver med villreinjakt og rypejakt dersom rettighetshavere frivillig gjennomfører ulike tiltak for å redusere forstyrrelser knyttet til jaktutøvelse. Tiltaket vil også berøre grunneiere og lokale næringsaktører gjennom noe inntektsbortfall, og vil kunne redusere tilbudet til jegere i dette området. Tiltaket om å begrense bruken av Såvasshytta vil ha konsekvenser for Statskog SF i form av inntektsbortfall, og har også konsekvenser for friluftslivinteresser i området.

Omlegging av hytte- og løypenett ved Storsteinen vil innebære betydelige kostnader. Det konkrete omfanget av økonomiske konsekvenser vil avklares i den videre dialogen med DNT. De vesentligste kostnadene er knyttet til riving eksisterende hytter og en etablering av nye erstatningshytter for disse. Det er videre kostnader knyttet til markedsføring av nye turiststier (kanalisering), ved omlegging av stier og etablering av nye stier. Tiltakene vil ha negative konsekvenser for tilbudet til Stavanger Turistforening som vil miste deler av løypenettet og få praktiske ulemper i omleggingsperioden, samt negative konsekvenser for friluftslivet i form av redusert tilbud. For å ivareta både hensynet til villreinen og hensynet til friluftslivinteressene er det et mål å finne helhetlige løsninger for omleggingen av hytte- og løypenettet som frigjør arealer for villreinen, men samtidig opprettholder et sammenhengende rutenett i områder som er mindre sårbare for villreinen.

Vurdering av tiltak for å redusere forstyrrelser fra beiteaktivitet i Storsteindalen vil kreve ressurser hos landbruksmyndighetene, grunneiere og beitenæringen dersom tiltaket gjennomføres. Avhengig av utfallet av de videre vurderingsprosessene kan tiltaket få konsekvenser for myndighetene i form av tilskudd til utstyr, som eventuelt vil dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjettrammer. For grunneier kan tiltaket potensielt medføre inntektsbortfall.

Stenging av anleggsvei til Duge/Svartevassmagasinet for allmenn motorferdsel vil ikke ha ytterligere konsekvenser for berørte parter enn det som allerede følger av konsesjonsvedtak fra energimyndighetene. Tiltaket vil kreve midler til oppføring av bomløsning, og vil også innebære

kostnader til skilting og informasjon. Tiltaket vil kunne berøre eksisterende brukere av veien, men ettersom tiltaket er ment å sikre at tilgangsregulering i tråd med energimyndighetenes vedtak gjennomføres er det eventuell eksisterende uberettiget bruk av veien som rammes.

Tiltakene knyttet til omlegging av konseptløypen «Ryger» berører friluftslivsinteresser i området, og vil påvirke allmennhetens tilgang til fjellområdene. De negative konsekvensene vurderes samlet sett som begrensede ettersom det vil etableres en ny løype. Tiltaket vil videre medføre kostnader knyttet til markedsføring av nye turiststier (kanalisering), samt omlegging og etablering av nye stier.

Utsatt oppbrøyting av anleggsveien mellom Vetrhus og Mosvatn frem til påske kan redusere tilkomsten til fjellet for brukere av veien i perioden mellom vinterferien og påske. Videreføring av vinterstenging av veien Kjetilstad – Lauvastøylvatnet i Suldal kommune innebærer ikke gjennomføringskostnader, og får heller ingen nye konsekvenser for berørte interesser i området sammenlignet med dagens situasjon.

Administrative og økonomiske konsekvenser tiltakspakke 7B:

Tiltaket om å vurdere permanent stenging av anleggsveien til Store Urevatn etter endt prøveperiode vil kreve administrative ressurser for vassdragsmyndighetene. Den pågående prøveordningen får ikke nye konsekvenser som følge av tiltaksplanen.

Tiltak om å vurdere ytterligere fjerning av autovern på strekningen Rjomeli – Store Urevatn vil berøre hensynet til trafiksikkerhet, og vil kreve noen økonomiske midler dersom tiltaket gjennomføres. Tilsvarende vil tiltak om å vurdere stenging, fjerning eller flytting av parkeringsplasser som ligger i viktige trekk-korridorer langs anleggsveien til Store Urevatn kreve midler dersom det gjennomføres. Forventede kostnader vurderes å være relativt beskjedne, og er særlig knyttet til informasjon og skilting, og til eventuell sanering/avstenging/flytting av parkeringsplasser langs veien. Tiltaket vil berøre tilreisende og lokale, og potensielt medføre færre parkeringsmuligheter langs veien.

Tiltaket om å regulere tilkomsten på anleggsveien opp mot Uraråjuvet vil få konsekvenser for allmennhetens adkomst til veien, herunder også gående og syklende. Tiltaket vil kreve økonomiske midler til etablering av porter og bomløsning, og det må trolig også påregnes kostnader til skilting/informasjontiltak.

Forprosjektet for restaurering av trekkveier over kraftmagasinet Store Urevatn vil ha økonomiske konsekvenser for konsesjonæren dersom tiltaket gjennomføres. En eventuell gjennomføring av restaureringsprosjekt for trekkveier over Store Urevatn forventes å kreve betydelige økonomiske investeringer, og kostnader og konsekvenser vil utredes nærmere gjennom forprosjektet.

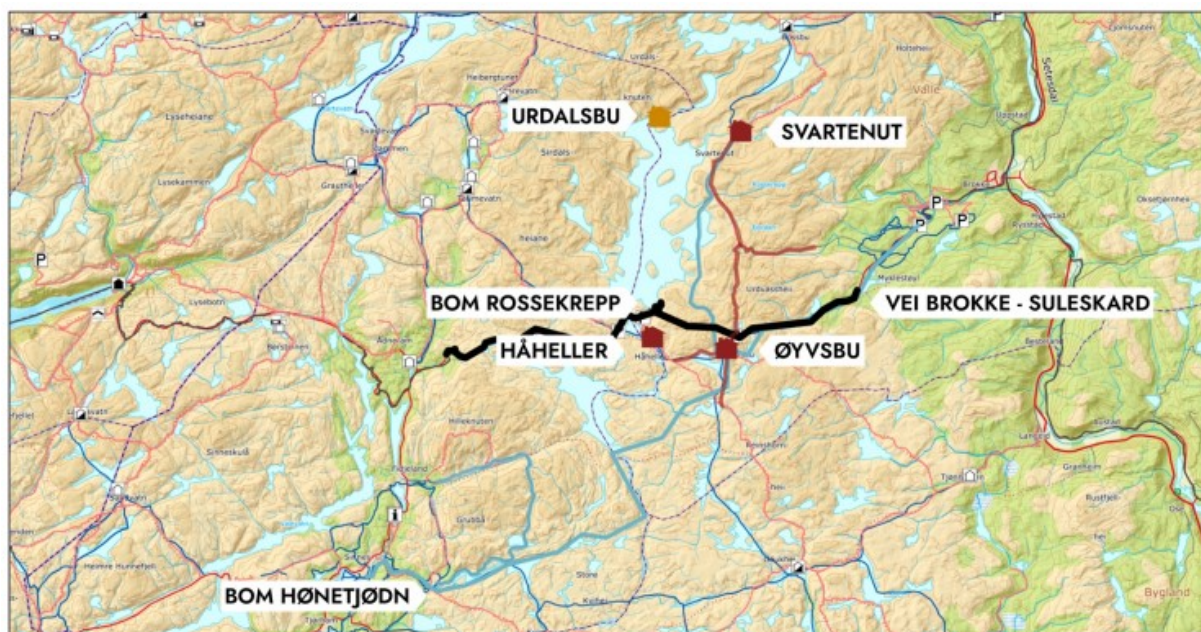
2.2 Sørrområdet Setesdal Ryfylke

2.2.1 Innledning

Områdene på begge sider av Brokke-Suleskardvegen og videre sørover, har tradisjonelt vært mye brukte vinterbeiteområder for villreinstammen. De siste 30 årene har vinterbeite vært konsentrert i områdene på begge sider vav veien, mens områdene fra Bygland og lenger sør har vært lite brukt. Villreinens manglende utnyttelse av vinterbeiteområdene i sør er en medvirkende årsak til at villreinområdet har dårlig tilstand under delnorm 3 «Leveområde og menneskelig påvirkning» i klassifiseringen etter kvalitetsnormen. Situasjonen de siste 15-20 årene har vært at villreinen nærmer seg vegen ifra nord i oktober måned, men GPS-data viser imidlertid at svært få dyr krysser før den stenger 1. november (veien er åpen 20. mai – 1. november). Trekket over veien blir dermed 2-4 uker forsinket, som trolig medfører at færre dyr trekker videre sørover enn de ellers ville gjort. GPS-data viser at en del dyr ofte blir stående igjen i vestre deler som områdene rundt Hilleknuten. Herfra og

videre sørover ligger flere dalfører innover fra Sirdal, der det prepareres skiløyper innover i villreinområdet. Disse dalførene ble i hovedsak klassifisert til over 90 % arealunnvikelse i kvalitetsnormarbeidet, og biltrafikken antas å være hovedårsaken til at veien ikke krysses. Medvirkende årsaker er vandringshindre som bratte veiskjæringer, veifendere og tekniske installasjoner, samt ferdsel ut fra veien fra ulike brukergrupper (fotturisme, jakt og beitenæring). Landbruksnæring skal hensyntas.

Området øst for Rosskreppfjorden har tradisjonelt vært et viktig sommer- og høstbeiteområde for villreinen, men de siste 30 årene har villreinens bruk av disse områdene vært svært avgrenset. Dette medfører både tap av beiteområde og at reinen kommer senere ned til Brokke-Suleskardvegen. Årsaken er trolig omfattende forstyrrelser fra ferdsel knyttet til flere brukergrupper. Dette gjelder særlig ferdsel ut fra hytteområdene i Brokke og Evardalen, tilsyn og samling av sau, jakt og fotturisme.

Kart: Oversikt over området tiltakspakken berører. Kilde: faggrunnlaget

Tiltakspakke 8: Sørområdet Setesdal Ryfylke	
56	Tiltak for å redusere barriereeffekten av Brokke-Suleskardvegen
57	Omlegging av hytte- og løypenett ved Rosskreppfjorden
58	Reduserte åpningstider på Urdalsbu
59	Vurdere oppgradert bomløsning ved båtrampe på Rosskreppdammen
60	Vurdere å stenge vei til sekundærdam Rosskreppfjorden for allmenn motorisert ferdsel
61	Kanalisering av ferdsel på ski bort fra villreinens trekkområde i Flatstøldalen
62	Utsette maskinpreparering av skiløyper i Joggledalen og Hønedalen til påske
63	Gjennomføre vedtatt pålegg om stenging av anleggsvei for allmenn motorferdsel på anleggsveien ved Hønetjødn
64	Regulere motorferdsel på innsjøer over 2 km ² i områder som er viktige for villreinen

2.2.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

Tiltak 56: Tiltak for å redusere barriereeffekten av Brokke-Suleskardvegen

Hovedansvar: Agder Fylkeskommune, Sirdal kommune, Valle kommune og grunneiere

Delansvar: Klima- og miljødepartementet

Tiltaket forutsetter frivillig tilslutning fra fylkeskommunen og berørte grunneiere, og innebærer ikke statlige pålegg dersom aktørene ikke frivillig slutter seg til tiltaket. Klima- og miljødepartementet vil kunne være delansvarlig for tiltaket eksempelvis gjennom at støtte til gjennomføring av enkelte tiltak kan falle inn under tilskuddsordningen kap. 1420, post 81, og kap. 1420, post 60 på Klima- og miljødepartementets budsjett, og at aktørene kan søke om tilskudd til tiltaket.

Brokke-Suleskarveien er en 42 kilometer lang vinterstengt fylkesvei som går fra Nomeland i Hylestad i Valle kommune gjennom Setesdal Ryfylke til Suleskar i Sirdal kommune. Veien er normalt åpent fra omtrent 20. mai til 1. november. Områdene ved og sør for Brokke-Suleskardveien har tradisjonelt vært det sentrale vinterbeiteområde for villreinstammen. De siste 30 årene har villreinens vinterbeite vært konsentrert i områdene på begge sider av veien, mens områdene lenger sør i liten grad har vært brukt. Dyrene kommer nå ned til veien i oktober. GPS-data viser imidlertid tydelig at svært få dyr krysser veien før den stenger 1. november. Tidspunktet dyrene ankommer områdene rundt veien varierer noe fra år til år, men normalt kan det påregnes at villreintrekket over veien blir 2-4 uker forsinket. Forsinkelsen medfører trolig at villreinen trekker sørover i mindre omfang enn den ville gjort normalt.

For å redusere barriereeffekten av Brokke-Skuleskardveien på kort sikt oppfordres Agder fylkeskommune og Valle og Sirdal kommuner, i samråd med berørte grunneiere, til å gjennomføre følgende tiltak:

- Tiltak knyttet til åpningstid på veien:
 - *Alternativ A:* Forskyvning av åpningstid på veien med to uker: ny åpningstid 5. mai – 15. oktober
 - *Alternativ B:* Reduksjon av åpningstid på veien: ny åpningstid 20. mai – 15. oktober
- Fjerning av veifendere langs veien og stedvis utjevning av terreng/veiskulder
- Stenging av parkeringsplasser langs veien
- Innføring av campingforbud langs veien
- Reduksjon av parkeringsmuligheter på strekningen Kvislevasskaret-Roskreppfjorden ved å grave grøft på begge sider av vegen
- Sørge for at eksisterende parkeringsplasser langs veien låses med bom

Å stenge veien to uker tidligere vil ha negative konsekvenser for både brukere av veien, og reiselivsnæring og annen næring øst og vest for fjellområdet. Det foreslås derfor ett alternativ for å avhjelpe dette ved å fremskynde åpningstiden på våren tilsvarende. Alternativet med forskyvning av åpningstider vil samtidig kunne ha negative konsekvenser for villreinen ved at det fører til større ferdsel fra skigåere i en tid på året da ferdselen burde begrenses, samt hinder for villreinen i form av brøytekanter. Dette alternativet vil videre kreve tidligere brøytestart, og ha økte kostnader knyttet til brøyting. Tidspunkt for stengt vei innenfor vernegrensa er i tillegg regulert i verneforskriften (f.o.m 1. november t.o.m 20. mai), og forutsetter eventuelt en alminnelig prosess for endringer i verneforskriften.

Tidligere stenging av veien vil uansett alternativ være et svært viktig tiltak for å få villreinen til å trekke lenger sør i Setesdal Ryfylke villreinområde. Videre vil tiltak knyttet til å fjerne ferdselshindre og parkeringsmuligheter langs veien bidra til å lette trekk og redusere forstyrrelser i området i barmarksperioden. Tilsvarende gjelder innføring av campingforbud. Valle og Sirdal kommuner er

eventuelt ansvarlige for å innføre tiltaket om campingforbud gjennom lokal forskrift etter frilufsloven § 15, som også krever samtykke av grunneier. Tiltaket vil innebære kostnader til informasjon og skilting, og til sanering/avstenging av avkjøringsmuligheter og lommer langs veien.

Tiltaket forventes å ha umiddelbar effekt ved å bidra til å minske totaltrykket av ferdsel og aktivitet langs veien i en viktig periode for villreinen. Tiltaket vil berøre tilreisende og lokale som benytter området til camping, men det finnes alternative campingplasser og overnattingssteder som kan benyttes.

Det vises også til at det pågår et arbeid med å utrede potensielle tunell-løsninger på Brokke-Suleskardveien i regi av Agder fylkeskommune. Videre utredninger er nødvendig før en eventuell tunell-løsning kan vedtas og eventuelt realiseres.

Kart: Aktuelle parkeringsplasser for vurdering av stenging. Røde: Private parkeringsplasser, Blå: åpne (offentlige) parkeringsplasser, Blå trekant: Store offentlig åpne parkeringsplasser. Kilde: Statsforvalteren i Agder.

Tiltak 57: Omlegging av hytte- og løypenett ved Rosskreppfjorden

Hovedansvar: DNT (DNT Sør, Stavanger turistforening)

Delansvar: Klima- og miljødepartementet, Statsforvalteren, Verneområdestyret for SVR

Dersom tiltaket gjennomføres, vil DNT være hovedansvarlig. Tiltaket oppfordrer til at DNT frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktørene ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Om tiltaket skal gjennomføres, og eventuell endelig utforming av tiltaket, herunder eventuelle budsjettmessige konsekvenser for Klima- og miljødepartementet vil først kunne fastslås i etterkant av alminnelig høring. Basert på tilbakemelding fra DNT vil tiltaket enten opprettholdes, justeres eller utgå før tiltaksplanen fastsettes.

Hytte- og løypenettet i området ved Rosskreppfjorden bidrar til forstyrrelser for villreinen i området, særlig i sommer og høstperioden. Mye av ferdselen i sørområdet i Setesdal Ryfylke skjer i tilknytning til DNT sitt hytte- og løypenett på rutene Evardalen/Øyuvsbu-Svartenut-Bossbu. Turisthyttene

Øyuvsbu og Bossbu har en relativt omfattende bruk med 1000-1100 overnattinger i året, hvorav omtrent 200 vinterstid. Turisthytten Svartenut har 500 overnattinger i året, hvorav 70 vinterstid. Turisthyttene Stavskar og Håheller er mindre hytter med lavere bruk (200-250 overnattinger i året og 20-30 om vinteren). Alle hyttene er selvbetjente. Det har vært utført ferdselsregistreringer på flere turstier i området. Ferdselen på stistrekningene mellom hyttene varierer mye og det er vanskelig å skille turistferdselen helt fra annen ferdsel. Størst bruk har stien fra parkeringsplassen til Øyuvsbu. Her ble det målt i snitt ca 60 passeringer om dagen i høysesongen (juni-oktober) i 2016. Stistrekningene nordover fra Brokke-Suleskardvegen mot Svartenut og Bossbu turisthytter, og videre mot Stavskar turisthytte, har relativt høy bruk med mellom 15 og 20 passeringer i snitt per dag i samme periode. Mindre ferdsel er det inn Ramsdalen på vestsiden av Roskreppfjorden, med i snitt 5-10 daglige passeringer. Maksimalt antall passeringer registrert per dag varierer mellom 195 (parkeringsplass – Øyuvsbu) og 52 (Stavskar – Bossbu).

Tiltaket innebærer en omlegging av hytte- og sti/løypenettet ved Roskreppfjorden, med eventuell flytting av Øyuvsbu og flytting/nedlegging av andre turisthytter i området. For å ivareta både hensynet til villreinen og hensynet til friluftinteressene er det et mål å finne helhetlige løsninger for omleggingen av hytte- og sti/løypenettet som frigjør arealer for villreinen, men samtidig opprettholder et sammenhengende rutenett i områder som er mindre sårbare for villreinen.

En nedlegging av en sti innebærer fjerning av merking og varder, fjerne stien fra Ut.no, kart og andre markedsføringskanaler, samt skilt i hver ende av stisegmentet som forklarer hvorfor stien er nedlagt.

Det kan tenkes ulike aktuelle alternativer for omlegging av hytte- og sti/løypenettet. Prosjektgruppens foreløpige anbefaling bygget på scenarioanalysene gjennomført av NINA (Panzacchi m.fl. 2022). Av de 37 scenariene som ble analysert ga plassering av «nye» Øyuvsbu ved Indre Flogvatn, flytting av løypenettet til vestsiden av Roskreppfjorden og nedlegging av turisthyttene Svartenut og Håheller, det beste resultatet. Samtidig gjenstår det å vurdere NINAs analyser i forhold til mulig behov for sikringshytte langs en eventuell ny sti mellom Taumevatn og Bossbu turisthytter. Alle alternativer må også vurderes i forhold til andre sårbare arter.

Diskusjonen om å flytte Øyuvsbu turisthytte med tilhørende parkering og sti/løypenett har pågått i nærmere 20 år, og det gjenstår fremdeles mange ubesvarte spørsmål og uenigheter knyttet til alternative løsninger. Det er derfor behov for å jobbe videre med ulike alternativer for løsninger. Å beholde dagens plassering av Øyuvsbu er også et alternativ det bør jobbes videre med.

Omlegging av hytte- og sti/løypenettet ved Roskreppfjorden er omfattende tiltak, med høye kostnader, og store konsekvenser for DNT Sør og brukere av området. Samtidig er dette tiltak som forventes å ha svært høy effekt på bruk av viktige trekk og beiteområder, spesielt i sommer og høstperioden. Effekten av tiltaket må ses i kombinasjon med øvrige foreslåtte tiltak i området, særlig tiltak om reduserte åpningstider for Urdalsbu-hytta og tiltak for å redusere barriereeffekten av Brokke-Suleskardveien. Det kreves enighet med DNT for gjennomføring av tiltaket.

Tiltak 58: Reduserte åpningstider på Urdalsbu

Hovedansvar: Statskog SF

Dersom tiltaket gjennomføres, vil Statskog være hovedansvarlig. Tiltaket oppfordrer til at Statskog frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom Statskog SF ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Statskog sin hytte Urdalsbu ligger i nordenden av Roskreppmagasinet, sentralt i trekkområdet for villreinen. Urdalsbu ligger som et forstyrrende element midt i trekkruta over Gjuvassåna og ut mot østsiden av fjorden, og redusert menneskelig ferdsel vil være positivt for villreinen i dette området. Urdalsbu har en del

bruk både om sommeren og i jaktseasonen. Totalt hadde hytta 91 overnattinger i 2022. Tiltaket vil bidra til å redusere forstyrrelser i sommerbeiteområde rundt Urdalsknuten og nordre del av Rosskreppfjorden, og redusere forstyrrelser i trekkpassasjen over Gjuvassåna. Tiltaket er innført fra høsten 2023 med stenging frem til 19 august.

Tiltak 59: Vurdere oppgradert bomløsning ved båtrampe på Rosskreppdammen

Hovedansvar: Norges vassdrags- og energidirektorat og grunneier (Sira Kvina)

Ved Rosskreppdammen finnes det en båtrampe. Båtrampen er avstengt med fysisk bom der man trenger nøkkel, men terrenget er formet slik at man forholdsvis enkelt kan bære små båter rundt bommen. Båttfikk på Rosskreppfjorden skaper mye ferdsel inn i sentrale deler av villreinområdet og ferdsel på fjorden og i områdene rundt gir villreinen redusert tilgang på arealene nord og øst for Rosskreppfjorden. Sira Kvina kraftselskap eier grunnen på bom og båtrampe.

Tiltaket innebærer at allmennhetens tilgang til båtrampen reguleres. Som aktuelt tiltak ble det i faggrunnlaget foreslått å sette opp en oppgradert teknisk bomløsning ved dagens bom på båtrampen, større fysiske stengsler ved bommen for å bedre hindre adgang forbi bommen, samt formalisering av tilgangen til bomløsningen. Det legges til grunn at anlegget er omfattet av konsesjonsvilkår for Sira Kvina kraftverk om at kaier skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE vedtar noe annet. Gjennomføring av tiltaket forutsetter derfor at det eventuelt treffes vedtak om restriksjoner for allmennhetens motoriserte ferdsel forankret i vassdragslovgivningen etter en ordinær prosess, med blant annet egen høring.

Tiltak 60: Vurdere å stenge vei til sekundærdam Rosskreppfjorden for allmenn motorisert ferdsel

Hovedansvar: Energidepartementet, Norges vassdrags- og energidirektorat

Delansvar: regulant/konsesjonær (Sira Kvina)

Energidepartementet og NVE er hovedansvarlig for gjennomføring av tiltaket, og regulant/konsesjonær er delansvarlig. Veien er omfattet av konsesjonsvilkår for Sira Kvina kraftverk, som inneholder vilkår om at veien skal kunne brukes av allmennheten med mindre NVE vedtar noe annet. Gjennomføring av tiltaket forutsetter derfor at det eventuelt treffes vedtak om restriksjoner for motorisert ferdsel forankret i vassdragslovgivningen etter en ordinær prosess, med blant annet egen høring.

Bilveien opp til sekundærdammen ved Rosskreppfjorden er i dag normalt kjørbær mellom 20. mai og 1. november, og leder til et populært utkikkspunkt som også benyttes til bobil-camping. Det er en bom på denne veien, men den står som regel åpen. Tiltaket innebærer at veien stenges for allmenn motorisert ferdsel. Formålet med tiltaket er å redusere ferdsel både ved sekundærdam og i området videre innover (dagsturer).

Tiltak 61: Kanalisering av ferdsel på ski bort fra villreinens trekkområde i Flatstøldalen

Hovedansvar: Statsforvalter, Sirdal kommune, berørte aktører

Tiltaket forutsetter frivillig tilslutning fra kommunen og berørte parter, og innebærer ikke statlige pålegg dersom aktørene ikke frivillig slutter seg til tiltaket. I Flatstøldalen, vest for Rosskreppfjorden, er det behov for tiltak for å begrense ferdsel på ski inn i trekkområdet til villreinen. Flatstøldalen ble i kunnskapsgrunnlaget for kvalitetsnormen klassifisert til over 90 % reduksjon i bruk av trekkpassasjer. Den maskinpreparerte løypa på Dugeveien generer ferdsel av skiløpere videre innover i trekkområdet for reinen på scooterspor og kvistet løype. Det er ønskelig å begrense ferdsel på ski på

løypen fra Dugeveien inn i trekkområde i Flatstøldalen. Det går scooterspor (kvistet) videre innover dalen fra der preparert skiløype snur. Kjøring videre skjer av regulant, DNT, Fjellstyre og til private hytter. En del skiturister følger scooterspor videre innover dalen.

Tiltaket innebærer at det gjennom dialog med berørte parter (Sira – Kvina, Samarbeidsutvalget for hytteforeningene i Ådneram, Suleskard og Grydalen ØIS, Stavanger turistforening, Idrettslag) innføres tiltak for å kanalisere skiaktiviteten i området slik at barriereeffekten for villrein reduseres. Utsetting av preparering av løypa til påske bør vurderes etter at en utprøving av andre tiltak for å redusere ferdsel innover i villreinens trekkområde er utprøvd og evaluert. Tiltaket kan medføre et dårligere løypetilbud i området.

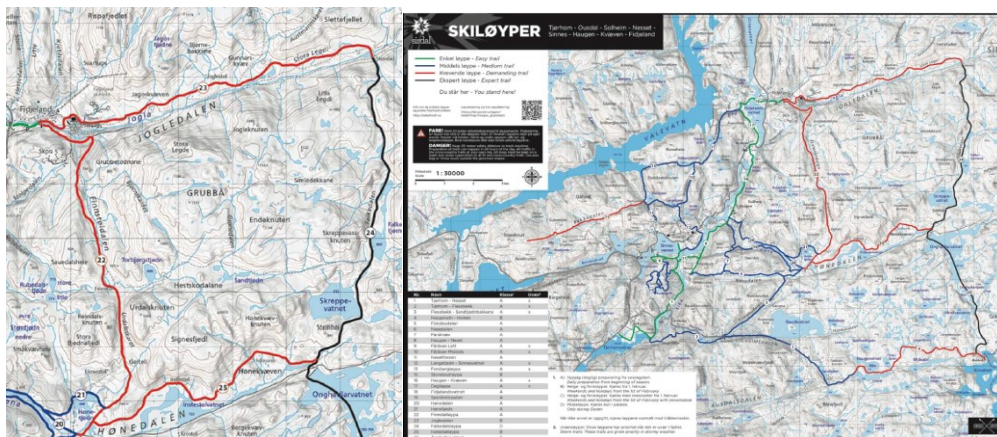
Tiltak 62: Utsette maskinpreparering av skiløyper i Jogledalen og Hønedalen til påske

Hovedansvar: Sirdalsløyper, Sirdal kommune

Tiltaket forutsetter frivillig tilslutning fra kommunen og berørte parter, og innebærer ikke statlige pålegg dersom aktørene ikke frivillig slutter seg til tiltaket.

I Sirdal, i dalførene østover mot Kvinavassdraget, prepareres det skiløyper, noe som fører til ferdsel og forstyrrelse i villreinens vinterbeiter og muligheter for trekk videre sørover. Konsekvensene er at store vinterbeiteområder vest for Kvinavassdraget i liten grad brukes av villreinen. I den grad de brukes er det i all hovedsak bukker. Både Jogledalen, Hønedalen og Solheimsdalen ble klassifisert til over 90 % reduksjon i bruk av trekkpassasjer vinterstid i kunnskapsgrunnlaget for kvalitetsnormen.

For at villreinen skal øke bruken av områdene vest for Kvinavassdraget foreslås det å utsette preparering av skiløypene i Jogledalen og Hønedalen til påske. I henhold til kart over skiløyper i Sirdal vil dette gjelde løype 23 Jogledalen fra siste hyttefelt og østover til Steinbu, og løype 25 Instestølløypa fra Hønetjødn og østover. Det forutsettes at løype 24 Falkedalsløypa bare prepareres til påske slik det har vært praktisert til nå.

Kart: Kilde Sirdal kommune

Tiltakene vil gi reinen mer ro og økt bruk av vinterbeitene på Hilleknuten, Bergehei, Grubbå og Store Kvihei sør til Solheimsdalen. Hovedsakelig er det bukker som vil nyte godt av tiltaket, men mer ro i området vil også kunne øke simlenes områdebruk. Til påsken vil normalt de fleste simlene ha trukket nord for veien Brøkke – Suleskard, men dette vil ikke gjelde de årene påsken er tidlig. Åpning av skiløypene til påske vil fremdeles være negativt for bukkene selv om disse tolererer noe mer forstyrrelser. Det bør gjøres forundersøkelser før løypene åpnes.

Tiltak 63: Gjennomføre vedtatt pålegg om stenging av anleggsvei for allmenn motorferdsel på anleggsveien ved Hønetjødn

Hovedansvar: Regulant/konsesjonær (Sira Kvina)

Delansvar: Energidepartementet og Norges vassdrags- og energidirektorat

Regulant/konsesjonær er hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket i henhold til vedtak i medhold av konsesjon for Sira-Kvina kraftverk. Dersom konsesjonæren ikke følger opp tiltaket vil myndighetene vurdere behov for oppfølgingstiltak som eksempelvis vedtak om retting og vedtak om tvangsmulkt.

På anleggsveien mellom Haugen og Kvina kraftverk i Sirdal kommune (anleggsvei til Hønetjødn) er tilgangen regulert med bom plassert ved Hønetjødn etter vedtak fra daværende Olje- og energidepartement 26. oktober 2000. Dette vedtaket bestemmer at veien er stengt for allmennhetens motorferdsel. Regulant, rettighetshavere langs veien, kommunen og brukere av enkelte fritidsboliger kan benytte veien. Konsesjonæren har ansvaret for å sette opp bom som skal holde veien stengt for utenforstående, og som ikke kan passeres ved omkjøring. Det er ifølge faggrunnlaget behov for innstramming i praktiseringen av dagens bomregime.

Tiltaket innebærer at konsesjonæren sørger for at det gjennomføres tiltak for å sikre etterlevelse av vedtaket om ferdselsregulering på anleggsveien, i tråd med sitt ansvar for å sørge for at vedtaket blir overholdt. Som aktuelt tiltak ble det i faggrunnlaget foreslått å oppgradere bomløsningen til en teknisk løsning med logg for å sikre etterlevelse av de vedtatte ferdselsreguleringene på anleggsveien.

Tiltak 64: Regulere motorferdsel på innsjøer over 2 km² i områder som er viktige for villreinen

Hovedansvar: Sirdal kommune, Valle kommune

Tiltaket forutsetter frivillig tilslutning fra kommunene, og innebærer ikke statlige pålegg overfor disse kommunene. Prosessen for en eventuell forskriftsutarbeiding vil følge ordinære prosesser etter motorferdselsregelverket og sikre bred medvirkning fra alle berørte interesser. Dersom kommunene frivillig slutter seg til tiltaket, vil de være hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket.

Motorferdselloven fastslår i utgangspunktet et forbud mot ferdsel med motorfartøy på innsjøer under 2 km², men flere vann i de to villreinområdene er større enn 2 km². Dette betyr at det etter motorferdselloven ikke ligger føringer på bruk av motorbåt på disse vannene. Eksempler på slike vann er Rosskreppfjorden, Blåsjø, Store Urevatn og en rekke andre. Dette betyr at med motorbåt så har man mulighet å komme seg inn i sentrale områder for villreinen, som ellers for mange hadde vært mer utilgjengelig. På mange av reguleringsmagasinene er det også tilrettelagt med båtramper. Noen av disse er låst av med bom, men flere steder er de også åpne for allmennheten. Båttrafikk kan i seg selv utgjøre en forstyrrelse for villreinen, men i hovedsak er utfordringen at trafikken genererer ferdsel videre innover i sårbare villreinområder. Tiltaket innebærer å vurdere/utrede regulering av motorferdsel på innsjøer over 2 km² i områder som er viktige for villreinen gjennom vedtak av forskrifter etter motorferdselloven for å avgrense motorbåttrafikken til nødvendig nyttetransport. Forskrift kan vedtas enten av kommunen (§ 4) eller departement (§ 7).

2.2.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken vurderes samlet sett å ha stor effekt på eksisterende tilstandsutfordringer.

Veistrekningen Brokke-Suleskar og trafikken på denne er et vesentlig hinder for utvekslingen av villrein mellom områdene sør og nord for veien. Mindre forstyrrelser i den viktigste trekkperioden

mellom årstidsbeitene vil med stor sannsynlighet gi økt utnyttelse av det sørlige området. En omlegging av turisttrafikken ved flytting av hytter og endringer av traseer er også viktig for å styre trafikken slik at større arealer gjøres tilgjengelige for villreinen og at viktige fokuspunkter åpnes. Alle tiltak som bidrar til å gjenopprette disse funksjonelle trekkpassasjene vil være av stor betydning for framtidig overlevelse av bestanden i området, og det er tiltakene samlet sett som vil gi den største effekten.

Tiltakspakken inneholder ferdselsregulerende tiltak som potensielt kan ha stor betydning for villreinen, samt være et bidrag som kan gi stor sannsynlighet for å nå 2050-målet, og langt på vei også mot 2100-målet. Det er samtidig knyttet usikkerhet til den forventede effekten fordi flere av tiltakene er avhengige av frivillig tilslutning fra berørte aktører.

Klima- og miljødepartementet har vurdert de administrative og økonomiske konsekvensene av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

Tiltakene som foreslås knyttet til Brokke-Suleskardvegen vil få konsekvenser for både brukere av veien, reiselivsnæring og annen næring øst og vest for fjellområdet. Av tiltaksalternativene knyttet til åpningstider på veien, anslås det at alternativet om tidligere stenging ikke vil ha vesentlige konsekvenser for fylkeskommune som veieier dersom tiltaket gjennomføres, men dette vil ha konsekvenser for brukere av veien, herunder friluftslivet, og biltrafikk som kan ha konsekvenser for næringsliv i området i den perioden veien foreslås stengt. Konsekvensene for brukere av veien og næringslivet vurderes som mindre negative for alternativet med forskyvning av åpningstider. Samtidig vil dette alternativet kreve tidligere brøytestart, og kunne ha økte kostnader knyttet til brøyting for veieier. Endringer i tidspunkter for stenging av veien innenfor vernegrensen krever eventuelt også en alminnelig prosess for endringer i verneforskriften, og dermed administrative konsekvenser for forvaltningen, som vil dekkes innenfor gjeldende rammer. De øvrige tiltakene knyttet til veien vil kreve midler dersom de gjennomføres, men omfanget må klargjøres gjennom videre prosesser. Påregnelige kostnader er særlig knyttet til informasjon og skilting, og til sanering/avstenging av avkjøringsmuligheter og lommer langs veien. Tiltakene vil berøre tilreisende og lokale som benytter området til camping, og potensielt medføre færre parkeringsmuligheter langs veien. Det kan vurderes å etablere nye parkeringsmuligheter i områder langt fra villreintrekk som et avbøtende tiltak.

Tiltak knyttet til DNT sitt hytte-, sti- og løypenett ved Øyuvsbu vil innebære betydelige kostnader. Det konkrete omfanget av økonomiske konsekvenser vil avklares i den videre dialogen med DNT. De vesentligste kostnadene er knyttet til riving eksisterende hytte og en etablering av ny erstatningshytte for denne. Det er videre kostnader knyttet til markedsføring av nye turiststier (kanalisering), ved omlegging av stier og etablering av nye stier. Tiltakene vil ha negative konsekvenser for tilbudet til DNT Sør som vil miste deler av løypenettet og få praktiske ulemper i omleggingsperioden, samt negative konsekvenser for friluftslivet i form av redusert tilbud. For å ivareta både hensynet til villreinen og hensynet til friluftsjinteressene er det et mål å finne helhetlige løsninger for omleggingen av hytte- og løypenettet som frigjør arealer for villreinen, men samtidig opprettholder et sammenhengende rutenett i områder som er mindre sårbare for villreinen.

Videreføring av tiltaket knyttet til åpningstider på Urdalsbu vil ha noen negative konsekvenser for Statskog og friluftslivet, og medfører noe inntektstap for Statskog SF.

Tiltaket knyttet til oppgradert bomløsning ved Rosskrepp vil kreve administrative ressurser for vassdragsmyndighetene, samt betydelige kostnader for gjennomføring fra kraftselskapet. Tiltaket vil medføre redusert tilgang for allmennheten til båtbruk på Rosskreppfjorden.

Stenging av vei til sekundærdam Rosskreppfjorden for allmenn motorferdsel vil kreve vil kreve administrative ressurser for vassdragsmyndighetene, samt ha kostnader til innkjøp og oppsetning av bomløsning. Tiltaket vil redusere allmennhetens tilgang til et populært utkikkspunkt, men vurderes samlet sett å ha begrensede negative konsekvenser.

Kanalisering av ferdsel på ski bort fra Flatstøldalen berører løypetilbudet i området, og berører særlig friluftslivsaktører, hytteforeninger og idrettslag. Tilsvarende vil tiltak om å utsette preparering av skiløyper i Joggedalen og Hønedalen ha negative konsekvenser for hytteeiere og andre brukere av skiløypen, og kan i tillegg ha negative konsekvenser for næringslivet i Sirdal.

Gjennomføring av vedtatt pålegg om stenging av anleggsvei ved Hønetjødn for allmenn motorisert ferdsel vil ikke innebære nye konsekvenser utover det som følger av vedtak fra energimyndighetene, men oppfølging av vedtaket kan innebære kostnader for konsesjonæren. For øvrig kan gjennomføring av tilgangsregulering i tråd med energimyndighetenes vedtak vil kunne medføre at eksisterende uberettiget bruk av veien må opphøre.

Regulering av motorferdsel på innsjøer vil videre kunne kreve enkelte administrative ressurser i kommunene dersom tiltaket gjennomføres.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjетtrammer.

2.3 Hovden-området

2.3.1 Innledning

Områdene rundt Hovden fungerer som viktige funksjonsområder for villreinen i Setesdal Ryfylke gjennom store deler av året. Nord for Hovden, og særlig øst for Rv. 9 (Setesdal Austhei) er et av de få områdene med viddepreg med større sammenhengende lavmatter. Spesielt for austheia er at simlene tidlig vår trekker sørover mot kalvingsområder i Valle. På vestheia (Setesdal Ryfylke) er området Vatnedalen det viktigste kalvingsområdet i nordområdet i Setesdal Ryfylke. Det er relativt lang historie med tamreindrift på Hovden. På austheia var det tamreindrift helt fram til 1979.

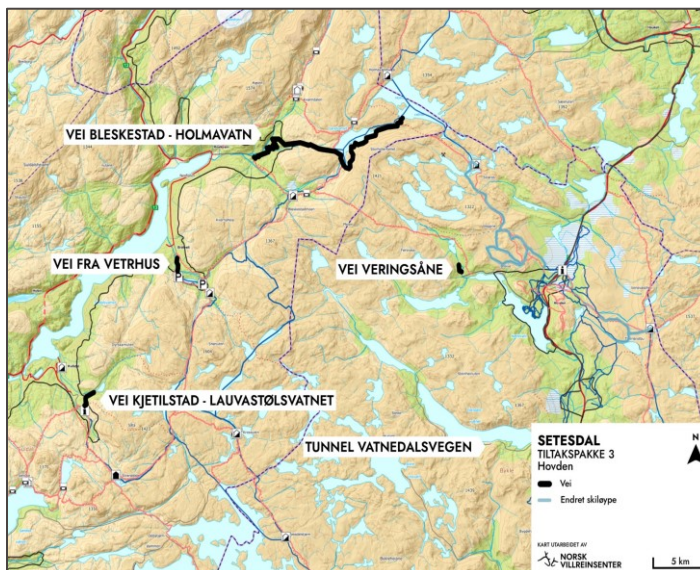
Tidligere var det mye utveksling av villrein nord for Hovden mellom Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområde. Som følge av biltrafikken på rv. 9, hytteutbygging og ferdsel i nærområdet til veien skjer dette bare helt unntaksvis i dag.

For områdene lenger nord mot Suldal og Haukelifjell er det i hovedsak bukk som bruker områdene i barmarksperioden, i noen grad av også av simler og kalv (fostringsflokker). I vinterhalvåret brukes områdene både av bukk og simler. På vårparten trekker gjerne simlene mot kalvingsområdet i Vatnedalen.

Områdene rundt Hovden er sterkt påvirket av omfattende hytteutbygging med tilhørende ferdsel og infrastruktur. Rv 9 skjærer gjennom området og utgjør i praksis grensen mellom Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområde. På austheia sør for Hovden er det videre øvingsaktivitet gjennom vinteren både av forsvaret og frivillige organisasjoner.

Nærmere Haukelifjell er det særlig påvirkning i fra Europavei 134 og flere store kraftmagasin der anleggsveiene gir enkel tilkomst langt inn i heia. Her ligger også flere store turisthytter med tilhørende løypenett.

Tiltakspakken omfatter ulike tiltak for å begrense aktivitet og ferdsel inn i villreinområdet, med vekt på vinterperioden da konflikten er størst. Landbruksnæring skal hensyntas.

Kart: faggrunnlaget

Tiltakspakke 9: Hovden-området	
65	Utsette maskinpreparering av løyper i Hovdenområdet
66	Utsette kvisting fra Hovden og Berdalsbu til Tjørnbråtbu turisthytte til påske
67	Vurdere strengere regulering av ferdselen på anleggsveien fra Bleskestad til Holmavatnet
68	Oppgradering av eksisterende porter i tunellen på Vatnedalsvegen
69	Tilbakeføring av anleggsvei tilknyttet Veringsåne kraftverk
70	Tilpasning under øvingsaktiviteter i området Geiskeli - Berdalsbu

2.3.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

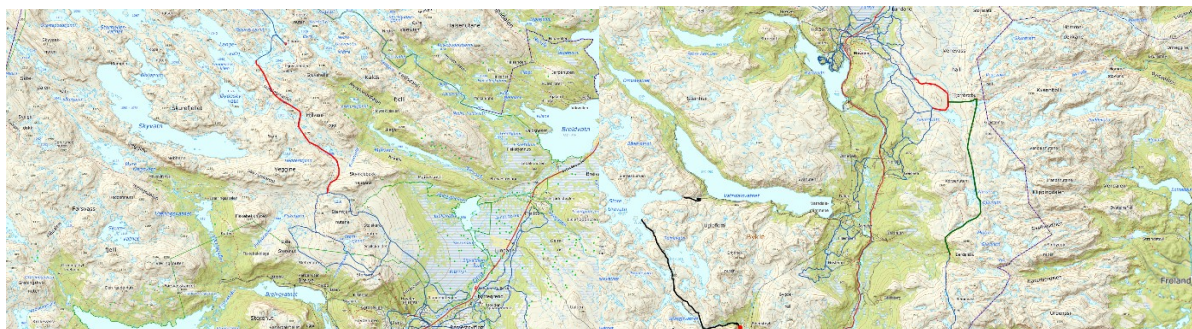
Tiltak 65: Utsette maskinpreparering av løyper i Hovdenområdet

Hovedansvar: Verneområdestyret for SVR og Statsforvalteren i Agder

Delansvarlig: Bykle kommune

Tiltaket innebærer at preparering av følgende skiløyper i Hovdenområdet utsettes til påske for å redusere forstyrrelsen for villrein fra ferdselen:

- Løypen mellom Hovden-Sloaros
- Rundløypen inn mot Auversvatn rundt Nordre Auersvasseggi

Kart: **Venstre:** Løype Hovden-Sloaros. Blå linje: viser strekningen med preparert skiløype fra Hovden til Krossloskardet (der rød linje starter), og siste bit over Langevatn til Sloaros som kun er kvistet. Rød linje: viser hvilken strekning som er omfattet

av tiltaket. **Høyre:** Blå linje: preparerte skiløyper. Rød linje: rundløype der det foreslås utsatt maskinpreparering frem til påske. Grønn linje: Strekning der det foreslås utsatt kvisting av turistløype til påske. Kilde: Statsforvalteren i Agder.

Løypen mellom Hovden og Sloaros ligger svært sentralt i villreinområdet. GPS-data tyder på at løypen til turisthytta Sloaros gir en barriereeffekt i landskapet som er vurdert til en reduksjon i trekkfunksjonalitet på 50-90 % over denne løypen vinterstid. Det er videre mulig løypen også medfører en arealunnvikelse utover i landskapet fra løypetraseen som følge av høyt aktivitetsnivå. Verneområdestyret i SVR har i vedtak 3.september 2024 avgrenset prepareringen av løypen Hovden-Sloaros til vinterferien og påske, som innebærer at det ikke prepareres i helgene mellom feriene slik det har vært tidligere.

Løypen rundt Nordre Auersvasseggi er en 5-km lang maskinpreparert rundløype inn mot Auersvatn på Hovden Austhei. Løypen er en del av Bykle kommunes sti- og løypeplan som har blitt maskinpreparert i mange år.

Tiltaket reduserer tilbudet av høyfjellsløyper i perioden fram til påske, og vil påvirke brukere av løypa og reiselivsnæringen på Hovden. Tiltaket forventes å redusere ferdsel i viktige vinterbeiteområder på Setesdal Austhei, og gi mindre forstyrrelser for villreinen i et viktig vinterbeiteområde. Utsetting av preparering rundt Auersvasseggi vil sammen med Sloaros-løypa, redusere løypetilbudet fra 170 km til 155 km. Selv om tiltaket vil føre til reduksjon i antall løyper vil det fremdeles være et godt løypetilbud på Hovden. Tiltaket forutsetter gjennomføring av Verneområdestyret for SVR.

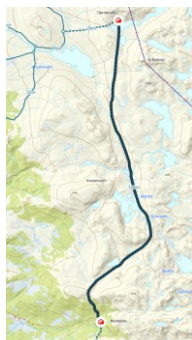
Tiltak 66: Utsette kvisting fra Hovden og Berdalsbu til Tjørnbråtbu turisthytte til påske

Hovedansvar: DNT (Aust-Agder turistforening)

Delansvar: Bykle kommune, Hovden løypekjøring

Dersom tiltaket gjennomføres, vil DNT være hovedansvarlig, og Bykle kommune delansvarlig gjennom endringer i sti- og løypeplan. Tiltaket oppfordrer til at DNT frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøving dersom aktøren ikke ønsker å gjennomføre tiltaket.

Tjørnbråtbu turisthytte eies av Aust-Agder turistforening (AAT), og er selvbetjent med 18 sengeplasser. Vinterstid har hytta tilkomst fra merket (kvistet) løype fra Berdalsbu i sør (12 km) og til maskinpreparert skiløype rundt Nordre Auersvassegi (2 km). Herfra er det 8 km til Hovden, som generer en del trafikk. Begge løypene er normalt kvistet fra vinterferien til over påske. Ferdselen fra løypenettet tilknyttet Tjørnbråten turisthytte bidrar til forstyrrelser i viktige vinterbeiteområde for villrein, og gir risiko for forsinkelse av simlenes trekk sørover mot Bjørnevatn. Tiltaket innebærer å utsette kvisting av løypene til påsken. Tiltaket kan medføre at Tjørnbråtbu og Berdalsbu turisthytter blir mindre attraktiv som turmål, og eventuelt noe redusert sikkerhet for de som velger å gå utenfor kvista løype. Tiltaket må avklares i dialog med turistforeningen, Bykle kommune og Hovden løypekjøring.

Kart: Løype Tjørnbråtbu-Berdalsbu. UT.no.

Tiltak 67: Vurdere strengere regulering av ferdselen på anleggsveien fra Bleskestad til Holmavatn

Hovedansvar: Energidepartementet, Norges vassdrags- og energidirektorat

Delansvarlig: Regulant/konsesjonær

NVE og Energidepartementet er ansvarlig for gjennomføring av tiltaket med å vurdere strengere regulering av ferdselen på anleggsveien fra Bleskestad til Holmavatn i forbindelse med pågående villkårsrevisjon av Røldal-Suldal konsesjonen og ev. etterfølgende tiltak. Dersom villkårsrevisjonen resulterer i tiltak knyttet til veien vil regulant/konsesjonær være ansvarlig for å gjennomføre dette.

Anleggsveien går 16 km opp til Holmavatn fra Bleskestad i Suldal, og går inn i en sentral del av villreinområdet. Det er satt opp bom på veien i vika sør i Sandvatn, og innenfor bommen er det størst omfang av ferdsel på veien fra midten av august og ut september, men også en kort periode i slutten av juni. Ut ifra dagens ferdselsnivå på veien, vurderes det viktigste tiltaket å være å unngå aktivitet på veien i slutten av juni, for å skjerme fostringsflokkens bruk av område ved Sandvassbrekka og ned mot veien. Ferdselen på veien utgjør et hinder for villreintrekk mellom Dyrahei landskapsvernområde og Kvanndalen landskapsvernområde, og utgjør et hinder for bruk av beitene nær veien. Fostringsflokker beiter nær veien mot slutten av juni, men trekker fort opp igjen i området Sandvassbrekka, som kan ha sammenheng med saueslipp på samme tid. Redusert ferdsel på anleggsveien opp til Sandvatnet vil også være positivt for bukketrekk fra Hongsnuten.

Tiltaket innebærer at det vurderes strengere regulering av ferdselen på anleggsveien fra Bleskestadmoen til Holmavatn i forbindelse med pågående villkårsrevisjon av Røldal-Suldal, samt ev. etterfølgende vedtak av vassdragsmyndigheten. Det kan være nødvendig å:

- Innføre strengere nøkkelregime på dagens bom ved Sandvatn
- Fysisk stenge veien for allmenn motorisert ferdsel ved å flytte bommen lengre ut til avkjøring til Hydrohytta eller helt vest til Kvanndalskrysset
- Regulering av tilkomst på veien med sykkel

Tiltak 68: Oppgradering av eksisterende porter i tunellen på Vatnedalsvegen

Hovedansvar: Energidepartementet, Norges vassdrags- og energidirektorat

Delansvar: Otteraaens Brugseierforening (OB) (regulant/konsesjonær)

Inn mot Vatnedalsvatnet går det en anleggsvei (Vatnedalsvegen). Veien er omfattet av konsesjonsvilkår for Store Urevatn kraftverk, som inneholder vilkår om at veien skal kunne være åpen for allmenheten, med mindre departementet treffer annen bestemmelse. I etterkant av konsesjonsvedtak ble det gjennomført et rettslig skjønn der motorisert ferdsel på Vatnedalsvegen ble forbeholdt rettighetshavere inkl. regulant. Som følge av dette er veien stengt med bom ved Vatnedalsdammen, samt med porter i tunnel vest for Troddedalstjønnane.

Tiltaket innebærer å bytte ut eksisterende porter i tunellen på Vatnedalsvegen med låsbare porter for enklere å kunne regulere ferdsel, som vil medføre at områdene vest for tunellen blir mindre tilgjengelige for gående og syklist. Gjennomføring av tiltaket forutsetter at det eventuelt treffes vedtak forankret i vassdragslovgivningen etter en ordinær prosess, med blant annet egen høring.

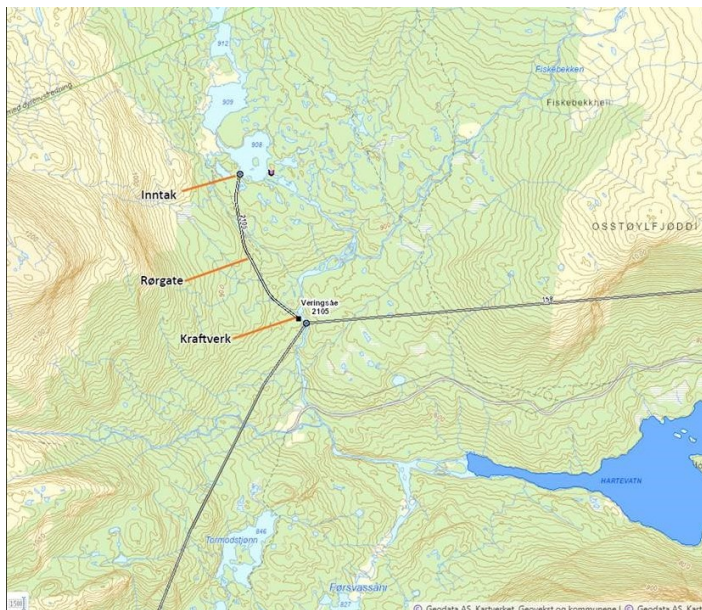
Tiltak 69: Tilbakeføring av anleggsvei tilknyttet Veringsåne kraftverk

Hovedansvar: Regulant/konsesjonær (Veringsåne kraft AS)

Konsesjonær er ansvarlig for gjennomføring av tiltaket i henhold til konsesjon for Veringsåne kraftverk, der det er bestemt at veien etter endt byggeperiode skal tilbakeføres. Dersom

konsesjonæren ikke følger opp tiltaket vil myndighetene vurdere behov for oppfølgingstiltak, som eksempelvis vedtak om retting og eventuelt tvangsmulkt.

Det er i dag en del ferdsel på helårsåpen anleggsvei inn til Breive pumpe ved Breivevatn (Hartevatn), men grusveien videre er stengt med bom. Denne ble i 2022 videreført et stykke opp Veringsdalen ifm. Veringsåe kraftverk. Ferdsel på bru over kanal i Hartevatn gir enkel tilgang til områdene på sørsiden av Hartevatn. Lokalt hevdes det at ferdselen har redusert trekkaktiviteten forbi Veringsnuten og bruk av beiteområdene på Storenut og i Vesterdalen. Den nye midlertidige anleggsveien er en avstikker fra bommet eldre grusvei inn forbi Breive, og den midlertidige veien skal tilbakeføres iht. konsesjonen. Tiltaket er viktig for ikke å øke ferdselen inn Veringsdalen ytterligere.

Kart: Avmerket rørgata der tilbakeføring av midlertidig anleggsvei skal gjøres. Kilde: Statsforvalteren i Agder.

Tiltak 70: Tilpasning under øvingsaktiviteter i området Geiskeli - Berdalsbu

Hovedansvar: Statsforvalteren, Bykle kommune, Forsvaret ved heimevernet og Politiet

Spesielt i vinterperioden gjennomføres noe øvingsaktivitet fra ulike aktører i villreinområdene. Et eksempel på et slikt område er Geiskeli – Berdalsbu i Setesdal Austhei, der blant andre Forsvaret tidligere har hatt øvelser om vinteren. All ferdsel og bruk av motorferdsel i villreinområdet kan medføre belastning og arealunnvikelse for villreinen, og formålet med tiltaket er å begrense de negative konsekvensene for villreinen knyttet til øvingsaktivitet, og lette tilgjengeligheten til dette området for villreinen. Tiltaket krever enighet med øvingsaktørene om å gjøre tilpasninger og avbøtende tiltak under bruk av øvingsområdene. Aktørene oppfordres til å tilpasse aktiviteter under øving i villreinområdene for å unngå forstyrrelser. Eksempler på tilpasninger kan være å pause aktivitet eller endre kurs dersom man observerer villrein. Det bør også vurderes å bruke kjentmann i planleggingen og plassering av øvelser, siden villrein går på vinden og bruker visse områder på vinteren. Det pågår allerede dialogprosesser lokalt mellom aktuelle aktører i dette området i regi av Bykle kommune.

2.3.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken vurderes å ha middels effekt på eksisterende tilstandsutfordringer. Det er et stort omfang av turisme i Hovdenområdet gjennom hele året, men

særlig i vinterhalvåret, og Hovden er et utgangspunkt for betydelig ferdsel. En tilpasning av løypestikking og tilgang til veistrekninger vil ha god effekt, fortrinnsvis gjennom samvirkning av flere tiltak. Gjennomføring av kun enkelttiltak kan føre til forskyving av ferdsele til andre deler av området slik at den samlede virkningen ikke bedres i forhold til dagens situasjon.

Klima- og miljødepartementet har vurdert de administrative og økonomiske konsekvensene av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

Tiltakene knyttet til løyper i Hovdenområdet vil påvirke allmennhetens tilgang til fjellområdene, og påvirker også løypeselskap og reiselivsnæringen på Hovden gjennom potensielt reduserte inntekter for løypeselskap og næringsliv i kommunen. Tiltaket om utsetting av maskinpreparering av løyper reduserer et relativt godt brukt tilbud til høyfjellsløyper i perioden fram til påske, men de negative konsekvensene vurderes samlet sett som begrensede ettersom det fremdeles vil kunne opprettholdes et godt tilbud for aktiviteter i området. Det bør som et avbøtende tiltak vurderes om det kan etableres nye løyper andre steder i området der det ikke kommer i konflikt med villreinen. Tiltaket om redusert kvisting på løyper inn til Tjørnbråtbu turisthytte vil sammen med stans i kvisting mellom Berdalsbu og Bjørnevasshytta gi en betydelig reduksjon i vintermerkede løyper i Setesdal Austhei.

Tiltaket om å vurdere strengere regulering av ferdsele på anleggsveien fra Bleskestad til Holmavatn vil kreve enkelte administrative ressurser hos energimyndighetene, og avhengig av utfallet av vurderingen kan tiltaket kreve ressurser til eksempelvis flytting av bom eller strengere administrering av tilgang til veien. Konsekvenser for brukere av veien vil inngå i vurderingene i den alminnelige prosessen etter vassdragslovgivningen.

Tiltaket knyttet til oppgradering av eksisterende porter i tunellen på Vatnedalsvegen vil medføre administrative ressurser hos energimyndighetene, og gjennomføringen vil medføre en del kostnader for regulanten.

Tilbakeføring av anleggsvei tilknyttet Veringsåne kraftverk vil kreve ressurser til gjennomføring, og vil berøre brukere av denne anleggsveien. I henhold til konsesjonen skal veien tilbakeføres, og tiltaket får derfor ikke nye konsekvenser som ikke allerede måtte påregnes.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjettrammer.

2.4 Bjørnevatn

2.4.1 Innledning

Området over fv. 450 er per i dag det viktigste trekkområdet for villreinen i Setesdal-Austhei, og benyttes av store deler av fostringsdyrene i bestanden, både vår og høst. Fokusområdet er knyttet til forsinkelse i kryssing samt tydelig økt kryssingshastighet når kryssing først skjer, særlig når dyrene trekker fra nord til sør, som er dokumentert gjennom GPS-data. Det kan også virke som dyrene stopper opp en periode imot veien før de trekker over i stor hastighet. I tillegg til at fv. 450 fungerer som en barriere, ligger det også flere hyttefelt i området, og dermed tilhørende ferdsel i både sti- og løypenett og ellers. Kunnskap fra GPS-prosjekter viser at særlig korridorene mellom store og lille Bjørnevatn og vest for Lille Bjørnevatn ble brukt av reinen.

Tiltakspakke 10: Bjørnevatn	
71	Ta ut planer om videre utbygging av fritidsboliger i trekkområder for villrein rundt Bjørnevatn i Valle kommune
72	Avslutte preparering av skiløypen nord-vestover fra lille Bjørnevatn innen 31 mars
73	Avslutte kvisting av vinterløype mellom Berdalsbu og Bjørnvasshytta

2.4.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

Tiltak 71: Ta ut planer om videre utbygging av fritidsboliger i trekkområder for villrein rundt Bjørnevatn i Valle kommune

Hovedansvar: Valle kommune

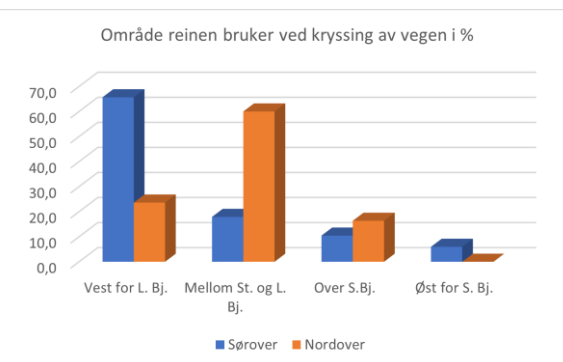
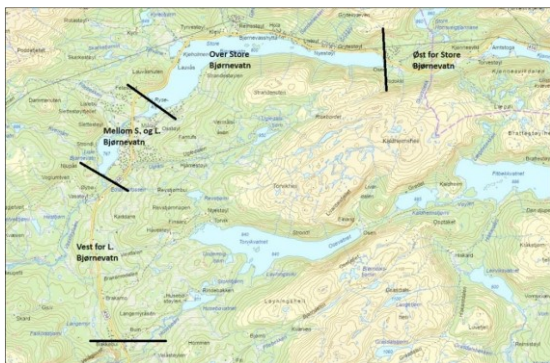
Delansvar: Klima- og miljødepartementet

Tiltaket forutsetter frivillig tilslutning fra kommunen, og innebærer ikke statlige pålegg overfor kommunen. Prosessen for en eventuell planvask vil følge ordinære prosesser etter plan- og bygningsloven og sikre bred medvirkning fra alle berørte interesser. Dersom kommunen frivillig slutter seg til tiltaket, vil de være hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket. Klima- og miljødepartementet vil være delansvarlig for tiltaket gjennom veiledning og informasjon om villreinhensyn, og gjennom at kommunen kan søke om tilskudd til planvask etter kap. 1420, post 60 på Klima- og miljødepartementets budsjett.

Som det følger av tiltak om planvask i tiltakspakke 1, oppfordres kommunene i villreinområdene til å gjennomføre planvask slik at arealplanene i kommunene revideres og oppdateres på bakgrunn av ny kunnskap om konsekvenser for villrein. Blant annet oppfordres kommunene til å gjøre en kritisk gjennomgang av tomtereserver, med sikte på å ta ut tomtereserver som ikke bør videreføres i henhold til ny kunnskap om villrein.

I Bjørnevatn-området ligger det flere hyttfelt som bidrar til ferdsel i tilhørende sti- og løypenett. Sammen med barrieren Fv. 50 utgjør, bidrar dette til forstyrrelser for villreins trekk i området. I tillegg er det i gjeldende planer avsatt en del områder til fritidsbebyggelse som foreløpig ikke er utbygd. Av hensyn til villreins trekkmuligheter er det særlig tomtene som er avsatt i følgende områder som er problematiske:

- hyttetomter mellom store og lille Bjørnevatn
- hyttetomter vest for store og lille Bjørnevatn
- hyttetomter ved Bakkebu

Kart – avmerket trekkkorridorer Bjørnevann. Figur: fordeling i bruk av trekk-korridorene ved Bjørnevann, basert på totalt 67 passeringer sørover og 55 passeringer nordover, beregnet ut fra GPS-data (dyreposisjoner.no) Kilde: Statsforvalteren i Agder.

Tiltaket innebærer at kommunen oppfordres til å ta ut disse utbyggingstiltakene fra gjeldende kommuneplan gjennom en ordinær revisjon av planen. Store deler av villreinbestanden har sesongtrekk forbi dette området sørover før kalving, og nordover igjen på seinsommer/høst, og ytterligere hyttebygging i området vil kunne hindre de viktige sesongtrekkene i villreinområdet. Å unngå videre utbygging av hytter i dette området vil ha stor betydning for å ivareta de viktige resttrekkene mellom store og lille Bjørnevatn og vest for Bjørnevatn. Tiltaket vil hindre en framtidig utbygging som vil være veldig uheldig for villreinen og som vil gi ytterligere press på arealene til en allerede presset villreinbestand, men vil innebære reduserte muligheter for utvikling i kommunene. Samtidig er den kommunale arealplanleggingen en avgjørende brikke i bevaringen av villreinen og dens leveområder.

Tiltak 72: Avslutte preparering av skiløypen nord-vestover fra lille Bjørnevatn innen 31. mars

Hovedansvar: Valle kommune

Delansvar: Løypekjører og velforeningen på Bjørnevatn

I trekk-korridoren over Fv. 450 går det en populær skiløype som i dag prepareres gjennom hele sesongen. Tiltaket innebærer at preparering av skiløypen avsluttes senest 31. mars, og at løypen freses opp. Tiltaket vil lette trekket for villreinen sørover mot kalvingsområdet i trekk-korridoren vest for Lille Bjørnevatn, men vil redusere allmennhetens ski-tilbud mot slutten av sesongen. Tiltaket forutsetter frivillig tilslutning fra kommunen, og innebærer ikke statlige pålegg overfor kommunen. Dersom kommunen frivillig slutter seg til tiltaket, vil de være hovedansvarlig for å gjennomføre tiltaket.

Tiltak 73: Avslutte kvisting av vinterløype mellom Berdalsbu og Bjørnvasshytta

Hovedansvar: DNT (DNT Aust-Agder)

Dersom tiltaket gjennomføres, vil DNT være hovedansvarlig for gjennomføring. Tiltaket oppfordrer til at DNT frivillig slutter seg til gjennomføringen av tiltaket, og innebærer ikke statlige pålegg/statlig myndighetsutøvelse dersom aktøren ikke ønsker å gjennomføre tiltaket. Tiltaket er innført fra vinteren 2024.

DNT har i en årrekke utført kvisting av vinterløype mellom sine hytter Store Bjørnevatn og Berdalsbu. Vinterløypen mellom disse hyttene ligger i området hvor villreinen kommer trekkende sørover når de skal til kalvingsområdene på sørsiden av Fv. 450. Tiltaket innebærer i første omgang at kvisting avsluttes i ti år for å få kunnskap om hvordan dette påvirker villreintrekket, og at tiltaket evalueres før det eventuelt innføres permanent.

Kart: vinterløype mellom Berdalsbu og Bjørnvasshytta. Kilde: UT.no

Effekten for villreinen ved avslutting av denne vinterløypen er usikker ettersom bruken av vinterløypen ser ut til å være liten i dag, men lokalt er det bekymring for at denne løypen kan være problematisk for villreinen. Tiltaket medfører redusert løypetilbud for allmennheten, i et værhardt område, og kan derfor medføre et sikkerhetsaspekt for de som velger å gå traséen uten kvisting.

2.4.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken vurderes samlet sett å ha stor effekt på eksisterende tilstandsutfordringer.

Bjørnevatn-området er per i dag det viktigste trekkområdet for villreinen i Setesdal-Austhei (over fv. 450) og benyttes av store deler av fostringsdyrene i bestanden, både vår og høst. Tiltaket om stans i videre hyttebygging i dette området har over tid blitt påpekt som en særdeles viktig faktor for villreinen i Setesdal Austhei.

Vinterløypen mellom Berdalsbu og Bjørnevasshytta er lang og krevende og trolig ikke mye brukt, og effekten av å ikke kviste denne anses derfor som liten isolert sett. Sammen med endringen av kvisteregimene på skiløypene i området vurderes det samlet sett likevel at tiltakspakken kan ha stor positiv effekt for villreinen.

Klima- og miljødepartementet har vurdert de administrative og økonomiske konsekvensene av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

For Valle kommune og potensielle utbygger innebærer tiltak om å ta ut planer om ubygde hytteområder av gjeldende planverk, dersom det vedtas eksempelvis gjennom kommunens oppfølging av tiltak om planvask, tap av en potensiell fremtidig utvikling av Bjørnevatnområdet, og tiltaket kan potensielt få negative konsekvenser for lokal verdiskapning. Ettersom planene ikke er realisert er det samtidig få som blir direkte berørt av tiltaket.

Tiltakene knyttet til løypenettet rundt Bjørnevatn vil påvirke allmennhetens tilgang til fjellområdene, men de negative konsekvensene vurderes samlet sett som begrensede ettersom det fremdeles vil kunne opprettholdes et godt tilbud for aktiviteter i området.

For enkelte tiltak i tiltakspakken der aktører oppfordres til frivillig å være ansvarlig for å gjennomføre tiltak, kan tiltaket ha konsekvenser for Klima- og miljødepartementet eksempelvis gjennom at det kan søkes om støtte til gjennomføring gjennom tilskuddsordninger på departementets budsjett. Eventuelle kostnader for gjennomføring av slike tiltak dekkes innenfor de til enhver tids gjeldende budsjetttrammer.

2.5 Forbedre funksjonelle trekk mellom villreinområder

2.5.1 Innledning

Historisk har det vært utveksling av villrein både mellom Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei villreinområder, og mellom disse villreinområdene og Hardangervidda villreinområde. Utvekslingen med Hardangervidda sikret genetisk variasjon og vinterbeite for villreinen, særlig i Setesdal Ryfylke. Det foregår fremdeles utveksling mellom områdene, men denne er begrenset og sporadisk. Villreinen hadde tidligere større arealbruk nord for E134, men veien utgjør i dag en tilnærmet fullstendig barriere for villreinens trekk. Sentrale årsaker til redusert utveksling er veibanen og biltrafikken, samt annen infrastruktur og ferdsel. Menneskelig ferdsel, sammen med biltrafikken forårsaker arealunnvikelse og reduserte trekkmuligheter. Påvisning av skrantesjuka på Hardangervidda medfører foreløpig begrensninger for gjennomføring av tiltak for å bedre trekkmuligheter for villrein

mellom Hardangervidda og Setesdalsområdene. Likevel er det viktig å legge til rette for tiltak for å bedre utvekslingsmuligheter ved en eventuell fremtidig friskmelding av villreinstammen på Hardangervidda.

Trafikk på RV9, ferdsel og annen infrastruktur har også påvirket gamle trekkpassasjer mellom Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke. Mange av villreinens gamle trekkpassasjer er i realiteten ute av bruk. Det er viktig å sikre at forstyrrelsene ikke øker ytterligere i trekkområdene mellom Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke fremover. Utveksling på tvers av disse områdene er viktig, og hensyn til villreinen må prioriteres ved videre planlegging og utbygging i området.

Tiltakspakke 11 Forbedre funksjonelle trekk mellom villreinområder	
74	Opprettholde fremtidig trekk mellom Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei
75	Vurdere tiltak for å redusere barriereeffekten av E134 når CWD-situasjonen muliggjør dette

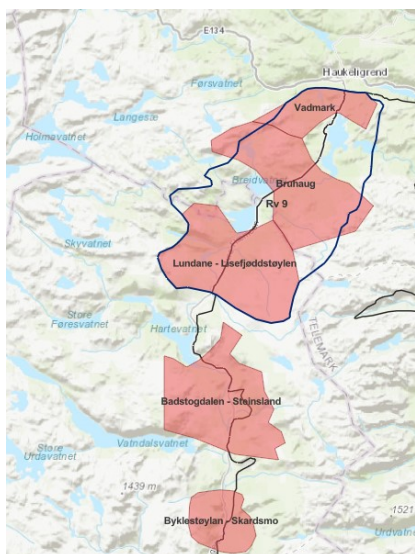
2.5.2 Nærmere om de enkelte tiltakene

Tiltak 74: Opprettholde fremtidig trekk mellom Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei

Hovedansvar: Staten, fylkeskommunene, Bykle kommune

Dersom tiltaket gjennomføres er staten, fylkeskommunen og kommunene ansvarlig for gjennomføring. Tiltaket forutsetter frivillig tilslutning fra fylkeskommunen og kommunen, og innebærer ikke statlige pålegg overfor kommunene.

Det har historisk vært betydelig utveksling mellom villreinområdene Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei. Riksvei 9 ligger i dag som en barriere mellom områdene, og biltrafikk, infrastruktur og ferdsel gjør mulighetene for utveksling svært utfordrende. Det er i kvalitetsnormen definert fem områder der trekkmulighetene mellom villreinområdene er forringet, og som er viktige for å opprettholde framtidige muligheter for utveksling. Tiltaket oppfordrer Bykle kommune til å ikke tillate utvidelse av sandtak, bygging av hytter eller annen forstyrrende virksomhet i fokusområder for trekk som krysser Rv 9. Tiltaket vil kunne ha negative konsekvenser for planlagt virksomhet, herunder planlagt hyttebygging og utvidelse av eksisterende virksomhet.

Kart over fokusområder for trekk over Rv 9.

Kilde: [kartfortelling delnorm 3, Setesdal Austhei](#)

Tiltak 75: Vurdere tiltak for å redusere barriereeffekten av E134 når CWD-situasjonen muliggjør dette

Hovedansvar: Samferdselsdepartementet og Statens vegvesen

E134 utgjør i dag en vesentlig barriere mellom villreinområdene Setesdal Ryfylke og Hardangervidda. Flere av de tradisjonelle trekkene er stengt og det meste av utveksling av dyr mellom villreinområdene skjer på tunelltakene på vestsiden. Strekningen har samtidig vesentlig betydning som helårlig transportåre, med særlig mye trafikk i sommermånedene. Andelen tunge kjøretøy er betydelig. I tillegg er det en omfattende ferdsel ut fra vegen både mot nord og mot sør. Dette omfatter både dagsturer og lengere turer på snø og barmark. Trafikken på E134, samt ferdsel og forstyrrelser ut fra veien, hindrer villreintrekk og beiting på begge sider av veien.

Statens vegvesen skal bygge ny veitrasé for E134 mellom Vågsli og Seljestad, som ledd i styrkingen av E134, et av hovedveisambandene mellom øst- og vestlandet. I henhold til planforslag er det planlagt dobbelt tunnellop fra Liamyrane i Røldal til Ulevåvatn, som vil kunne gi villreinen bedre trekkmuligheter i vestlige deler av Haukelifjell.

For å støtte opp under den positive effekten av den fremtidige tunell-løsningen for villreinen, bør det samtidig innføres tiltak som støtter opp under og reduseres forstyrrelser for villreintrekk over E134. Dette er særlig relevant for området ved Ulevå som var den viktigste trekkorridoren før E-134 vart helårsveg. Slike tiltak kan tidligst innføres når den planlagte tunell-løsningen er ferdigstilt, og vil også bero på CWD-situasjonen i Hardangervidda villreinområde. Det bør vurderes følgende tiltak for å redusere barriereeffekten av E 134:

- Vurdere forlenging av tunellportaler ved bruk av overliggende overskuddsmasser
- Vinterstenging av gammel veitrasé vestover på E134 fra Haukeliseter (dersom planlagt tunell fra Haukeliseter til Ulevå bygges)
- Reduksjon av parkeringsmuligheter langs både gammel og ny E134, særlig på vinterstid
- Vinterstenging av den eksisterende veien som nye tunneler skal erstatte fra Valldalen til Midtlægeringen, herunder ingen brøyting/belysning

Samlet sett vil disse tiltakene kunne støtte opp under tunell-tiltaket som er planlagt fra E134 over Haukeliseter ved å bidra til å økte muligheter for å gjenopprette villreintrekk over veien. Vinterstenging av gammel veitrasé vil redusere den fysiske barriereeffekten av veitraséen og trafikk, og vil trolig ha god effekt for villreinens trekkmuligheter. Redusert utfart og ferdsel, ut fra og langs veien vil påvirke villreinens bruk av området positivt og vil kunne bedre trekkpassasjer og skjerme dyrenes beitemuligheter. Tiltaket vil samtidig redusere parkeringsmulighetene for brukere av området, i et populært utfartsområde for friluftsliv. Statens Vegvesen utreder allerede ev. tiltak som kan begrense ferdselen til fots ut fra riksvegen og inn i villreinområdene som oppfølging av Stortingsmeldingen om villrein.

2.5.3 Forventet effekt og konsekvenser

Klima- og miljødepartementet har etter innspill fra Miljødirektoratet vurdert hvilke forventede effekter tiltakspakken har for villrein. Tiltakspakken vurderes samlet sett å ha middels til stor effekt på eksisterende tilstandsutfordringer. Effekten av tiltaket om å opprettholde fremtidig trekk mellom Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei må særlig ses i sammenheng med tiltak under tiltakspakke 1 og 9, og vurderes isolert sett å ha middels effekt på eksisterende tilstandsutfordringer. Dersom det på sikt gjennomføres tiltak for å redusere barriereeffekten av E134 vil dette kunne ha vesentlig

betydning for å kunne gjenopprette en god utveksling av villrein mellom de tre aktuelle villreinområdene.

Klima- og miljødepartementet har vurdert de administrative og økonomiske konsekvensene av tiltakspakken på bakgrunn av det som fremgår av faggrunnlaget, samt det som har fremkommet i løpet av involveringen i forkant av høringen.

For Bykle kommune og potensielle tiltakshavere vil tiltaket om å opprettholde trekkmulighetene over Riksvei 9, dersom det gjennomføres, kunne innebære negative konsekvenser for planlagt virksomhet som eksempelvis hyttebygging, utvidelse av sandtak og annen infrastruktur. Tiltaket kan få negative konsekvenser for potensiell fremtidig utvikling av områdene rundt riksvei 9.

Tiltaket om å vurdere tiltak for å redusere barriereeffekten av E134 når CWD-situasjonen muliggjør dette vil berøre tilgangen til området, eksempelvis i form av at parkeringsmuligheter langs veien for folk som brukes områdene reduseres, både vinterstid og sommertid. Det er behov for å vurdere konsekvensene av tiltakene nærmere før tiltak eventuelt gjennomføres.